

Praktiskā rokasgrāmata par bērna interesēm starptautiskās aizsardzības ietvaros

Praktiskā rokasgrāmata par bērna interesēm starptautiskās aizsardzības ietvaros

2026. gada marts

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*) 2022. gada 19. janvārī tika pārveidots par Eiropas Savienības Patvēruma aģentūru (*EUAA*). Visas atsauces uz *EASO*, *EASO* produktiem un struktūrām jāsaprot kā atsauces uz *EUAA*.

Manuskripts pabeigts 2026. gada februārī

Otrais izdevums

Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra (*EUAA*) un personas, kuras rīkojas *EUAA* vārdā, neatbild par šajā publikācijā iekļautās informācijas izmantošanu.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2026. gads

Print ISBN 978-92-9418-739-0 doi:10.2847/1069346 BZ-01-26-026-LV-C

PDF ISBN 978-92-9418-738-3 doi:10.2847/7138362 BZ-01-26-026-LV-N

© Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra (*EUAA*), 2026

Reproducēšana ir atļauta, ja tiek norādīts avots.

Tādu elementu izmantošanai vai reproducēšanai, kuri nepieder *EUAA*, var būt jāsaņem atļauja tieši no attiecīgajiem tiesību subjektiem. *EUAA* nepieder autortiesības uz šādiem elementiem:

— vāka fotogrāfija: Nr. 1236374223, ©Adobe Stock, 2026.

— 23. lpp.: ikonas © *EUAA*

Par rokasgrāmatu

Kāpēc šī rokasgrāmata tika izstrādāta? Eiropas Savienības Patvēruma aģentūras (EUAA) pamatuzdevums ir veicināt un atbalstīt ES dalībvalstu un Šengenas asociēto valstu (ES+ valstis ⁽¹⁾) darbības kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) īstenošanā. Saskaņā ar tās vispārējo mērķi veicināt KEPS efektīvu īstenošanu un sekmēt konvergenci, EUAA izstrādā kopīgus darbības standartus un rādītājus, pamatnostādnes un praktiskus rīkus.

Kā šī rokasgrāmata tika izstrādāta? Šo rokasgrāmatu izstrādāja eksperti no EUAA, izmantojot vērtīgo ieguldījumu no Eiropas Komisijas, Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras (FRA), Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos (UNHCR) un UNICEF ⁽²⁾. Praktisko rokasgrāmatu izstrādāja EUAA sadarbībā ar ekspertu darba grupu, kurā konsultantu lomu pildīja pārstāvji no Dānijas Imigrācijas dienesta (*Helle Andersen*, ģeogrāfiskā padomniece), organizācijas “SolidarityNow” (*Domniki Georgopoulou*, programmu attīstības vadītāja), organizācijas “METAdraši” (*Eudokia Efcharis Grillaki*, vecākā bērnu aizsardzības eksperte), organizācijas “Nidos” (*Kaat Hogendoorn*, juridiskā padomniece), Starptautiskās Migrācijas organizācijas – IOM (*Stylianos (Stelios) Arvanitidis*, vecākais aizsardzības speciālists), no organizācijas “Save the Children” (*Federica Toscano*, vecākā interešu aizstāvības padomniece, programma “Children on the move”). Pirms rokasgrāmatas pabeigšanas tās apspriešana notika visās ES+ valstīs, izmantojot EUAA Neaizsargātības jautājumu ekspertu tīklu. EUAA valde pieņēma rokasgrāmatu 2026. gada martā.

Kam šī rokasgrāmata ir paredzēta? Šī rokasgrāmata galvenokārt ir paredzēta uzņemšanas dienestu darbiniekiem, Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulā norādītajiem speciālistiem, patvēruma lietu izskatītājiem, intervētājiem, aizbildņiem, lēmumu pieņēmējiem un speciālistiem, kas strādā bērnu aizsardzības dienestos vai sniedz atbalstu patvēruma iestādēm. Tā ir noderīga arī politikas veidotājiem valstu atbildīgajās iestādēs, kas ir atbildīgas par patvēruma pieteikumu izvērtēšanu un apstrādi. Šī rokasgrāmata kalpo arī kā vērtīgs resurss kvalitātes nodrošināšanas speciālistiem, juridiskajiem padomniekiem, otrās instances iestādēm un citiem speciālistiem, kas iesaistīti bērnu aizsardzībā un juridiskajā pārstāvībā saistībā ar starptautisko aizsardzību ES.

Kā lietot šo rokasgrāmatu? Šī rokasgrāmata ir strukturēta, lai sniegtu praktiskus, soli pa solim sniegtus norādījumus par to, kā bērna intereses iekļaut patvēruma procedūrās un uzņemšanas procesā. Tajā ir izklāstīti pamata tiesiskie regulējumi, procesuālās garantijas un operatīvie apsvērumi, lai nodrošinātu uz tiesībām balstītu un bērna interesēm atbilstošu lēmumu pieņemšanu.

Šo rokasgrāmatu var izmantot kopā ar [bērna interešu izvērtēšanas veidlapu](#), kas ir papildu rīks bērna interešu izvērtēšanai un aizsardzībai patvēruma un uzņemšanas apstākļos. Pielikumos

⁽¹⁾ 27 ES dalībvalstis un Islande, Lihtenšteina, Norvēģija un Šveice.

⁽²⁾ Jāņem vērā, ka rokasgrāmatas galīgajā redakcijā ne vienmēr ir atspoguļota UNHCR un ECRE nostāja.

ir iekļauti papildu atsauces materiāli, lai palīdzētu iestādēm īstenot konsekventus un efektīvus bērnu aizsardzības pasākumus.

Kā šī rokasgrāmata ir saistīta ar valstu tiesību aktiem un praksi? Praktiskā rokasgrāmata sniedz vispārējus norādījumus, to var izmantot kā paraugu vai iedvesmas avotu, atjauninot un/vai uzlabojot īpašas standarta darbības procedūras, kas valstu līmenī izstrādātas bērniem. Šis ir elastīgs konverģences rīks.

Kā šī rokasgrāmata ir saistīta ar citiem EUAA rīkiem? EUAA Praktiskā rokasgrāmata par bērna interesēm starptautiskās aizsardzības ietvaros būtu jāizmanto kopā ar citām pieejamām praktiskajām rokasgrāmatām un rīkiem. Visi EUAA praktiskie rīki ir pieejami tiešsaistē EUAA tīmekļa vietnē: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>

Atruna

Šī rokasgrāmata sagatavota, neskarot principu, ka tikai Eiropas Savienības Tiesa var sniegt ES tiesību aktu autoritatīvu interpretāciju.

Pēc Pakta īstenošanas sākotnējā perioda šis dokuments var būt jāatjaunina pēc nepieciešamības.

Saturs

Saīsinājumu saraksts	6
1. Ievads	8
1.1. Terminoloģija.....	9
2. Jēdziens “bērņa intereses”	12
2.1. Pakts un bērņa interešu piemērošana.....	14
2.1.1. Interešu izvērtēšana	18
2.1.2. Daudzdisciplināra pieeja un integrēta bērņu aizsardzības sistēma	23
3. Bērņa intereses skrīninga laikā	29
3.1. Bērņa interešu piemērošana skrīninga laikā.....	30
4. Bērņa intereses patvēruma procedūrā.....	34
4.1. Bērņu interešu piemērošana patvēruma procedūrā.....	35
4.1.1. Pieteikuma sagatavošana	35
4.1.2. Patvēruma pieteikuma reģistrācija un iesniegšana	36
4.1.3. Personiskā intervija un pieteikuma izskatīšana.....	41
4.1.4. Negatīva lēmuma pārsūdzēšana.....	46
5. Bērņa intereses kā daļa no patvēruma un migrācijas pārvaldības.....	50
5.1. Vienots migrācijas pārvaldības regulējums.....	50
5.2. Skaidri noteikumi par atbildīgās dalībvalsts noteikšanu.....	50
5.3. Attiecīgās procesuālās garantijas AMMR	54
5.3.1. Bērņa interešu izvērtēšanas mērķis AMMR kontekstā.....	56
6. Bērņa intereses uzņemšanā.....	61
6.1. Jēdziens “bērņa intereses” UAD (2024).....	61
6.2. Bērņa interešu piemērošana uzņemšanā.....	62
6.2.1. Mājoklis, veselība un izglītība.....	64
6.3. Papildu aizsardzības pasākumi nepavadītiem bērniem uzņemšanas centros.....	65
6.4. Aizturēšana un tās alternatīvas	69
Pielikumi	73
I pielikums. Personiskā intervija ar bērņu patvēruma procedūrā	73
II pielikums. Aizsardzības pasākumi un pārskatatbildība.....	75
III pielikums. Bērņa interesēm atbilstoša pieeja vecuma novērtēšanai	79
IV pielikums. Piemēri par individuāli pielāgotu atbalstu bērniem uzņemšanas iestādēs, ievērojot bērņa intereses.....	81
V pielikums. Bērņa interešu izvērtēšanas veidlapa	83

Saīsinājumu saraksts

Saīsinājums	Definīcija
AMMR	Patvēruma un migrācijas pārvaldības regula – Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 14. maija Regula (ES) 2024/1351 par patvēruma un migrācijas pārvaldību un ar ko groza Regulas (ES) 2021/1147 un (ES) 2021/1060 un atceļ Regulu (ES) Nr. 604/2013
PPR	Patvēruma procedūras regula – Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 14. maija Regula (ES) 2024/1348, ar ko izveido kopīgu procedūru starptautiskajai aizsardzībai Savienībā un atceļ Direktīvu 2013/32/ES
BII	Bērna interešu izvērtēšana
BI	Bērna intereses
KEPS	Kopēja Eiropas patvēruma sistēma
IVI	Izcelsmes valsts informācija
CRC	Konvencija par bērna tiesībām
ES	Eiropas Savienība
ES Harta	Eiropas Savienības Pamattiesību harta
ES+ valstis	ES dalībvalstis un Islande, Lihtenšteina, Norvēģija un Šveice
EUAA	Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra
Dalībvalstis	ES dalībvalstis
KR	Kvalifikācijas regula – Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 14. maija Regula (ES) 2024/1347 par standartiem attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgo vai bezvalstnieku kvalificēšanu par starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, vienotu statusu bēgļiem vai personām, kam ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību, un piešķirtās aizsardzības saturu, ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/95/ES.
UAD (2024)	Uzņemšanas apstākļu direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 14. maija Direktīva (ES) 2024/1346, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai
Bēgļu konvencija	1951. gada Konvencija par bēgļu statusu un tās 1967. gada Protokols (ES patvēruma tiesību aktos un EST saukta par “Ženēvas konvenciju”)

Saīsinājums	Definīcija
Nepavadīts bērns	Terminu “nepavadīts bērns” lieto kā sinonīmu terminam “nepavadīts nepilngadīgais” un definē šādi – bērns/nepilngadīgais, kas ieceļojis ES+ valstu teritorijā bez tāda pieaugušā pavadības, kurš ir par viņu atbildīgs saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, un kamēr šāda persona/ pieaugušais nav faktiski uzņēmies aizgādību par minēto nepilngadīgo. Minētais termins ietver arī bērnu/ nepilngadīgo, kas palicis bez pavadības pēc ieceļošanas ES+ valstu teritorijā ⁽³⁾ . Tas ietver arī nošķirtus bērnus, proti, bērnus, kurus pavada radnieki vai citi pieauguši ģimenes locekļi, kuri nav viņu vecāki vai likumīgie aizbildņi.
UNHCR	Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos

⁽³⁾ PPR 3. panta 7. punkts un KR 3. panta 11. punkts.

1. Ievads

Bērni, arī tie, kas ierodas bez vecāka vai ierastā aprūpētāja, ir neatņemama to iedzīvotāju daļa, kas ierodas, meklējot starptautisko aizsardzību. Šo bērnu apstākļi, vajadzības un vēlmes ir ļoti atšķirīgas. Taisnīgas un efektīvas patvēruma sistēmas darbībai ir būtiski nodrošināt, lai tās tiktu pienācīgi izprastas un risinātas.

ES līmenī Līguma par Eiropas Savienību ("LES") 3. panta 3. punktā ir noteikts Savienības mērķis **veicināt bērnu tiesību aizsardzību** ⁽⁴⁾. Šis vispārējais mērķis pēc tam tiek sīkāk izklāstīts zemāka līmeņa tiesību aktos, piemēram, 2017. gada Komisijas paziņojumā par bērnu migrantu aizsardzību ⁽⁵⁾, kurā uzsvērtas bērna intereses (BI). Turklāt Komisija 2024. gadā izstrādāja "Ieteikumu par integrētu bērnu aizsardzības sistēmu izstrādi un stiprināšanu bērna interesēs" ⁽⁶⁾, kuru var uzskatīt par nozīmīgu arī Pakta īstenošanai.

Vairākās ES direktīvās un regulās, arī tajās, kas iekļautas **Migrācijas un patvēruma paktā** ⁽⁷⁾, ir uzsvērtā bērnu drošība un aizsardzība, un bērna interešu princips ir padarīts par dalībvalstu primāro apsvērumu.

Eiropas Savienības Padome 2022. gada jūnijā pieņēma **secinājumus par bērna tiesībām** ⁽⁸⁾, kuros īpaša uzmanība pievērsta **bērnu tiesību aizsardzībai krīzes** vai ārkārtas situācijās un dalībvalstis aicinātas uzlabot šādu bērnu aizsardzību.

Eiropas Savienība turpināja stiprināt savu regulējumu attiecībā uz bērniem migrantiem, izmantojot virkni papildu tiesību aktu, politikas virzienu un iniciatīvu, tai skaitā 2024. gada maijā pieņemto pārskatīto direktīvu par cilvēku tirdzniecības apkarošanu ⁽⁹⁾, kā arī plašākus ES politikas virzienus, kuru mērķis ir uzlabot bērnu labklājību un stiprināt koordināciju starp aizsardzības sistēmām.

Papildus tūlītējai aizsardzībai un procesuālajām garantijām ES tiesību aktos arvien vairāk tiek atzīta nepārtraukta atbalsta nodrošināšanas nozīme bērniem visā patvēruma procesa laikā un pēc tā. Tas ietver viņu sociālās iekļaušanas un ilgtermiņa integrācijas veicināšanu, ievērojot bērna intereses.

⁽⁴⁾ Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija, OV C 326/17, 2012. gada 26. oktobris, 3. pants, <https://link.europa.eu/xgcjkm>.

⁽⁵⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Bērnu migrantu aizsardzība", COM/2017/0211 final, 2017. gada 12. aprīlis, <https://link.europa.eu/HD7bdY>.

⁽⁶⁾ Komisijas ieteikums (ES) 2024/1238 par integrētu bērnu aizsardzības sistēmu izstrādi un stiprināšanu bērna interesēs – Īpaši pasākumi bērnu migrantu aizsardzībai, 55.–58. punkts, <http://data.europa.eu/eli/reco/2024/1238/oj>.

⁽⁷⁾ Eiropas Komisija: Migrācijas un iekšlietu ģenerāldirektorāts, "Migrācijas un patvēruma pakts", https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

⁽⁸⁾ Sk. ES Padomes 2022. gada 9. jūnija paziņojumu presei: "Padome pieņem secinājumus par bērna tiesībām", <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/09/council-adopts-conclusions-rights-child/>.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 13. jūnija Direktīva (ES) 2024/1712, ar ko groza Direktīvu 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj>.

Šajā kontekstā integrācijas pasākumu nozīme ir skaidri uzsvēta Uzņemšanas apstākļu direktīvas (UAD (2024) ⁽¹⁰⁾ 52. apsvērumā, savukārt Rīcības plānā par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam ⁽¹¹⁾ ir ierosināti konkrēti pasākumi, lai palīdzētu pārvarēt ar integrāciju saistītās grūtības.

Kopumā šīs norises liecina par nepieciešamību turpināt stiprināt **bērņa aizsardzības sistēmas**, izmantojot **integrētu lietu pārvaldības** sistēmu un uzlabotu **sadarbību un koordināciju** starp dažādām ieinteresētajām personām, lai nodrošinātu visu bērnu aizsardzību un drošību Savienībā.

Visbeidzot, vairākos savstarpēji saistītos likumdošanas elementos **Migrācijas un patvēruma paktā**, kas stājas spēkā 2026. gada jūnijā, ir paredzēti visaptveroši noteikumi migrācijas pārvaldībai un kopējas Eiropas patvēruma sistēmas izveidei ar mērķi nodrošināt taisnīgu un efektīvāku migrācijas pārvaldības veidu ⁽¹²⁾.

1.1. Terminoloģija

ES tiesību aktos patvēruma un migrācijas jomā ir lietots gan termins “**bērns**”, gan “**nepilngadīgais**”, lai apzīmētu jebkuru personu, kas **jaunāka par 18 gadiem**. Tomēr šajā rokasgrāmatā tiek lietots termins “bērns”, balstoties uz starptautisko tiesību principu “bērņa intereses”, kas izriet no Konvencijas par bērņa tiesībām (CRC) ⁽¹³⁾.

Bērni, kuri meklē patvērumu, var ieceļot kopā ar aprūpētājiem, šādā gadījumā lieto terminu “**pavadīts bērns**”, taču bērni var ieceļot arī vieni paši. “**Nepavadīts bērns**” ir nepilngadīgais, kas ieceļojis dalībvalsts teritorijā bez tāda pieaugušā pavadības, kurš ir par viņu atbildīgs saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, un kamēr šāds pieaugušais nav faktiski uzņemies aizgādību par minēto nepilngadīgo; tas ietver arī nepilngadīgo, kas palicis bez pavadības pēc ieceļošanas kādas dalībvalsts teritorijā ⁽¹⁴⁾. ES patvēruma *acquis* **nošķirti bērni** ietilpst nepavadītu bērnu kategorijā.

Attiecībā uz **ģimenes locekļiem** Paktā galvenā uzmanība ir pievērsta juridiskajiem instrumentiem par kodolģimeni, piemēram, laulātajam vai tā neprecētajam partnerim (saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi) un pāru nepilngadīgiem vai pieaugušiem

⁽¹⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1346 (2024. gada 14. maijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (OV L, 2024/1346, 22.5.2024.), <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj>.

⁽¹¹⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam”, COM(2020)758 final, 2020. gada 24. novembris, <https://link.europa.eu/j4RGjh>.

⁽¹²⁾ Eiropas Komisija: Migrācijas un iekšlietu ģenerāldirektorāts, “Questions and answers on the Pact on Migration and Asylum”, <https://link.europa.eu/ntqVbf>.

⁽¹³⁾ ANO ģenerālā asambleja, *Konvencija par bērņa tiesībām*, Apvienoto Nāciju Organizācijas līgumu sērija, 1577. sēj., 3. lpp., 1989. gada 20. novembris, <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

⁽¹⁴⁾ Regulas (ES) 2024/1356 (Skrīninga regula) <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj> 3. panta 7. punkts; Regulas (ES) 2024/1348 (PPR) <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj> 2. panta 11. punkts; Regulas (ES) 2024/1351 (AMMR) <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1351/oj> 2. panta 5. punkts; UAD (2024) 2. panta 5. punkts.

apgādājamiem bērniem ⁽¹⁵⁾. Attiecībā uz nepavadītiem bērniem dalībvalstīm būtu jāveic atbilstīgi pasākumi, lai identificētu visus ģimenes locekļus, brāļus vai māsas vai radniekus dalībvalstu teritorijā, vienlaikus aizsargājot bērna intereses ⁽¹⁶⁾.

ANO Bērnu tiesību komiteja norāda, ka ģimenē var ietilpt bioloģiskie, adoptētāji vai audžuvecāki, brāļi un māsas vai attiecīgā gadījumā laulātais un paplašinātās ģimenes vai kopienas locekļi ⁽¹⁷⁾.

Šajā rokasgrāmatā termins “**ģimene**” attiecas uz **bioloģiskajiem vecākiem, tuviem radniekiem, kuriem ir vecāku pienākumi**, vai **personām, kurām ir juridisks pienākums** rūpēties par nepilngadīgo (piemēram, adoptētājiem) ⁽¹⁸⁾. Attiecībā uz nepavadītiem bērniem minētais termins ietver vecākus, brāļus un māsas vai citus radniekus ⁽¹⁹⁾.

Ikvienam nepavadītam bērnam ir tiesības uz **aizbildni** ⁽²⁰⁾ vai **pārstāvi** ⁽²¹⁾. Termini “pārstāvis” un “aizbildnis” tiesiskajā regulējumā tiek lietoti kā savstarpēji aizstājami, lai apzīmētu tādas **kvalificētas neatkarīgas personas** iecelšanu, kura ir atbildīga par bērna pārstāvību un rīkošanos viņa vārdā, lai aizsargātu bērna intereses un vispārējo labbūtību. Lai nodrošinātu konsekvenci, visā rokasgrāmatā tiek lietots termins “aizbildnis”. Ja ir atsauce uz pagaidu iecelšanu ⁽²²⁾, tā vietā izmanto terminu “piemērota persona, kas uz laiku darbojas kā pārstāvis”.

Šādas kvalificētas neatkarīgas personas iecelšana ir būtiska, lai nodrošinātu bērna vispārējo aizsardzību. **Bērnu aizsardzības sistēma** veic atbilstošus pasākumus un izstrādā stratēģijas, kas **novērš kaitējumu** bērniem un attiecīgā gadījumā nodrošina savlaicīgu, **uz bērnu vērstu** un

⁽¹⁵⁾ Sīkāku informāciju sk. arī: Direktīvas 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanu <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/86/oj> 9. apsvērumā; AMMR 2. panta 8. punkta a), b), c) un d) apakšpunktā; UAD (2024) 2. panta 3. punkta a) un b) apakšpunktā.

⁽¹⁶⁾ AMMR 23. un 25. pants.

⁽¹⁷⁾ ANO Bērnu tiesību komiteja, “General comment no. 6”, 2005, *Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin*, 2005, CRC/GC/2005/6, <https://digitallibrary.un.org/record/566055?v=pdf>.

⁽¹⁸⁾ Sīkāku informāciju un konkrētas norādes sk. arī Direktīvas 2003/86/EK 9. apsvērumā, sk. 15. zemsvītras piezīmi; AMMR 2. panta 8. punkta a), b), c) un d) apakšpunktā; UAD (ES) 2. panta 3. punkta a) un b) apakšpunktā.

⁽¹⁹⁾ Sk. arī AMMR 2., 23. un 25. pantu.

⁽²⁰⁾ Saskaņā ar KR 3. panta 18. punktu: “aizbildnis” ir fiziska persona vai organizācija, tostarp arī publiska struktūra, ko kompetentās iestādes ir norīkojušas attiecīgi palīdzēt nepavadītam nepilngadīgajam, pārstāvēt viņu un rīkoties viņa vārdā, lai nodrošinātu, ka nepavadītais nepilngadīgais var izmantot tiesības un pildīt pienākumus, ko paredz šī regula, un aizstāvētu viņa intereses un vispārējo labklājību.”

⁽²¹⁾ Termins “pārstāvis” ir lietots UAD (2024), PPR, AMMR, Skrīninga regulā un Eurodac III regulā. Skrīninga regulas 25. apsvērumā ir norādīts: “Būtu jāieceļ pārstāvis, kurš pārstāv nepavadītu nepilngadīgo un palīdz viņam skrīninga laikā, vai, ja pārstāvis nav iecelts, būtu jānozīmē persona, kas ir apmācīta aizsargāt nepilngadīgā intereses un vispārējo labbūtību.” Skrīninga regulas 13. pantā ir precizēts: “Pārstāvim ir nepieciešamās prasmes un zināšanas, tostarp attiecībā uz izturēšanos pret nepilngadīgajiem un viņu īpašajām vajadzībām.” Līdzīgas norādes ir PPR 23. pantā un UAD (2024) 2. panta 13. punktā: “pārstāvis” ir fiziska persona vai organizācija, tostarp publiska iestāde, kuras rīcībā ir nepieciešamās prasmes un zināšanas, tostarp attiecībā uz nepilngadīgajiem un viņu īpašo vajadzību apmierināšanu, un kuru kompetentās iestādes ir norīkojušas attiecīgi pārstāvēt nepavadītu nepilngadīgo, palīdzēt viņam un rīkoties viņa vārdā, lai aizsargātu viņa intereses un vispārējo labklājību”. AMMR 2. pantā “pārstāvis” ir definēts kā “persona vai organizācija, ko kompetentās struktūras ir norīkojušas, lai palīdzētu nepavadītam nepilngadīgajam un pārstāvētu viņu šajā regulā noteiktajās procedūrās nolūkā nodrošināt bērna labākās intereses un vajadzības gadījumā īstenot nepilngadīgā tiesības un rīcībspēju.” Saistībā ar Kvalifikācijas regulu lieto terminu “aizbildnis”. Saskaņā ar attiecīgajām definīcijām viņiem ir viena un tā pati loma, bet atšķirīgi uzdevumi. Tomēr, lai nepavadītam nepilngadīgajam nodrošinātu pārstāvības nepārtrauktību, saistībā ar KR aizbildnis var būt tā pati persona, kas iecelta saistībā ar UAD (2024) un PPR.

⁽²²⁾ Skrīninga regulas 13. panta 3. punkts.

uz vajadzībām balstītu reaģēšanu attiecībā uz bērniem, kuri nonākuši grūtā situācijā un/vai ir cietuši no nevērības, ekspluatācijas un/vai vardarbības. Novēršanas un reaģēšanas mehānismi ir integrēti lietu pārvaldības procesā.

Bērnu aizsardzības darbinieks ir speciālists, kurš strādā kompetentajā iestādē vai citā organizācijā un kurš tieši sadarbojas ar bērnu, viņa ģimenes locekļiem un aizbildņiem, lai nodrošinātu bērna intereses. Bērnu aizsardzības speciālista uzdevums ir nodrošināt, ka bērna vajadzības tiek novērtētas un apmierinātas savlaicīgi, bērna interesēs un, pamatojoties uz viņa tiesībām, lai garantētu bērna vispārējo aizsardzību un drošību un cik vien iespējams, novērstu un pārvaldītu riskus.

Atkarībā no konkrētās valsts situācijas bērnu aizsardzības darbinieki var būt saistīti ar specializētu bērnu aizsardzības iestādi, nepilngadīgo tiesu, sociālās labklājības dienestu vai citu attiecīgo administratīvo iestādi, kuras uzdevums ir nodrošināt bērnu tiesību aizsardzību.

Arī citiem speciālistiem, kuri saskaras ar bērniem, piemēram, kopienā balstītiem bērna aizsardzības darbiniekiem un tiem, kas atbild par reģistrāciju vai bēgļa statusa noteikšanu, vajadzētu būt spējīgiem nodrošināt, ka tiek ievērotas BI.

Lai gan bērna interešu princips ir piemērojams visā patvēruma procedūras un uzņemšanas procedūras laikā, **bērna interešu izvērtēšana (BII)** attiecas uz procesu, kurā tiek identificēti, novērtēti un līdzsvaroti visi attiecīgie elementi, lai palīdzētu iestādēm pieņemt lēmumu par konkrētu lietu attiecībā uz atsevišķu bērnu vai, attiecīgā gadījumā, bērnu grupu. Kad iestādes pieņem lēmumu, kas var ietekmēt bērna tiesības, labbūtnību vai attīstību, arī būtiskos procedūras vai ar uzņemšanu saistītos posmos, un kad ir nepieciešama bērna un aizbildņa līdzdalība, BII veic lēmumu pieņēmējs un tā darbinieki (arī daudzdisciplīnu komandā) ⁽²³⁾.

Bērna interešu princips kopā ar savstarpēji saistītajiem BII procesiem un vajadzības gadījumā bērna interešu noteikšanu veido sistēmu, lai nodrošinātu, ka visi lēmumi, kas ietekmē bērnus, kuriem vajadzīga starptautiskā aizsardzība, vienmēr tiktu pieņemti viņu interesēs. **Interesu noteikšana** apraksta oficiālu procesu ar stingrām procesuālām garantijām, kas paredzētas, lai noteiktu bērna intereses, ņemot vērā īpaši **svarīgus lēmumus** (piemēram, par pārmitināšanu). Šajā procesā ir jāņem vērā dažādi faktori, kas ietver bērna un citu attiecīgo lēmumu pieņēmēju viedokli un BII rezultāti. Bērna interešu noteikšana, cik tā attiecas uz lēmumiem par ilgtspējīgiem risinājumiem nepavadītiem un no ģimenes nošķirti bērniem, neietilpst šīs rokasgrāmatas tvērumā ⁽²⁴⁾.

⁽²³⁾ ANO Bērnu tiesību komiteja, "General comment No. 14", 2013, *on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (3. punkta 1. apakšpunkts), 2013, CRC/C/GC/14, https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf.

⁽²⁴⁾ Sk. UNHCR, *Guidelines on Determining the Best interests of the Child*, 2008, <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/4566b16b2.pdf>. Sk. arī ANO Bērnu tiesību komiteja, "General comment No. 14", 2013, sk. 23. zemsvītras piezīmi iepriekš, kurā norādīts, ka "bērna vai bērnu, kas atrodas neaizsargātā situācijā, interešu noteikšanas mērķis būtu jāsaista ne tikai ar visu Konvencijā paredzēto tiesību pilnīgu izmantošanu, bet arī ar citām cilvēktiesību normām, kas attiecas uz šīm konkrētajām situācijām, piemēram, tām, kas ietvertas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām, Konvencijā par bēgļu statusu un citās." un ka "elementi, kas ir pretrunā Konvencijā nostiprinātajām tiesībām vai kas radītu ietekmi, kas ir pretrunā Konvencijā noteiktajām tiesībām, nevar tikt uzskatīti par pamatotiem, novērtējot, kas ir vislabākais bērnam vai bērniem."

2. Jēdziens “bērna intereses”

Bērna tiesības aizsargā starptautiskās tiesības un **Konvencija par bērna tiesībām (CRC)** ⁽²⁵⁾. Kā CRC parakstītājvalstīm dalībvalstīm ir jāievēro, jāaizsargā un jānodrošina konvencijā noteiktās bērnu tiesības ikvienam bērnam, neatkarīgi no viņa pilsonības vai uzturēšanās statusa.

CRC un Eiropas Savienības Pamattiesību harta (ES harta) ⁽²⁶⁾ kopā nosaka virkni pamattiesību, uz kurām ir tiesīgi visi bērni, un to galvenais mērķis ir nodrošināt bērnu aizsardzību un labbūtību. Šīs tiesības ir īpaši svarīgas patvēruma kontekstā, kur bērni var būt pakļauti paaugstinātam riskam un neaizsargātībai. Būtiskās tiesības ietver tās, kas norādītas turpmāk.

Tiesības uz nediskrimināciju (CRC 2. pants un ES Hartas 21. pants)

Ikviena persona ir tiesīga uz objektīvu attieksmi un individuālu novērtējumu. Ir būtiski izvairīties no aizspriedumainiem viedokļiem par konkrētām tautībām, etniskajām grupām vai dzimumiem.

Tiesības uz identitāti un tautību (CRC 1., 7. un 8. pants)

Vecums ir tikpat liela daļa no personas identitātes kā tās vārds, tautība, pilsonība un ģimenes stāvoklis. Tas nosaka personas tiesības un pienākumus, kā arī valsts pienākumus pret personu.

Tiesības brīvi paust savus uzskatus un tiesības tikt uzklausi (CRC 12. un 14. pants un ES Hartas 24. un 41. pants)

Šīs ir pamattiesības ar tālejošām sekām. Tās ietver bērna tiesības brīvi paust savu viedokli un tiesības uz to, ka bērna viedokli tiek pienācīgi ņemts vērā atbilstoši viņa vecumam un briedumam.

Tiesības uz ģimenes dzīvi (CRC 9. un 10. pants un ES Hartas 7. pants)

Šīs tiesības nodrošina to, ka bērni var baudīt ģimenes dzīvi un ka bērns netiek nošķirts no vecākiem pret viņu gribu, izņemot situācijas, kad nošķiršana ir nepieciešama bērna interesēs un tiek atbalstīta ar nepieciešamajiem norādījumiem, kuru pamatā ir bērna interešu izvērtējums, kas veikts kopā ar kompetentajām iestādēm vai ko veikušas kompetentās iestādes.

⁽²⁵⁾ ANO Ģenerālā asambleja, *Konvencija par bērna tiesībām*, Apvienoto Nāciju Organizācijas līgumu sērija, 1577. sēj., 3. lpp., 1989. gada 20. novembris, <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

⁽²⁶⁾ Eiropas Savienība, Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 2012. gada 26. oktobris, 2012/C 326/02, http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj.

Papildus šīm īpašajām tiesībām bērna interešu ievērošanas princips horizontāli attiecas uz visām darbībām, lēmumiem un procedūrām, kas skar bērnus. CRC 3. panta 1. punktā ir minēti parakstītāju pienākumi nodrošināt, ka **visās darbībās attiecībā uz bērniem primārais apsvērums ir bērna intereses**, kā norādīts arī ES Hartas 24. pantā, un paskaidrots, ka tas ir svarīgi neatkarīgi no tā, vai šādas darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes. Gan CRC, gan ES Harta attiecas uz visiem bērniem ES teritorijā – gan uz pilsoņiem, gan uz migrantu bērniem, gan uz tiem, kas Eiropā meklē patvērumu.

Bērnu tiesību komiteja savā **Vispārējā komentārā Nr. 14 (2013)** ⁽²⁷⁾ sniegtajā juridiskajā analizē precizē, ka bērna intereses ir jāņem vērā **visās darbībās**, t. i.:

“(..) ka ikvienā darbībā, kas attiecas uz bērnu vai bērniem, jāņem vērā viņa intereses kā primārais apsvērums. Vārds “darbība” ietver ne tikai lēmumus, bet arī visus aktus, rīcību, priekšlikumus, pakalpojumus, procedūras un citus pasākumus (..)” ⁽²⁸⁾.

Komiteja arī uzsver, ka **bezdarbība vai rīcības trūkums arī tiek uzskatīts par “darbībām”** (piemēram, sociālās labklājības iestāžu nespēja reaģēt uz apzinātajām vajadzībām).

Komiteja uzskata, ka termins “attiecas uz” ir jāsaprot plaši, un tāpēc tiek ierosināts, lai šādas darbības ietvertu darbības, kas vērstas uz bērniem (piemēram, saistītas ar veselību, aprūpi vai izglītību), kā arī darbības, kas ietver bērnus un citas iedzīvotāju grupas (piemēram, saistītas ar vidi, mājokli vai transportu) ⁽²⁹⁾.

Kā norādījusi Komiteja ⁽³⁰⁾, bērna intereses ir trīskāršs jēdziens, kā norādīts turpmāk.

1. Materiālas tiesības: bērna tiesības uz to, ka tiek novērtētas un ņemtas vērā viņa intereses kā primārais apsvērums, kad tiek apsvērtas dažādas intereses, lai pieņemtu lēmumu par attiecīgo jautājumu, un garantija, ka šīs tiesības tiks īstenotas ikreiz, kad tiks pieņemts lēmums par bērnu, identificētu vai neidentificētu bērnu grupu vai bērniem kopumā.

2. Būtisks, skaidrojošs tiesību princips: ja tiesību normu var skaidrot dažādi, jāizvēlas skaidrojums, kas visefektīvāk kalpo bērna interesēm.

3. Procedūras noteikums: ikreiz, kad jāpieņem lēmums, kas ietekmēs konkrētu bērnu, noteiktu bērnu grupu vai bērnus kopumā, lēmuma pieņemšanas procesā ir jāiekļauj novērtējums par lēmuma iespējamo ietekmi (pozitīvo vai negatīvo) uz attiecīgo bērnu vai bērniem.

⁽²⁷⁾ ANO Bērnu tiesību komiteja, “General comment No 14”, 2013, sk. 23. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁸⁾ ANO Bērnu tiesību komiteja, “General comment No 14”, 2013, 17. punkts, sk. 23. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁹⁾ Sk. 13. punkta b) apakšpunktu vispārīgajā komentārā *Implementing child rights in early childhood*, ANO Bērnu tiesību komiteja, “General comment No. 7, 2005: *Implementing Child Rights in Early Childhood*, CRC/C/GC/7/Rev.1, 2006. gada 20. septembris, <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2006/en/40994>.

⁽³⁰⁾ ANO Bērnu tiesību komiteja, “General comment No 14”, 2013, sk. 23. zemsvītras piezīmi.

Bēru tiesību komiteja arī norādīja, ka ar CRC 3. pantu ieviestā jēdziena “bērna intereses” mērķis ir “nodrošināt gan visu Konvencijā atzīto tiesību pilnīgu un efektīvu izmantošanu, gan bērna visaptverošu attīstību” ⁽³¹⁾.

2.1. Pakts un bērna interešu piemērošana

BI kā pamatprincips ir jāievēro visās iestāžu un to personu darbībās un lēmumos, kuras ir norīkotas atbalstīt bērnu visā patvēruma un uzņemšanas procesā.

1. attēls. Pakta noteiktie bērna aizsardzības pasākumi un garantijas

BI princips ir ietverts visos Pakta juridiskajos dokumentos			
Skrīninga regula	AMMR	PPR	UAD
Bērni tiek identificēti kā tādi ⁽³²⁾. Tiek iecelta piemērota persona, kas uz laiku darbojas kā pārstāvis/ aizbildnis ⁽³³⁾. Tiklīdz bērns pauž vēlēšanos iesniegt patvēruma pieteikumu, viņš tiek ievietots piemērotā izmitināšanas vietā dalībvalsts teritorijā ⁽³⁴⁾.	Nepavadītiem bērniem tiek sākta ģimenes locekļu meklēšana. Pēc meklēšanas ģimenes atkalapvienošanās var izvērtēt, ja tas ir bērna interesēs ⁽³⁵⁾. Aizsardzība pret necilvēcīgu un pazemojošu attieksmi pārsūtīšanas dēļ un tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību ⁽³⁶⁾.	Bērnā par procedūru tiek sniegta informācija bērnam saprotamā veidā ⁽³⁷⁾. Tiek organizēts bērna interešu (neaizsargātības) novērtējums ⁽³⁸⁾. Ja bērns ir ieceļojis bez pavadņa, tiek iecelts aizbildnis, lai palīdzētu bērnam visā procedūras gaitā ⁽³⁹⁾.	Tiek organizēts bērna interešu (neaizsargātības) novērtējums ⁽⁴⁰⁾. Tiek ņemti vērā bērna personiskie apstākļi, un bērns tiek izmitināts viņa vecumam atbilstošā vietā, kas nodrošina viņa fizisko un emocionālo aprūpi un veicina viņa attīstību ⁽⁴¹⁾.

⁽³¹⁾ ANO Bēru tiesību komiteja, “General comment No 14”, 2013, sk. 23. zemsvītras piezīmi.

⁽³²⁾ Skrīninga regulas 12. pants: “Sākotnējas veselības pārbaudes un neaizsargātība”.

⁽³³⁾ Skrīninga regulas 13. panta 3. punkts.

⁽³⁴⁾ UAD (2024) 27. panta 9. punkts.

⁽³⁵⁾ AMMR 23. pants.

⁽³⁶⁾ AMMR 62. apsvērums un 67. panta 13. punkts.

⁽³⁷⁾ PPR 8. panta 2. punkta f) apakšpunkts.

⁽³⁸⁾ PPR 20. pants.

⁽³⁹⁾ PPR 35. apsvērums.

⁽⁴⁰⁾ UAD (2024) 25. pants.

⁽⁴¹⁾ UAD (2024) 27. pants.

Skrīninga regula	AMMR	PPR	UAD
Ja pastāv nopietnas šaubas par personu vecumu, par to tiek paziņots attiecīgajām iestādēm ⁽⁴²⁾. Skrīninga laikā ir iesaistīti bērnu aizsardzības dienesti/ iestādes ⁽⁴³⁾. Informācija, arī par patvēruma procedūru, tiek sniegta bērniem saprotamā veidā ⁽⁴⁴⁾. Bērnam, kurš iesniedz pieteikumu starptautiskās aizsardzības saņemšanai, ir pieejams tuls un bezmaksas juridiskā konsultācija.	Pienākums visām lietām, kas skar bērnus, piešķirt prioritāti ⁽⁴⁵⁾. Cik drīz vien iespējams, un ne vēlāk kā 15 darba dienu laikā no pieteikuma paušanas dienas iecel piemērotu personu, kas uz laiku darbosies kā pārstāvis/aizbildnis. Aizbildni iesaista visā patvēruma procedūras laikā ⁽⁴⁶⁾. Tiek novērtēti riski, kas saistīti ar bērna drošību un aizsardzību (piemēram, cilvēku tirdzniecības risks) ⁽⁴⁷⁾.	Bērnam ir pieejami tulkā pakalpojumi un bezmaksas juridiskās konsultācijas ⁽⁴⁸⁾. Ja pastāv šaubas par pieteikuma iesniedzēja vecumu ⁽⁴⁹⁾, dalībvalstij šīs šaubas ir vai nu jānovērš, veicot vecuma novērtēšanu (izmantojot vismazāk invazīvo metodi) ⁽⁵⁰⁾ vai arī jāpieņem, ka pieteikuma iesniedzējs ir bērns ⁽⁵¹⁾. Personisko interviju vada persona, kurai ir atbilstoša kvalifikācija darbam ar bērniem ⁽⁵²⁾.	15 darba dienu laikā no pieteikuma paušanas dienas nepavadītajam bērnam tiek iecelts piemērots cilvēks, kas uz laiku pildīs pārstāvja/aizbildņa pienākumus ⁽⁵³⁾. Tiesības uz ģimenes vienotību ⁽⁵⁴⁾. Bērnam ir pieejama izglītība, veselības aprūpe un psihosociālais atbalsts, brīvā laika pavadīšanas nodarbes ⁽⁵⁵⁾ kā arī attiecīgā gadījumā rehabilitācijas ⁽⁵⁶⁾ pakalpojumi un citi atbalsta veidi (nemateriālie uzņemšanas apstākļi).

⁽⁴²⁾ PPR 25. pants.

⁽⁴³⁾ Skrīninga regulas 25. apsvēruma un 8. panta 9. punkts.

⁽⁴⁴⁾ Skrīninga regulas 11. pants.

⁽⁴⁵⁾ AMMR 23. panta 1. punkts.

⁽⁴⁶⁾ AMMR 23. panta 2. punkts.

⁽⁴⁷⁾ AMMR 47. apsvēruma.

⁽⁴⁸⁾ PPR 8. panta 2. punkta d) apakšpunkts, 3. un 4. punkts.

⁽⁴⁹⁾ PPR 25. pants.

⁽⁵⁰⁾ PPR 25. pants.

⁽⁵¹⁾ Tikai tādā situācijā, kad varbūtējais nepilngadīgais atbilst nosacījumiem robežprocedūras obligātai piemērošanai (PPR 45. pants), pieteikuma iesniedzējam uz laiku tiek piemērota robežprocedūra, kamēr tiek veikta vecuma noteikšana. Šādā situācijā personai, kas tiek uzskatīta par nepilngadīgu, ir jānodrošina visas procesuālās garantijas (aizbildņa iecelšana; vecuma novērtēšanas pabeigšana 30 dienu laikā no aizsardzības pieteikuma paušanas saskaņā ar PPR 23. panta 3. punktu un UAD (2024) 25. panta 1. punktu; nepieciešamās aprūpes un atbalsta nodrošināšana saskaņā ar UAD (2024) robežprocedūras norises vietā). Svarīgi ir nodrošināt apstākļus, kas atbilst nepavadītu bērnu vajadzībām saskaņā ar UAD (2024) 13. panta 2. un 3. punktu. Tie ietver piekļuvi atpūtas aktivitātēm un brīvā laika pavadīšanas nodarbēm, arī savam vecumam atbilstošām rotaļām, piekļuvi kvalificētiem speciālistiem, kuri ir apmācīti darbam ar bērniem, kā arī nodrošināšanu, ka nepilngadīgos neizmitina kopā ar pieaugušajiem.

⁽⁵²⁾ PPR 22. panta 3. punkts.

⁽⁵³⁾ UAD (2024) 27. panta 1. punkta b) apakšpunkts.

⁽⁵⁴⁾ UAD (2024) 26. panta 2. punkta a) apakšpunkts.

⁽⁵⁵⁾ UAD (2024) 26. panta 3. un 4. punkts un 16. pants.

⁽⁵⁶⁾ UAD (2024) 26. panta 4. punkts.

Skrīninga regula	AMMR	PPR	UAD
Tiek pārbaudīta katra bērna īpašās vajadzības un neaizsargātība ⁽⁵⁷⁾. Tiek aizpildīta skrīninga veidlapa, un informācija tiek nosūtīta attiecīgajām iestādēm, lai nodrošinātu vienmērīgu pāreju uz uzņemšanas un patvēruma procedūru ⁽⁵⁸⁾.	Cieša sadarbība starp dalībvalstīm ⁽⁵⁹⁾ saistībā ar ģimenes atkalapvienošanos un/ vai citu pārsūtīšanu ⁽⁶⁰⁾ vai pārceļšanu. Bērnām ir pieejami tulkā pakalpojumi ⁽⁶¹⁾ un bezmaksas juridiskās konsultācijas ⁽⁶²⁾.	Bērns saņem bezmaksas juridisko palīdzību pārsūdzības posmā ⁽⁶³⁾.	Bērnām ir pieejami tulkā pakalpojumi un bezmaksas juridiskās konsultācijas ⁽⁶⁴⁾. Nepavadīti bērni parasti ir atbrīvoti no robežkontroles procedūras ⁽⁶⁵⁾ un tie nebūtu jāaiztur ⁽⁶⁶⁾. Piekļuve informācijai par uzņemšanu ⁽⁶⁷⁾.
Rezultāti Pozitīvi: integrācijas centieni ⁽⁶⁸⁾, kas tiek īstenoti, nodrošinot piekļuvi izglītībai un darba tirgum⁽⁶⁹⁾. Negatīvi: tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību ⁽⁷⁰⁾. Piekļuve bezmaksas juridiskajai palīdzībai un pārstāvībai negatīva lēmuma pārsūdzēšanai, ja tas ir bērna interesēs ⁽⁷¹⁾. Informācija par (brīvprātīgu) atgriešanos. Atgriešanas procedūru laikā bērnam/ģimenei ir piekļuve tulkam. Ģimenes ar bērniem un nepavadīti bērni netiek izmitināti atgriešanas centros ⁽⁷²⁾.			

Avots: EUAA

⁽⁵⁷⁾ Skrīninga regulas 12. pants: "Sākotnējās veselības pārbaudes un neaizsargātība".

⁽⁵⁸⁾ Skrīninga regulas 17. pants.

⁽⁵⁹⁾ AMMR 60. panta 4. punkts.

⁽⁶⁰⁾ AMMR 6. pants.

⁽⁶¹⁾ AMMR 22. panta 4. punkts.

⁽⁶²⁾ AMMR 39. apsvērums, 19. panta 1. punkta l) apakšpunkts un 21. pants.

⁽⁶³⁾ PPR 17. pants.

⁽⁶⁴⁾ UAD (2024) 26. apsvērums: "Ja pieteikuma iesniedzējs ir aizturēts, viņam attiecīgā gadījumā atbilstoši šai direktīvai vajadzētu būt efektīvai piekļuvei nepieciešamajām procesuālajām garantijām, piemēram, pārskatīšanai tiesā un tiesībām izmantot bezmaksas juridisko palīdzību un pārstāvību".

⁽⁶⁵⁾ PPR 42. panta 3. punkta b) apakšpunkts un 53. panta 1. punkts, izņemot gadījumus, kad pastāv bažas par valsts drošību vai sabiedrisko kārtību attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju.

⁽⁶⁶⁾ UAD (2024) ir minētas dažas iespējas, piemēram, gadījumos, kad ir konstatēts, ka nepilngadīgais rada drošības apdraudējumu, atsaukties uz 40. apsvērumu, kurā norādīts, ka nepilngadīgie nekādā gadījumā nebūtu jātur cietumā vai citās iestādēs, ko izmanto tiesībaizsardzības nolūkos, un UAD (2024) 13. panta 2. punkta b) apakšpunktu.

⁽⁶⁷⁾ UAD (2024) 5. pants.

⁽⁶⁸⁾ UAD (2024) 43. apsvērums un 5. pants.

⁽⁶⁹⁾ UAD 16. panta 1. un 2. punkts un 17. pants un 48. un 53. apsvērums.

⁽⁷⁰⁾ PPR 91. apsvērums.

⁽⁷¹⁾ PPR 17. pants.

⁽⁷²⁾ Eiropas Komisija, *A New Common European System for Return*, 2025. gada marts, <https://link.europa.eu/6hRgBW>.

Īsumā

Bērņa intereses, kā regulētas Paktā,

- ir nepārtraukts process,
- izvirza bērnu centrā, galveno uzmanību pievēršot viņa individuālajai situācijai, apstākļiem, perspektīvām un vajadzībām,
- prasa sistemātisku un integrētu pieeju bērna aizsardzībai.

Īpaši ir jānodrošina pēdējais minētais punkts, veicot turpmāk minētos pasākumus.

- Pareiza un savlaicīga bērna identifikācija ir pamats, lai ievērotu bērna tiesības. Jebkāda norāde uz to, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs varētu būt bērns, izraisa tūlītēju bērniem paredzēto aizsardzības pasākumu piemērošanu, arī piemērotas personas iecelšanu, lai tā uz laiku pildītu pārstāvja vai aizbildņa pienākumus katram nepavadītam bērnam (pat ja nav pieejami dokumentāri pierādījumi par vecumu, piemēram, dzimšanas apliecība vai personas apliecība).
- **Bērns tiek identificēts** kā tāds, un nekavējoties tiek novērtētas viņa vajadzības, neaizsargātība un iespējamie riski.
- **BII konstatējumi tiek izmantoti**, lai pieņemtu lēmumus par atbilstošiem atbalsta un aizsardzības pasākumiem. Ja iespējams, šādi pasākumi tiek īstenoti sadarbībā ar vecākiem, aprūpētājiem vai aizbildņiem, lai nodrošinātu bērna drošību un viņa fizisko, emocionālo un attīstības labbūtību.
- Ir izveidota un pastāvīgi nostiprināta efektīva sadarbība starp attiecīgajām ministrijām, iestādēm un ieinteresētajām personām, kuras ir atbildīgas par bērnu aizsardzību.
- Tiek nodrošināta un uzturēta visu ar bērna aizsardzību un labklājību saistīto pasākumu sistemātiska koordinācija.
- Informācijas apmaiņa starp attiecīgajiem dalībniekiem ir stingri ierobežota un nepārsniedz to, kas vajadzīgs, lai novērstu kaitējumu (arī paškaitējumu) vai lai nodrošinātu atbilstošu, uz vajadzībām balstītu reaģēšanu. Tas tiek veikts, pilnībā ievērojot bērna tiesības uz privātumu saskaņā ar valsts datu aizsardzības noteikumiem un Vispārīgo datu aizsardzības regulu ⁽⁷³⁾.
- Tiek aktīvi veicināta un nodrošināta bērna jēgpilna līdzdalība viņa ietekmējošu lēmumu pieņemšanā, īpaši tad, ja tas notiek bez vecāku vai galvenā aprūpētāja klātbūtnes. Būtu arī jāizskaidro, kāda nozīme ir bērna līdzdalībai šajā lēmumu pieņemšanas procesā, lai pareizi vadītu gaidas.

⁽⁷³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV L 119, 4.5.2016.), <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>.

2.1.1. Interesešu izvērtēšana

Bērna interesešu izvērtēšana (BII) ir process, kas jāveic, kad ir jāpieņem svarīgi lēmumi, kuri ietekmē atsevišķu bērnu. Tās mērķis ir apzināt, izvērtēt un līdzsvarot visus būtiskos elementus, lai noteiktu vispiemērotāko rīcības virzienu konkrētā situācijā attiecībā uz konkrētu bērnu vai bērnu grupu ⁽⁷⁴⁾.

Attiecīgā gadījumā katram novērtējumam būtu jābalstās uz jebkura iepriekšēja novērtējuma konstatējumiem un rezultātiem ⁽⁷⁵⁾. Tas nodrošina konsekveni, novērš dublēšanos un atspoguļo faktu, ka bērna vajadzības un apstākļi laika gaitā attīstās. Rezultāti būtu pienācīgi jādokumentē, lai izvairītos no darba dublēšanās.

Gadījumi, kad saskaņā ar Paktu ir obligāti jānovērtē bērnu vajadzības

Bērna individuālā situācija ir nepārtraukti jāuzrauga visā patvēruma un uzņemšanas procesa gaitā, ne tikai, lai apmierinātu ieceļošanas brīdī konstatētās vajadzības, bet arī, lai reaģētu uz jebkādam jaunām neaizsargātības pazīmēm vai īpašām vajadzībām, kas var parādīties vēlākā posmā.

Paktā ir paredzēti vismaz trīs obligāti brīži, kad jāveic bērna īpašo vajadzību un neaizsargātības novērtējums, pienācīgi ņemot vērā bērna intereses, proti:

1. **obligātās veselības un neaizsargātības pārbaudes** skrīninga laikā, kas jāveic septiņu dienu laikā pēc bērna ieceļošanas vai aizturēšanas ⁽⁷⁶⁾;
2. **neaizsargātības novērtējums** ⁽⁷⁷⁾, **arī bērna interesešu izvērtējums** 30 dienu laikā no pieteikuma paušanas dienas ⁽⁷⁸⁾.
3. kad tiek noteikta dalībvalsts, kas ir atbildīga par bērna paustā starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu saskaņā ar *AMMR* ⁽⁷⁹⁾.

Šo obligāto pārbaudi un novērtējumu mērķis ir nodrošināt, ka savāktā informācija efektīvi palīdz kompetentajām iestādēm:

- organizēt **savlaicīgu un uz vajadzībām balstītu reakciju**, lai risinātu visas īpašās un tūlītējās vajadzības, kas izriet no bērna personiskajiem apstākļiem, tai skaitā lēmumus, kas saistīti ar ģimenes locekļu meklēšanu, ģimenes atkalapvienošanos, ar veselības problēmu risināšanu vai citiem aizsardzības pasākumiem, vienlaikus nodrošinot, ka tiek pienācīgi ņemtas vērā bērna tiesības un labbūtība;

⁽⁷⁴⁾ Papildu informāciju sk. *UNHCR/UNICEF* tīmekļa vietnē sadaļā “Safe & Sound”: *What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe*, 2014. gada oktobris, <https://www.refworld.org/reference/regionalreport/unhcr/2014/en/101717>.

⁽⁷⁵⁾ Sk arī ANO Bērnu tiesību komiteja, “*General comment No. 14*”, 2013, sk. 23. zemsvītras piezīmi, V nodaļas B daļas c) punktu “Time perception”.

⁽⁷⁶⁾ Skrīninga regulas 5. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts, 8. panta 1. punkts, 12. pants un 13. panta 1. punkts. Vecuma novērtēšana tiek uzskatīta par daļu no neaizsargātības novērtējuma, tāpēc tā jāveic tādā pašā termiņā (sk. *EUAA, Praktiskā rokasgrāmata par vecuma noteikšanu*, 2025. gada novembris, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>).

⁽⁷⁷⁾ *AMMR* 23. pants.

⁽⁷⁸⁾ PPR 22. panta 2. punkts un UAD (2024) 25. un 26. pants.

⁽⁷⁹⁾ *AMMR* 23. panta 3., 4. un 5. punkts.

- **mazināt konkrētus iespējamus riskus** bērnam (piemēram, nepavadītiem bērniem un iespējamiem cilvēku tirdzniecībā vai citos ekspluatācijas veidos cietušajiem vai bērna pazušanas risku). Šie riski var būt saistīti ar iepriekš piedzīvotu kaitējumu vai konkrētām neaizsargātības pazīmēm un var pastiprināties procedūras laikā.

Tāpēc pirms BII faktiskās veikšanas iestādēm ir jāprecizē tās mērķis.

BII var kalpot **tūlītējam, īstermiņa un ilgtermiņa** vajadzībām. Tajā var ņemt vērā gan bērna tūlītējās, gan mainīgās vajadzības, kā arī nepieciešamību noteikt prioritātes konkrētām darbībām. BII neaizstāj to bērna interešu noteikšanu, kas attiecas uz lēmumiem par ilgtermiņa risinājumiem. BII un interešu noteikšana būtu jāsaprot kā viena un tā paša lēmumu pieņemšanas procesa savstarpēji saistīti elementi, turklāt to noteikšana ir balstīta uz novērtējumu, kurā ir identificēti, pārbaudīti un līdzsvaroti visi attiecīgie elementi. Atsevišķs BII ne vienmēr ir oficiāls priekšnoteikums interešu noteikšanai. Kad vien tas iespējams un ir bērna interesēs, procesā jāiesaista vecāki, aprūpētāji vai aizbildnis.

Turklāt ieteicams, lai katrs nepavadīts vai no ģimenes nošķirts bērns saņemtu saskaņotu atbalstu, kas dokumentēts atsevišķā lietas materiālā, un attiecīgā gadījumā – atsevišķā lietas plānā, kas ir pieejams visiem attiecīgajiem speciālistiem, kuri iesaistīti bērna aizsardzībā un atbalsta sniegšanā.

Elementi, kas jāņem vērā BII (saraksts nav izsmeļošs un nav sakārtots hierarhiskā secībā).

- Bērna identitāte un vecums.
- Valstspiederība vai bezvalstniecība.
- Situācija un attiecības ģimenē.
- Bērna viedokļi, pamatojoties uz vecumu un briedumu.
- Vecāku /aprūpētāja /aizbildņa viedoklis.
- Aprūpes kārtība un ikdienas dzīve.
- Veselība un psihosociālā labbūtība.
- Izglītība un sociālā integrācija.
- Drošības un aizsardzības riski.
- Uzņemšana un dzīves apstākļi.
- Procesuālās vajadzības, kas saistītas ar konstatēto neaizsargātību.
- Aizsargājošie faktori: bērna individuālie resursi un noturība.

Katra BII rezultāti ir sistemātiski jādokumentē un jāizmanto, lai informētu par **katru būtisko procedūras posmu**, tādējādi izvairoties no bērna atkārtotas iztaujāšanas. Iepriekšējos novērtējumus var izmantot arī, lai **balstītos uz jau esošiem konstatējumiem**. Lai piekļūtu EUAA BII veidlapai, sk. [V pielikumu](#).

Aizsardzības pasākumi lēmumu pieņemšanai vecāku vai likumīgo aprūpētāju prombūtnē

Situācijās, kad vecāki ir prombūtnē, iestādēm ir jānodrošina, ka:

- tiek iecelts neatkarīgs aizbildnis, lai palīdzētu bērnam;
- bērnam tiek sniegta viņam saprotama informācija, nepieciešamības gadījumā izmantojot tulka palīdzību;
- tiek uzklauti bērna viedokļi;
- tiek pievērsta pienācīga uzmanība ģimenes vienotības saglabāšanai;
- tiek ņemta vērā bērna identitāte, ieskaitot dzimumu, seksuālo orientāciju, etnisko izcelsmi, reliģiju un pārliecību, kultūras identitāti un personību, kā arī neaizsargātību;
- bērnam ir pieejamas juridiskās konsultācijas, juridiskā palīdzība un attiecīgā gadījumā – juridiskā pārstāvība;
- par bērnu rūpējas (kas ietver atbilstošas apmešanās vietas, veselības aprūpes un izglītības nodrošināšanu), un viņš vienmēr ir aizsargāts un drošībā.

Principā vienotība būtu jāsaglabā, izņemot gadījumus, kad ir norādes, ka tas nebūtu bērna interesēs. Tomēr BII var būt nepieciešama arī gadījumos, kad bērns ieceļo kopā ar ģimenes locekļiem, piemēram, ja uzņemšanas centra darbinieki novēro pazīmes, kas liecina par ģimenes konfliktiem, nevērīgu attieksmi, cilvēku tirdzniecību, ekspluatāciju vai vardarbību ģimenē, vai ģimenes dzīves apstākļi uzņemšanas centrā šķiet nepiemēroti. Šis novērtējums palīdzētu noteikt visdrošākos un vispiemērotākos pasākumus bērna labklājības nodrošināšanai. Šādās situācijās un saskaņā ar valsts tiesību aktiem un standartiem, kas piemērojami visiem bērniem, būtu jāinformē kompetentās valsts bērnu aizsardzības iestādes un jāiesaista tās. BII patvēruma vai uzņemšanas kontekstā neaizstāj bērnu aizsardzības pasākumus, bet gan tos papildina, tādējādi nodrošinot, ka tiek veikta atbilstoša novirzīšana un ieviesti atbilstoši aizsardzības pasākumi.

Papildu apsvērumi, kad tiek veikts BII (saraksts nav izsmeļošs)

Ir atvēlēts **pietiekams laiks**, lai jēgpilni veiktu novērtējumu.

Vieta, kurās tiek veikts BII, ir tam piemērotas, un pats process ir bērniem draudzīgs (t. i., tiek nodrošināta privātums, telpas ir piekļūstamas utt.).

A **Tiek iecelta piemērota persona, lai uz laiku darbotos kā pārstāvis** (piemēram, bērnu aizsardzības speciālists skrīninga laikā) vai **aizbildnis**, lai sniegtu atbalstu nepavadītajam bērnam šajā procesā. Ja vecāki ir prombūtnē, tiek pieliktas pūles, lai viņus iesaistītu procesā, ja iespējams.

Bērnam tiek sniegta **atbilstoša informācija** bērnam saprotamā veidā un valodā par to, kāpēc tiek veikta BII, par tās mērķi un ietekmi, kā arī par dažādu BII iesaistīto personu lomu. Vajadzības gadījumā tiek nodrošināts profesionāla tulka/kultūrmediatora atbalsts.

Pārbaudīti speciālisti. Bērni ir daudzveidīga grupa, un viņu vajadzības var pienācīgi novērtēt tikai speciālisti, kuriem ir pieredze jautājumos, kas saistīti ar bērnu un pusaudžu attīstību. Cik vien iespējams, bērna interešu izvērtēšanā būtu jāiesaista daudznosaru speciālistu komanda ⁽⁸⁰⁾.

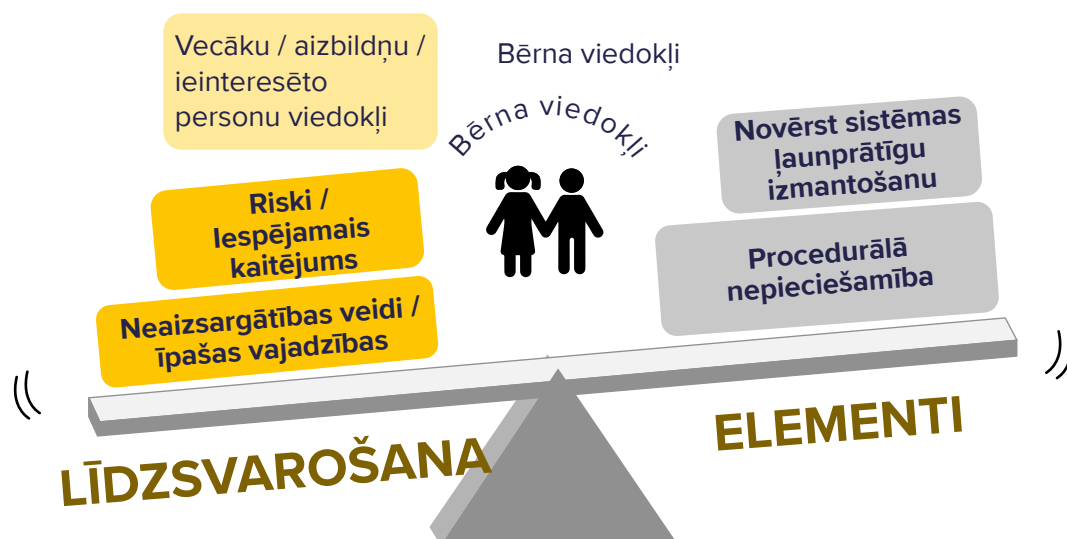
Bērns tiek atbalstīts un ir tādā fiziskā un garīgā stāvoklī, kas viņam ļauj efektīvi piedalīties, un vajadzības gadījumā tiek veikti pielāgojumi vai atbalsta pasākumi (piemēram, pārtraukumi, vienkāršota saziņa vai uzticamas personas klātbūtne).

Piepriekšējo saskaņā ar valsts praksi sniedz bērns/aizbildnis gadījumā, ja paredzēta nosūtīšana papildu atbalsta saņemšanai.

Bērnam ir pieejamas **bezmaksas juridiskās konsultācijas, juridiskā palīdzība un attiecīgā gadījumā – juridiskā pārstāvība.**

Līdzsvarošanas elementi bērna interešu izvērtējumā

2. attēls. Elementu līdzsvarošana bērna interešu izvērtējumā starptautiskās aizsardzības ietvaros

Avots: EUAA

Kā parādīts 2. attēlā, BII veicina dažādu elementu līdzsvarošanu, jo iestādēm ir jānovērtē procedurālā lēmuma **iespējamie ieguvumi** (piemēram, tūlītēju vajadzību apmierināšana vai būtiskas informācijas noskaidrošana), salīdzinot tos ar **riskiem un iespējamo kaitējumu**, ko šis lēmums varētu radīt bērna labbūtībai, drošībai, ģimenes vienotībai un/vai emocionālajam stāvoklim un attīstībai. Lai līdzsvarotu šādus elementus, ir vajadzīgs bērna individuālo apstākļu visaptverošs novērtējums. Turklāt ir jāievēro bērna viedoklis, ņemot vērā viņa vecumu un briedumu ⁽⁸¹⁾. Tāpēc “daži elementi tiks izmantoti, bet citi netiks izmantoti” un elementi ir

⁽⁸⁰⁾ Sk. ANO Bērnu tiesību komiteja, “[General comment No. 14](#)”, 2013, sk. zemsivītras piezīmi 23, 94. punkts.

⁽⁸¹⁾ ANO Bērnu tiesību komiteja ir izstrādājusi neizsmeļošu un hierarhiskā secībā nesakārtotu elementu sarakstu, ko varētu ņemt vērā jebkurš lēmumu pieņēmējs; sk. “[General comment No. 14](#)”, 2013, zemsivītras piezīme 23.

“jāizvērtē viens pret otru” ⁽⁸²⁾. Daži elementi vienam bērnam var būt svarīgāki nekā citam atkarībā no viņa situācijas. Tas nozīmē, ka ir jāizsver dažādie elementi, jo katrā konkrētajā gadījumā daži no tiem var būt svarīgāki par citiem. Dažkārt šie faktori var būt savstarpēji konfliktējoši. Mērķis ir nodrošināt, ka lēmumi ir samērīgi, respektē bērna cieņu un atbilst viņa interesēm ⁽⁸³⁾, vienlaikus izvairoties no nevajadzīga stresa vai kaitējuma.

Piemēri – līdzsvarošanas elementi

Ģimenes vienotība salīdzinājumā ar drošību uzņemšanā

Ja bērns vēlas palikt kopā ar ģimenes locekļiem, bet ir ticami kaitējuma rādītāji (piemēram, skrīninga laikā ziņots par vardarbību ģimenē), iestādes pirms lēmuma pieņemšanas par turpmāku ievietošanu ģimenē var vispirms nodrošināt aizsardzības pasākumus, piemēram, uzraudzītu izmitināšanu. Jebkurā gadījumā lieta tiek nodota arī bērnu aizsardzības iestādei.

Procedurālās prasības salīdzinājumā ar labbūtību

Ja mazs bērns pēc ierašanās ir izsmelts vai satraukts, tūlītēja ilgstoša intervija par neaizsargātību var nodarīt kaitējumu vai izrādīties neefektīva. Bērna interesēs varētu būt veikt īsu pēcpārbaudi saistībā ar skrīninga konstatējumiem un atlikt vairāk visaptverošu izvērtējumu.

Lēmums par ievietošanu uzņemšanas laikā

Lai gan brāļu un māsu kopīga izvietošana parasti ir vēlama, ja viens no brāļiem vai māsām rada risku otram (piemēram, ar traumu saistītas uzvedības problēmas), piemērotāka var būt alternatīva pagaidu izvietošana, vienlaikus nodrošinot regulāru saskarsmi.

Jēgpilna saziņa ar bērniem un viņu iesaiste

- Ievērojiet bērnu robežas. Nespiediet bērnus apspriest tematus, ar kuriem viņi nav apmierināti, un nespiediet viņus runāt. Neuzskatiet klusēšanu par pierādījumu tam, ka bērnam nav neaizsargātības, vai par apzinātu mēģinājumu slēpt informāciju. Bērns var slēpt pazīmes, kas liecina par iepriekš piedzīvotu vai pašreizēju vardarbību, vai nu baiļu dēļ vai tāpēc, ka viņš šo pieredzi neuzskata par neparastu. Uzticības veidošana ir priekšnoteikums jebkurai informācijas atklāšanai un palīdzēs pārvarēt sākotnējās problēmas.
- Izturieties pret bērniem ar cieņu. Izrādiet tādu pašu cieņu un godīgumu, kādu jūs izrādītu pieaugušajiem. Nedodiet nereālus solījumus.
- Esiet iejūtīgi. Runājiet gādīgā balss tonī un vienkāršā valodā, lai bērni to varētu viegli saprast.
- Veltiet tam visu savu uzmanību. Sarunājoties ar bērnu, veltiet viņam visu savu uzmanību, parādot, ka esat klātesošs un uzmanīgs.

⁽⁸²⁾ ANO Bērnu tiesību komiteja, “[General comment No. 14](#)”, 2013, 12. punkts, sk. zemsvītras piezīmi 23.

⁽⁸³⁾ Minimālās iejaukšanās princips paredz, ka lēmumos, kas skar bērnu, jāizmanto vismazāk uzmācīgi un ierobežojoši pasākumi, par prioritāti izvirzot bērna intereses un labbūtību. Tas atbilst CRC 3. pantam, kurā uzsvērts, ka bērna intereses ir jāuzskata par primāro apsvērumu.

- Veiciniet pašizpaušmi. Nodrošiniet bērniem iespējas izpausties, taču neuzspiediet viņiem atkal pārdzīvot negatīvu pieredzi, ja viņi nevēlas par to stāstīt.
- Veiciniet jēgpilnu līdzdalību. Radiet bērniem iespējas paust savus viedokļus un domas, arī par jautājumiem, kas viņus skar. Tas veicina pašcieņu un var iedrošināt bērnus paust savu viedokli par viņiem svarīgām tēmām.
- Uzziniet, kādas ir viņu cerības. Dodiet bērniem iespēju paskaidrot, ko viņi sagaida no pašreizējās situācijas un ko viņi varētu sagaidīt nākotnē.
- Esiet pacietīgs. Saprotiet, ka neapmierinātības vai dusmu izpausmes var nebūt vērstas tieši pret jums personīgi, un izturieties pacietīgi pret viņu emocijām. Apzinieties, ka dažas saziņas un uzvedības formas var būt saistītas ar traumas izraisītām reakcijām. Veltiet laiku, lai mēģinātu saprast avotus tam, kas sākotnēji varētu šķist “traucējoša uzvedība”.
- Veiciniet iekļautību. Uzturiet saziņu bez stereotipiem, kas saistīti ar vecumu, rasi, reliģiju vai dzimumidentitāti, izturieties pret visiem bērniem ar vienādu cieņu un uzmanību.
- Vērojiet un konstatējiet stresu. Pievērsiet uzmanību ilgstoša stresa pazīmēm vai satraucošai uzvedībai, kuras dēļ var būt nepieciešams specializēts atbalsts.
- Nodrošiniet piemērotību vecumam un kultūrai. Pievērsiet uzmanību bērna vecumam. Daži bērni var izskatīties ļoti pieauguši savam vecumam, taču tas nenozīmē, ka viņiem nav vajadzīga viņu vecumam atbilstoša emocionālā reakcija. Tajā pašā laikā bērna iesaistīšanai vienlīdz lielā mērā jāņem vērā arī viņa kultūras piederība. ⁽⁸⁴⁾
- Apziniet aizsardzības faktorus. Pievērsiet uzmanību tam, kā bērns reaģē uz pārmaiņām un stresu. Mudiniet bērnu izmantot minētās grūtību pārvarēšanas stratēģijas un izceliet viņa noturību šajā procesā, vienlaikus atgādinot viņam, ka esat gatavs sniegt atbalstu.

2.1.2. Daudzdisciplināra pieeja un integrēta bērnu aizsardzības sistēma

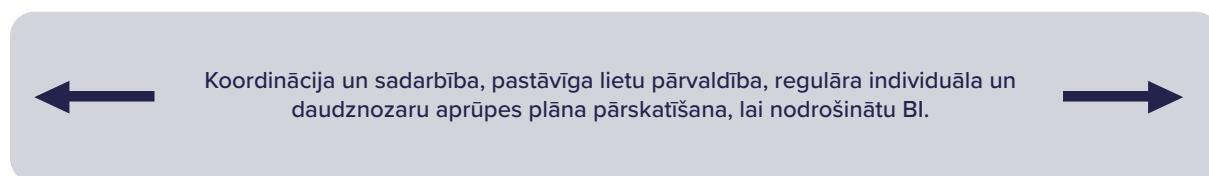
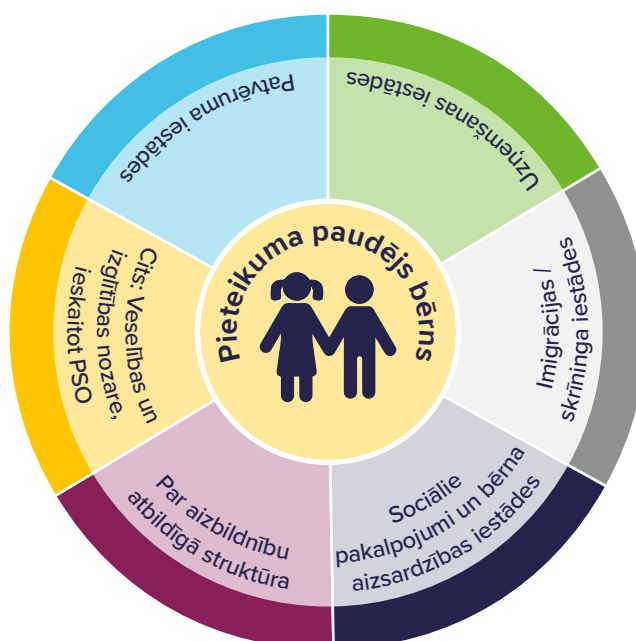
Bērna interešu ievērošanai ir nepieciešama plaša dalībnieku loka, tai skaitā patvēruma un uzņemšanas iestāžu, pārbaudes un imigrācijas iestāžu, kā arī veselības aprūpes un bērnu aizsardzības dienestu pārstāvju iesaistīšana. Tas uzsvēr efektīvas **koordinācijas un sadarbības** nozīmi starp bērnu tiesību speciālistiem, kā arī nepieciešamību nodrošināt minētajiem speciālistiem vienotu zināšanu un izpratnes pamatu par bērnu tiesībām, bērna interesēm un patvēruma sistēmu.

⁽⁸⁴⁾ Sk. sadaļu EUAA vietnē “Unaccompanied children” *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II – for those working in the first line*, 2024. gada novembris, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>. Sk. arī UNHCR, *Technical guidance: Child Friendly Procedures*, 2021 <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/124121>, īpaši 3. nodaļu.

Komisija savā 2024. gada lēmumā par integrētu **bērnu aizsardzības sistēmu izstrādi un stiprināšanu bērna interesēs** ⁽⁸⁵⁾ uzsver, ka dalībvalstīm ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai stiprinātu **koordināciju un sadarbību** starp visām attiecīgajām ministrijām un nozarēm un starp dažādiem kompetences līmeņiem vietējā, reģionālā un valsts līmenī, kā arī pārrobežu situācijās. Lai nodrošinātu efektīvu aizsardzību, par būtisku tiek uzskatīta **starpdisciplināra pieeja**. Ar Paktu tiek veicināta koordinācija ⁽⁸⁶⁾ un dažādu ministriju kvalificētu un apmācītu speciālistu iesaiste dažādos tiesiskajos regulējumos ar **bērnu aizsardzības iestādēm**, kā arī ar citām starptautiskām organizācijām. Lai nodrošinātu šādu koordināciju, ir jāpievērš īpaša uzmanība **integrētai pieejai lietu pārvaldībā** nolūkā nodrošināt vienmērīgu koordināciju un turpmākos pasākumus attiecībā uz personām, kurām tiek sniegti pakalpojumi.

3. attēls. Koordinācija un sadarbība un integrēta pieeja lietu pārvaldībai

Avots: EUAA

Personām, kuras palīdz iestādēm izvērtēt bērna intereses skrīninga, patvēruma un uzņemšanas procesa laikā, vajadzētu būt zināšanām un izpratnei par šādiem aspektiem:

- **bērna aizsardzības principi** un integrētas bērna aizsardzības sistēmas darbība;

⁽⁸⁵⁾ [Komisijas lēmums \(ES\) 2024/1238](#) par integrētu bērnu aizsardzības sistēmu izstrādi un stiprināšanu bērna interesēs, sk. zemsvītras piezīmi 6., 19., 20., 21. punkts.

⁽⁸⁶⁾ Skrīninga regulas 24. un 25. apsvērums; AMMR 60. panta 4. punkts; UAD (2024) 65. apsvērums.

- **pamatizpratne par bērnu fizisko un emocionālo labbūtību**, arī par pazīmēm, kas liecina, ka bērnam var būt vajadzīgs papildu atbalsts;
- **pamatzināšanas par cilvēku tirdzniecības, ekspluatācijas, nevērīgas izturēšanās un ļaunprātīgas izmantošanas pazīmēm** (arī zināšanas par nosūtīšanas procesiem) un par to, kā droši reaģēt, ja ir atklāta traumatiska pieredze;
- **tiesiskais regulējums saskaņā ar Paktu**, ieskaitot aizsardzības pasākumus bērniem un to, kā BII rezultāti ietekmē procesuālos posmus un uzņemšanas kārtību;
- **kultūras jutīgums** un izpratne par migrācijas un pārvietošanas ietekmi uz bērniem.

Informācijas apmaiņa

Informācija, kas savākta saistībā ar BII, ir jāapstrādā, pienācīgi ievērojot konfidencialitāti, datu aizsardzības noteikumus un bērna tiesības uz privātumu. Tajā pašā laikā, lai nodrošinātu lietas efektīvu izskatīšanu, apmierinātu konstatētās vajadzības un novērstu vai mazinātu riskus bērnam, arī kaitējuma vai paškaitējuma risku, var būt nepieciešams dalīties ar noteiktu informāciju ar attiecīgajām iestādēm vai pakalpojumu sniedzējiem, stingri ievērojot principu “nepieciešamība zināt”.

Lēmumi par to, **kāda informācija** tiek izpausta, **kam** un **kurā posmā** ir jāizvērtē katrā konkrētajā gadījumā atsevišķi, galveno uzmanību pievēršot bērna interesēm un ievērojot principu “nepieciešamība zināt”. Šajā saistībā dalībvalstīm tiek ieteikts:

- izstrādāt skaidrus protokolus un procedūras, kas reglamentē informācijas apmaiņu un kopīgošanu ar attiecīgajiem speciālistiem un dienestiem;
- definēt uzdevumus, pienākumus un garantijas, lai nodrošinātu, ka informācijas apmaiņa ir samērīga, aprobežojas ar to, kas ir absolūti nepieciešams un atbilst piemērojamajiem datu aizsardzības noteikumiem.

Šādi pasākumi veicina efektīvu koordināciju starp dalībniekiem, vienlaikus nodrošinot to bērnu tiesības un intereses, kuriem nepieciešama starptautiska aizsardzība. Bērnam un viņa vecākiem, aprūpētājiem vai aizbildņiem vajadzētu būt informētiem par informācijas apmaiņas praksi un viņu tiesībām saskaņā ar datu aizsardzības noteikumiem, un attiecīgā gadījumā jābūt iespējai paust savu viedokli vai **dot piekrišanu** saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

Piemēri, kā nodrošināt integrētu pieeju bērna aizsardzībai

Uz bērnu vērsta **integrēta pieeja** ⁽⁸⁷⁾ **bērna aizsardzībai** ir ārkārtīgi svarīga, lai nodrošinātu, ka bērni tiek aizsargāti vispusīgi un ka viņu intereses tiek pienācīgi ņemtas vērā visā

⁽⁸⁷⁾ Integrētās bērnu aizsardzības sistēmas ir arī daļa no tehniskā atbalsta instrumenta, kas izveidots ar Regulu (ES) 2021/240 <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/240/oj> un kas pēc pieprasījuma nodrošina pielāgotu tehnisko lietpratību strukturālo reformu izstrādei un īstenošanai dalībvalstīs. Tas ietver izglītības, sociālo pakalpojumu, migrācijas un robežu pārvaldības, veselības aprūpes un tieslietu jomas, piemēram, atbalsts bērnu māju (sk. *Barnahus*) īstenošanai.

patvēruma piešķiršanas un uzņemšanas procesā. Šāda pieeja arī uzsver, cik svarīgi ir atzīt bērna stiprās puses un resursus un sadarboties ar ģimenēm, aprūpētājiem, kopienām un attiecīgā gadījumā – ar reliģiskām un kultūras sistēmām⁽⁸⁸⁾, lai veicinātu bērna vispārējo labbūtību.

1. piemērs. Lēmums par drošu izmitināšanu

Pārbaudes laikā robežsargs pamanīja, ka 16 gadus veca nepavadīta meitene šķiet nobijusies no vīrieša, kurš ceļo kopā ar viņu.

- **Skrīninga iestāde** norāda uz šīm bažām; **tiesībaizsardzības iestādes** nekavējoties rīkojas, lai garantētu meitenes drošību, un sāk lietas izmeklēšanu.
- **Aizbildnis** tiekas ar bērnu, lai nodrošinātu, ka meitene bērnam piemērotā veidā tiek informēta par bažām un ka viņai tiek dota iespēja tikt uzklausi.
- Aizbildnis attiecīgā gadījumā **nodrošina piekļuvi bezmaksas juridiskām konsultācijām un juridiskajai palīdzībai**, jo bērns var būt potenciāls cietušais cilvēku tirdzniecībā.
- Par to tiek informēti **neaizsargātības novērtētāji**, kuri rūpīgi izvērtēs meitenes vajadzības un iespējamos riskus, ņemot vērā viņas viedokli un individuālos apstākļus.
- Pamatojoties uz novērtējumu un koordinācijā ar bērnu aizsardzības dienestiem, **uzņemšanas speciālists** organizē bērna ievietošanu drošā un piemērotā izmitināšanas vietā, piemēram, specializētā meiteņu uzņemšanas iestādē vai aizsardzības patversmē.

2. piemērs. Atbalsts bērnam patvēruma intervijas laikā

Patvēruma intervijas laikā lietas darbinieks uzzina, ka 14 gadus vecs nepavadīts zēns cieš no murgiem un viņam ir grūtības koncentrēties.

- **Lietas darbinieks** reģistrē šo informāciju kā potenciālu rādītāju, kas jāņem vērā, izvērtējot apgalvojumu, un norāda uz pieteikuma iesniedzēja veselības stāvokli.
- **Patvēruma lietas darbinieks** attiecīgi pielāgo intervijas laiku un tempu.
- **Aizbildnis** lūdz piešķirt pārtraukumu un vienkāršāk izskaidrot jautājumus.
- Pēc intervijas **lietas darbinieks** nosūta bērnu uz neaizsargātības grupu turpmākai izvērtēšanai; neaizsargātības grupa identificē ar stresu saistītus simptomus un sniedz ieteikumus turpmāku pasākumu veikšanai. Lietas izskatīšanu turpina **neaizsargātības novērtētājs**, lai pielāgotu reakciju bērna vajadzībām; attiecīgā gadījumā BII tiek atjaunināts, lai atspoguļotu jaunās identificētās vajadzības un aizsargātu bērna labbūtību visā procedūras laikā.
- **Uzņemšanas speciālists** tiek informēts par apzinātajām vajadzībām, lai nodrošinātu aprūpes nepārtrauktību un uzņemšanas apstākļu un atbalsta pasākumu pienācīgu pielāgošanu.

⁽⁸⁸⁾ 59. punkts, “Bērnu tiesību pieejas definīcija”: ANO Bērnu tiesību komiteja (CRC), “General comment No. 13”, 2011: *The right of the child to freedom from all forms of violence*, CRC/C/GC/13, 2011, <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2011/en/82269>.

3. piemērs. Smagas psiholoģiskas ciešanas uzņemšanas laikā

Uzņemšanas centrā vairākas nedēļas uzturas 15 gadus vecs nepavadīts zēns. Personāls pamanīja, ka viņš vairs nepiedalās skolas pasākumos, attālinās no vienaudžiem un viņam parādās bezmiega pazīmes.

- **Uzņemšanas speciālists** dokumentē šos novērojumus un **attiecīgā gadījumā brīdina aizbildni, lietas vadītāju un neaizsargātības novērtētājus.**
- **Aprūpētājs** tiekas ar bērnu, kurš stāsta, ka viņam bieži rodas atmiņu uzplaiksnījumi, kas saistīti ar pagātnes notikumiem viņa izcelsmes valstī.
- **Lietas vadītājs** lūdz konsultācijas no **veselības aprūpes vienības**, kura konstatē trauksmi un psiholoģiskas ciešanas un iesaka, ka bērnam būtu regulāri jāapmeklē psihosociālā atbalsta pakalpojumu sesijas.
- Pamatojoties uz novērtējumu, apspriežoties ar aizbildni un lietas vadītāju un, ja nepieciešams, ņemot vērā bērnu aizsardzības dienestu viedokli, uzņemšanas iestāde veic pasākumus, lai atvieglotu situācijas, kas rada ciešanas, risināšanu, piemēram, izmitināšanas apstākļu pielāgošanu vai starpniecību konflikta gadījumā ar vienaudžiem un piekļuves nodrošināšanu psihosociālā atbalsta pakalpojumiem.
- **Lietas darbinieks** tiek informēts par situāciju atliek plānotu interviju, lai novērstu nevajadzīgu stresu un nodrošinātu, ka bērns pēc stabilizēšanas var jēgpilni piedalīties intervijā.

Apsvērumi

Kopējas un drošas digitālas lietu pārvaldības sistēmas pieņemšana var uzlabot aģentūru sadarbību, tā nodrošinot visiem dalībniekiem, kas iesaistīti bērna aprūpē un aizsardzībā, drošu un reāllaika piekļuvi attiecīgajai lietas informācijai. Piekļuve šādai informācijai novērstu dažādu dalībnieku īstenotu nekonsekventu vai dublētu iejaukšanās. Šādā sistēmā būtu jāiekļauj **stingras datu aizsardzības garantijas**, un tā būtu jāizmanto, ievērojot principu **“nepieciešamība zināt”**, tā nodrošinot, ka sensitīvai informācijai piekļūst tikai speciālisti, kuriem tā ir vajadzīga, lai pildītu savus konkrētos pienākumus.

Informācijas apmaiņai, izmantojot šādas sistēmas, vajadzētu būt **samērīgai un nepieciešamai nolūkam** un ar skaidriem noteikumiem, kas reglamentē piekļuvi datiem, to izmantošanu un saglabāšanu. Ja to paredz valsts tiesību akti un, ņemot vērā bērna vecumu un briedumu, bērns un/vai viņa vecāks, aprūpētājs vai aizbildnis **būtu jāinformē** par datu apmaiņas praksi un attiecīgā gadījumā jāiegūst viņu **piekrišana**. Visām informācijas apmaiņas vienošanām jābūt atbilstošām valstu tiesiskajam regulējumam un piemērojamajiem noteikumiem par datu aizsardzību, vienlaikus nodrošinot, ka bērna intereses joprojām ir primārais apsvērums.

Papildu literatūra par bērna interesēm

- UNHCR, 2021, “UNHCR Best Interests Procedure Guidelines”: *Assessing and Determining the Best Interests of the Child*, <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/122648>.
- UNHCR, *Guidelines on Assessing and Determining the Best Interests of the Child*, <https://migrationnetwork.un.org/resources/guidelines-assessing-and-determining-best-interests-child>.
- IOM *Handbook on Protection and Assistance to Migrants Vulnerable to violence, exploitation and abuse*, 2019; 6. daļa, UNICEF, *Guidance for the Protection, Care and Assistance of vulnerable Migrants*, <https://publications.iom.int/books/iom-handbook-migrants-vulnerable-violence-exploitation-and-abuse>.
- UNICEF, IOM, EU-IOM Knowledge Management Hub, “Best Interest Determination Form”, 2022, <https://migrantprotection.iom.int/system/files/training-material/attachment/3-bid-form.pdf>.
- “Save the Children”, *Best Interests Assessment Form for Temporary Care Arrangements & Durable Solution*, 2010, <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/best-interest-assessment-form-temporary-care-arrangements-durable-solution>.

3. Bērņa intereses skrīninga laikā

Skrīninga regulā ⁽⁸⁹⁾ ir paredzēta obligāta trešo valstu pilsoņu pārbaude pirms ieceļošanas pie ārējās robežas un, noteiktos gadījumos, valsts teritorijā, ja personas tiek aizturētas pēc neatļautas ieceļošanas vai uzturēšanās ⁽⁹⁰⁾. Skrīnings attiecas uz personām, kuras neatbilst ieceļošanas nosacījumiem ES.

Skrīningu veido pārbaūžu kopums, kas ietver identitātes, drošības, veselības un neaizsargātības pārbaudes, kuras tiek veiktas koordinēti un neietekmējot turpmākās patvēruma vai atgriešanas procedūras. Šīs pārbaudes veicina ārējo robežu efektīvu pārvaldību, vienlaikus nodrošinot, ka neaizsargātība un īpašās vajadzības tiek apzinātas pēc iespējas agrākā posmā.

Skrīninga regulā ir noteikts, ka attiecībā uz skrīningu pie ārējās robežas to jāveic “nekavējoties un jebkurā gadījumā pabeidz **septiņu dienu laikā** ⁽⁹¹⁾ no aizturēšanas (..)”. Pilns skrīninga process ietver šādus secīgus posmus ⁽⁹²⁾:

- **sākotnēja veselības pārbaude** ⁽⁹³⁾ un **neaizsargātības pārbaude** ⁽⁹⁴⁾;
- identifikācija **vai identifikācijas verifikācija** ⁽⁹⁵⁾ un pārbaude ⁽⁹⁶⁾, kas ietver **biometrisko datu reģistrāciju** ⁽⁹⁷⁾, ja tā jau nav veikta;
- **skrīninga veidlapas** ⁽⁹⁸⁾ aizpildīšana, arī, salīdzinot informāciju ar informāciju par pieteikuma iesniedzēju, lai varētu labot un pielāgot kopīgoto informāciju ⁽⁹⁹⁾;
- **novirzīšana** uz atbilstošo iestādi ⁽¹⁰⁰⁾.

Skrīninga regulā arī ir uzsvērtā **nepieciešamība pēc ciešas sadarbības starp kompetentajām valsts iestādēm**, kas ir atbildīgas par patvēruma procedūrām, pieteikuma iesniedzēju uzņemšanu, iestādēm, kas ir atbildīgas par sabiedrības veselības aizsardzību un (attiecīgā gadījumā) par atgriešanas procedūru veikšanu ⁽¹⁰¹⁾.

⁽⁸⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1356 (2024. gada 14. maijs) ar ko ievieš trešo valstu valstspiederīgo skrīningu pie ārējām robežām un groza Regulas (EK) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 un (ES) 2019/817 PE/20/2024/REV/1 (OV L, 2024/1356, 22.5.2024.), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj>.

⁽⁹⁰⁾ Skrīninga regulas 5. un 7. pants.

⁽⁹¹⁾ Skrīninga regulas 8. panta 3. punkts.

⁽⁹²⁾ Skrīninga regulas 5. panta 5. punkts.

⁽⁹³⁾ Skrīninga regulas 12. pants.

⁽⁹⁴⁾ Skrīninga regulas 12. pants.

⁽⁹⁵⁾ Skrīninga regulas 14. pants.

⁽⁹⁶⁾ Skrīninga regulas 15. un 16. pants.

⁽⁹⁷⁾ AMMR 15., 22. un 24. pants.

⁽⁹⁸⁾ Skrīninga regulas 17. pants.

⁽⁹⁹⁾ Skrīninga regulas 32. pants.

⁽¹⁰⁰⁾ Skrīninga regulas 18. pants.

⁽¹⁰¹⁾ Skrīninga regulas 24. apsvēruma. “Lai sasniegtu skrīninga mērķus, būtu jānodrošina stingrāks satvars ciešai sadarbībai starp kompetentajām valsts iestādēm, kas minētas Regulas (ES) 2016/399 tiesību normā par kontroles īstenošanu, iestādēm, kas ir atbildīgas par patvēruma procedūrām un pieteikuma iesniedzēju uzņemšanu, iestādēm, kas ir atbildīgas par sabiedrības veselības aizsardzību, un iestādēm, kas ir atbildīgas par atgriešanas procedūru veikšanu, ievērojot Direktīvu 2008/115/EK.”

Attiecībā uz koordināciju un sadarbību Skrīninga regulā ir atsauce uz **Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūru (Frontex)**, **Eiropas Savienības Aģentūru tiesībsardzības sadarbībai (Eiropolu)**, **EUAA**, **valstu bērnu aizsardzības iestādēm** un iestādēm, kas atbild par cilvēku tirdzniecībā cietušo atklāšanu un identificēšanu ⁽¹⁰²⁾.

Valsts bērnu aizsardzības iestādes ir iesaistītas jau no bērna ieceļošanas pirmajiem posmiem – īpaši attiecībā uz nepavadītiem bērniem. Pirms aizbildņa ieceļšanas tām vajadzētu būt **pirmajām, kas var novērtēt tūlītējas aizsardzības vajadzības**, sākt aprūpes pasākumus un sniegt ieguldījumu bērna interešu izvērtēšanā. Valsts bērnu aizsardzības iestāžu iesaistīšanās skrīningā, **patvēruma procedūras sākotnējos posmos (piekļuve procedūrai)** un novirzīšanas procesos ir būtiska, lai nodrošinātu, ka šajā posmā un uzņemšanas posmā skrīninga laikā **pieņemtie lēmumi atbilst bērna aizsardzības principiem** un ES un valstu standartiem, lai nodrošinātu aprūpes nepārtrauktību un aizsargātu bērnu tiesības jau no paša sākuma.

Skrīninga regulā ir arī uzsvērts pārbaudes iestāžu pienākums **sniegt informāciju** bērniem saprotamā veidā ⁽¹⁰³⁾ par pārbaudes mērķi un ilgumu, kā arī par tiesībām lūgt patvērumu. Kad bērns ir paudis nodomu **lūgt patvērumu**, viņam būtu jānodrošina savlaicīgas un atbilstošas juridiskās konsultācijas saskaņā ar Patvēruma procedūras regulu (PPR) ⁽¹⁰⁴⁾.

Visbeidzot, Skrīninga regulā ir uzsvērts **pamattiesību ievērošanas nozīme** ⁽¹⁰⁵⁾.

EUAA portāls “Let’s Speak Asylum”, <https://lsa.euaa.europa.eu/>

Portāls “Let’s Speak Asylum” piedāvā metodiskas vadlīnijas un praktiskus rīkus informācijas sniegšanai saistībā ar patvēruma procedūram un uzņemšanas procesu.

Portālā tiks izmitināti EUAA izstrādātie informācijas sniegšanas materiāli par KEPS, kas iestādēm jāaizpilda ar valstij specifisku informāciju. To skaitā ir obligātās brošūras pavadītiem un nepavadītiem bērniem, kā arī papildu materiālu komplekts, kas ietver attēlu stāstus, plakātus, mācību kartītes un animācijas, kas paredzēti neaizsargātām personām. Portālā tiks publicētas arī instrukcijas un praktiski padomi par materiālu izmantošanu (drīzumā).

EUAA, Practical Guide on Free Legal Counselling: Organisation of the provision of free legal counselling, 2025. gada oktobris, <https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-free-legal-counselling>

3.1. Bērna interešu piemērošana skrīninga laikā

Būtisks juridisks pienākums ir to pieteikuma iesniedzēju **identifikācija**, kuri ir mazāk aizsargāti un kuriem ir īpašas vajadzības. Vajadzību apzināšana jāsāk pēc iespējas drīzāk

⁽¹⁰²⁾ Skrīninga regulas 24. apsvērums.

⁽¹⁰³⁾ Skrīninga regulas 11. panta 1. un 2. punkts.

⁽¹⁰⁴⁾ PPR 15. panta 1. punkts.

⁽¹⁰⁵⁾ Skrīninga regulas 3. pants.

pēc ierašanās – vai nu pie ārējās robežas, vai sākotnējā uzņemšanas centrā – veselības un neaizsargātības pārbaudē laikā. Tiklīdz pieteikuma pautējs norāda, ka ir bērns, tiek piemērots bērņa interešu princips. Būtu jāieceļ aizbildnis, kas pārstāvētu un palīdzētu nepavadītajam bērnam pārbaudes laikā. Ja aizbildnis nav iecelts, ir jānorīko piemērota persona, kas uz laiku pildītu pārstāvja pienākumus ⁽¹⁰⁶⁾. Būtu jāiesaista bērnu aizsardzības iestādes ⁽¹⁰⁷⁾, lai nodrošinātu bērnam tūlītēju un atbilstošu aizsardzību un atbalstu, arī saistībā ar fizisko un psihoemocionālo veselību, piekļuvi neatliekamajai medicīniskajai palīdzībai un slimību primārai ārstēšanai, psihosociālo atbalstu, aizsardzību pret kaitējumu, kā arī atbilstošu turpmāko pasākumu un novirzīšanas mehānismu aktivizēšanu. Speciālistiem, kuri veic skrīningu, jābūt apmācītiem un ar zināšanām par to, kā sadarboties un koordinēt darbu ar ieinteresētajām personām, lai sniegtu papildu atbalsta pakalpojumus.

Piemēri. Bērņa interešu piemērošana skrīninga laikā

Skrīninga laikā un īpaši **veselības un neaizsargātības pārbaudē** speciālisti var **apzināt konkrētas vajadzības un neaizsargātību**, kuru dēļ ir vajadzīgi ar bērņa interesēm saistīti apsvērumi. Ņemot vērā, ka veselības un neaizsargātības pārbaudes ir tikai sākotnējās pārbaudes, iestādēm būtu jāsniedz atbalsts gadījumos, kad tas ir vajadzīgs nekavējoties, savukārt pārējais atbalsts būtu jāsniedz turpmākajās procedūrās. Turpmāk ir sniegti vairāki piemēri, kas ilustrē situācijas, kuras varētu rasties pārbaudes posmā.

1. piemērs. Nav personu apliecinošu dokumentu, un pastāv nopietnas šaubas par bērņa apgalvoto vecumu

Pārbaudes un neaizsargātības novērtēšanas nolūkos bērņa statuss pats par sevi ir neaizsargātība. Tādējādi bērnu identifikācija, arī gadījumos, kad pastāv šaubas par vecumu, ietilpst neaizsargātības novērtējuma tvērumā un ir vajadzīgi īpaši aizsardzības pasākumi, kas saistīti ar bērņa interesēm. Ja bērnam nav personu apliecinošu dokumentu un pretrunīgas vai nekonsekventas informācijas dēļ rodas nopietnas šaubas par viņa apgalvoto vecumu, speciālistiem vispirms ir jāpārbauda, vai šīs šaubas var nekavējoties kļūst (piemēram, izmantojot pieejamos dokumentus, paskaidrojumus vai sākotnējās pārbaudes). Ja to nav, viņiem jānodod lieta kompetentajai iestādei, kas izlemj, vai ir nepieciešama oficiāla vecuma noteikšana ⁽¹⁰⁸⁾.

2. piemērs. Cilvēku tirdzniecības pazīmes

Ja tiek konstatēti pazīmes, kas liecina, ka bērns varētu būt cilvēku tirdzniecībā cietušais, nekavējoties tiek veikti aizsardzības pasākumi un iesaistītas kompetentās iestādes, kas cīnās pret cilvēku tirdzniecību.

3. piemērs. Iespējama ģimenes locekļu meklēšanas nepieciešamība

Novērtējumā ir jānoskaidro, kad bērns pēdējo reizi redzēja savus vecākus / ģimenes locekļus, un jāizlemj, vai ģimenes meklēšana / atkalapvienošana / pārcelšanās ir bērņa interesēs.

⁽¹⁰⁶⁾ Skrīninga regulas 25. apsvēruma.

⁽¹⁰⁷⁾ Skrīninga regulas 8. panta 9. punkts un 12. panta 4. punkts.

⁽¹⁰⁸⁾ Sīkāku informāciju par vecuma noteikšanu sk. EUAA, *Praktiskā rokasgrāmata par vecuma noteikšanu*, 2025. gada novembris <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.

4. piemērs. Smags psiholoģiskas ciešanas

Smagas psiholoģiskas ciešanas var rasties traumas dēļ, kas piedzīvota izcelsmes valstī vai migrācijas ceļojuma laikā, arī tādu notikumu dēļ kā kuģa bojāeja vai meklēšanas un glābšanas operācijas, kurās ir cietuši cilvēki. Šādos gadījumos ir nepieciešams novērtējums, kāds medicīniskais, psiholoģiskais vai psihiatriskais atbalsts ir nepieciešams, lai stabilizētu bērna stāvokli, arī novērtējums, vai ir kādas īpašas vajadzības saistībā ar izmitināšanu, vienlaikus ņemot vērā laiku, kas vajadzīgs atpūtai un atlabšanai, pirms bērns var pilnvērtīgi piedalīties patvēruma vai citās procedūrās.

5. piemērs. Neskaidras ģimenes saites pavadītam bērnam

Speciālistam ir jāpārliciecinās, vai pieaugušais, kurš pavada bērnu, patiešām ir atbildīgs par šo bērnu, kā arī jāpievērš uzmanība jebkurām pazīmēm, kas liecina par iespējamiem riskiem pieaugušā un bērna attiecībās, īpaši riskiem, kas saistīti ar cilvēku tirdzniecību vai seksuālu vardarbību.

6. piemērs. Bērns ar veselības problēmām vai traucējumiem

Bērniem, kuriem ir veselības problēmas (ieskaitot reproduktīvās veselības vajadzības) vai fiziski, maņu, intelektuāli vai psihosociāli traucējumi, ir nepieciešams veikt konkrētu izmitināšanas vajadzību novērtējumu (izmitināšanas vietas pieklūstamība, atrašanās vieta, drošība).

Svarīgi atcerēties

Nepavadīti bērni parasti nebūtu jāiekļauj robežprocedūrā. Skrīninga posmā tiek noteikti un dokumentēti attiecīgie elementi – kas ietver identifikāciju, vecuma novērtējumu, neaizsargātību un jebkādas pazīmes, kas saistītas ar valsts drošību vai sabiedrisko kārtību. Lai gan oficiāls lēmums par piemērojamo procedūru tiek pieņemts skrīninga beigās, šajā posmā savāktā informācija ir izšķiroša, lai nodrošinātu, ka nepavadītus bērnus parasti nenovirza uz robežprocedūru un ja tas tomēr notiek, tad tikai **izņēmuma situācijās, kad bērns rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai** ⁽¹⁰⁹⁾. Jebkurā gadījumā ir jānodrošina bērniem piemēroti uzņemšanas apstākļi un visas attiecīgās garantijas ⁽¹¹⁰⁾.

Piemēri. Bērna interešu piemērošana skrīninga laikā

1. Piemērs. Bēram piemērotas uzturēšanās vietas vajadzības noteikšana

Pārbaudes laikā darbinieki pamanīja, ka 16 gadus veca nepavadīta meitene izvairās no acu kontakta un nobīstas, kad viņai tuvojas pieauguši vīrieši.

- **Skrīninga speciālisti** nekavējoties izvērtē BI un brīdina bērnu aizsardzības dienestus.

⁽¹⁰⁹⁾ PPR 53. panta 1. punkts.

⁽¹¹⁰⁾ PPR 53. panta 1. punkts un 42. panta 3. punkta b) apakšpunkts, izņemot gadījumus, kad pastāv bažas par valsts drošību vai sabiedrisko kārtību attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju. UAD (2024) minēti daži izņēmumi, piemēram, gadījumi, kad ir konstatēts, ka nepilngadīgais rada drošības apdraudējumu (sk. 40. apsvērumu un 13. panta 2. punkta b) apakšpunktu).

- **Aizbildnis vai piemērota persona, kas uz laiku darbojas kā pārstāvis** tiek informēta un cieši iesaistās visās darbībās.
- Skrīningam tiek piešķirta prioritāte, lai bērnu varētu nekavējoties nosūtīt uz atbilstošo procedūru.
- Meitenes uzvedība **neaizsargātības pārbaužu laikā** liecina par iespējamu pakļautību ar dzimumu saistītai vardarbībai. Tāpēc viņai, iespējams, ir nepieciešama mazākas, bērniem piemērotas uzņemšanas telpas, nevis liels centrs, kas atrodas tālu no atbilstošiem veselības aprūpes pakalpojumiem un psiholoģiskā atbalsta. Tiek nodrošināta savlaicīga novirzīšana uz specializētiem psihosociālajiem un veselības aprūpes atbalsta pakalpojumiem.

BI piemērošana: nodrošina agrīnu ievietošanu drošā, vecumam atbilstošā vidē un specializētus atbalsta pakalpojumus, pirms sākas patvēruma piešķiršanas process.

2. piemērs. Lēmums pavadīt bērnu nepakļaut robežprocedūrai

13 gadus veca meitene ieceļo kopā ar savu māti, kura norāda, ka meitenei ir veselības problēmas (smaga astma un epilepsija), kuru dēļ katru dienu jālieto zāles un vajadzīga regulāra novērošana.

- Veiktās **veselības pārbaudes** liecina, ka bērnam līdzī esošās zāles drīz beigsies.
- **Skrīninga speciālisti** nekavējoties organizē ārsta konsultāciju.
- Lai gan pieteikuma iesniedzēji ietilpst kategorijā, ko parasti izskata robežprocedūrā, veselības un neaizsargātības pārbaudes liecina, ka bērna veselības stāvokli robežiestādē nav iespējams droši pārvaldīt.
- **Skrīninga speciālisti** konsultējas ar veselības aprūpes dienestiem, kas apstiprina, ka iestāde nevar nodrošināt vajadzīgos apstākļus.
- **Uzņemšanas iestādes** tiek informētas, ka bērns jāizmitina netālu no veselības aprūpes iestādes, kas spēj nodrošināt nepārtrauktu aprūpi.

Tā kā BI ir primārais apsvērums, māte **arī netiek iekļauta robežprocedūrā**, un lieta tiek novirzīta uz parasto patvēruma procedūru.

Bērna interešu piemērošana: nodrošina nepārtrauktu piekļuvi primārai ārstēšanai un novērš veselības stāvokļa pasliktināšanos. Bērna veselības aizsardzība ir svarīgāka par procesuālo efektivitāti.

4. Bērna intereses patvēruma procedūrā

Patvēruma procedūras regula (PPR) ir kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) centrālais juridiskais instruments, kura mērķis ir saskaņot un uzlabot patvēruma procedūru visās dalībvalstīs. Tajā ir noteikti vienoti standarti reģistrācijas, uzņemšanas, intervēšanas, lēmumu pieņemšanas un pārsūdzību jomā, tā nodrošinot taisnīgumu, efektivitāti un pamattiesību aizsardzību.

Savukārt **Kvalifikācijas regulā (KR)** ⁽¹¹¹⁾ ir noteikti kopīgi kritēriji starptautiskās aizsardzības piešķiršanai un noteiktas tiesības, kas saistītas ar katru starptautiskās aizsardzības statusu, piemēram, uzturēšanās atļaujas, piekļuve veselības aprūpei, izglītībai un integrācijas pasākumiem.

Abas regulas nevajadzētu aplūkot izolēti. Gluži pretēji – tās ir jāpiemēro **savstarpēji saistītā** un saskaņotā veidā. Bērna pieredze patvēruma sistēmā nenotiek atsevišķos procesuālos posmos – katrs lēmums un saskarsme ir daļa no nepārtraukta procesa. Tāpēc visām darbībām, kas veiktas saskaņā ar abām regulām, tostarp pēc statusa atzīšanas, būtu jābalstās uz **visaptverošu un uz bērnu vērstu pieeju** ⁽¹¹²⁾, ņemot vērā bērna individuālos apstākļus, neaizsargātību un bērna intereses ⁽¹¹³⁾.

Ar PPR tiek ieviesti **īpaši aizsardzības pasākumi bērniem**, kas pielāgoti viņu neaizsargātībai. To skaitā ir:

- bērniem saprotamas informācijas sniegšana, vajadzības gadījumā izmantojot tulka palīdzību;
- obligāts(-i) neaizsargātības novērtējums(-i), bērniem piemērotas intervēšanas metodes;
- to pieteikumu prioritāra apstrāde, kuros iesaistīti bērni, taču neapdraudot procesuālās garantijas;
- kvalificētu aizbildņu iecelšana nepavadītiem bērniem.

⁽¹¹¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1347 (2024. gada 14. maijs) par standartiem attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgo vai bezvalstnieku kvalificēšanu par starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, vienotu statusu bēgļiem vai personām, kam ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību, un piešķirtās aizsardzības saturu, ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/95/ES (OV L, 2024/1347, 22.5.2024.), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1347/oj>.

⁽¹¹²⁾ Uz bērnu vērsta pieeja nodrošina, ka visos lēmumos un procedūrās, kas skar bērnu, tiek sistemātiski ņemti vērā viņa intereses, tiesības tikt uzklautam, kā arī viņa drošība un attīstība, saskaņā ar CRC. Patvēruma piešķiršanas procedūrā tas ietver procedūru pielāgošanu bērna vecumam un briedumam, bērna tiesību tikt uzklautam bērnam piemērotā veidā nodrošināšanu, savlaicīgas informācijas un atbalsta sniegšanu, kā arī procesuālo garantiju nodrošināšanu, kas ietver pārstāvību visā procedūras gaitā.

⁽¹¹³⁾ PPR 22. panta 1. un 2. punkts un KN 15. apsvērums.

4.1. Bērnu interešu piemērošana patvēruma procedūrā

Patvēruma piešķiršanas procedūra sākas brīdī, kad bērns pauž vēlmi lūgt patvērumu. Tas var notikt ieceļošanas, drošības pārbaudes vai uzturēšanās laikā. Garantijas un aizsardzības pasākumi ⁽¹¹⁴⁾ ir pienācīgi jāpiemēro ⁽¹¹⁵⁾ visās situācijās, kurās iesaistīti bērni.

4.1.1. Pieteikuma sagatavošana

Ir ļoti svarīgi, lai iestādes pēc iespējas agrīnākā posmā identificētu **jebkādas pazīmes, kas liecina, ka bērnam varētu būt vajadzīga starptautiskā aizsardzība**, pat ja bērns skaidri nepauž nodomu lūgt patvērumu. Tas īpaši attiecas uz nepavadītiem bērniem un bērniem neaizsargātā situācijā, kuri, iespējams, nezina ne savas tiesības, ne patvēruma procedūru. Sākot no pirmā kontaktpunkta, iestādēm ir jānodrošina, ka tiek piemērotas visas attiecīgās bērniem paredzētās garantijas un procesuālās garantijas, ievērojot bērna intereses (sk. [1. attēlu](#)).

Pirmā kontakta situācijās, īpaši pie robežas, bērna vajadzība pēc aizsardzības var izpausties tikai netieši. Tāpēc robežsargiem un citām pirmā kontakta amatpersonām būtu **jāsaglabā modrība** un jāpievērš uzmanība tādām pazīmēm kā bailes vai satraukums par iespējamu atgriešanu, atsaukšanās uz agrāk piedzīvotu kaitējumu vai briesmām, izvairīšanās no oficiālām procedūrām, atkārtoti jautājumi par drošību vai lūgumi sniegt informāciju par palikšanu teritorijā. Jebkāda šāda pazīme ir iemesls pievērst tai papildu uzmanību un attiecīgā gadījumā – ierosināt patvēruma procedūru, jo tiesības uz starptautisko aizsardzību ir spēkā jau no pirmā kontaktpunkta.

Šajā saistībā pirmā kontakta amatpersonai vienmēr jāpatur prātā turpmāk izklāstītais.

- Bērni var sevi neidentificēt kā bērnus vai personas, kuras meklē patvērumu, arī tāpēc, ka viņiem trūkst pašapziņas vai zināšanu par garantijām, kas saistītas ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanu. Tāpēc iestādēm ir proaktīvi jāapzina aizsardzības vajadzības un jāsniedz jēgpilna, vecumam atbilstoša informācija par pieejamajām iespējām.
- Bailes, trauma, vardarbības pieredze, cilvēku tirdzniecība vai ekspluatācija, kā arī nepareiza informācija var ietekmēt bērna uzvedību un gatavību atklāt informāciju.
- Bērni, kuri pazūd neilgi pēc ieceļošanas, bieži vien ir pakļauti nopietniem riskiem, tāpēc ir vajadzīga tūlītēja turpmāki pasākumi un sadarbība ar attiecīgajām iestādēm.

Tiklīdz bērns pauž vēlmi lūgt patvērumu, piekļuvei šai procedūrai jābūt tūlītējai, atbalstītai un pielāgotai bērna vajadzībām. Nepavadītiem bērniem nekavējoties jāsaņem palīdzība no piemērotas personas, kas uz laiku pilda pārstāvja pienākumus un tiek savlaicīgi norīkota, lai pārstāvētu bērnu un rīkotos viņa vārdā, līdz tiek iecelts aizbildnis. Aizbildnis ir jāieceļ 15 dienu laikā pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas vai 25 dienu laikā

⁽¹¹⁴⁾ Skrīninga regulas 13. pants.

⁽¹¹⁵⁾ Sīkāku informāciju par skrīningu, tā norisi un aizsardzības pasākumiem skrīninga laikā skatīt [3.nodaļu Bērna intereses skrīninga laikā](#).

gadījumos, kad nepavadītu bērnu pieteikumu skaits ir nesamērīgi liels. Nekavējoties ir jāapzina jebkāda neaizsargātība, kas ietekmē bērna spēju iesaistīties procedūrā. Iestādēm būtu jāveic turpmāki pasākumi un jānodrošina, ka tiek ņemtas vērā bērna vajadzības un neaizsargātība, lai reģistrācijas un turpmākajos patvēruma procedūras posmos tiktu nodrošinātas atbilstošas īpašas procesuālās garantijas ⁽¹¹⁶⁾.

Bērna aizbildnim būtu jānodrošina piekļuve juridiskajai konsultācijai.

Kad tiek iesniegts patvēruma pieteikums, rodas vairākas **tiesības un pienākumi**, kas ietver:

- **tiesības palikt** dalībvalsts teritorijā;
- **tiesības uz informāciju** valodā, ko bērns saprot (vajadzības gadījumā ar tulka palīdzību), par to, kā iesniegt pieteikumu starptautiskās aizsardzības saņemšanai un par bērna tiesībām un pienākumiem patvēruma procedūras laikā (materiālus par informācijas sniegšanu sk. [ierāmējumu “Let’s Speak Asylum”](#) iepriekš);
- dalībvalstu pienākums 30 dienu laikā noteikt/izvērtēt vai bērnam **ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas vai ir īpašas uzņemšanas vajadzības**;
- dalībvalstu pienākums nodrošināt uzņemšanas materiālos apstākļus, arī piekļuvi izglītībai, kā noteikts UAD (2024).

Jebkura darbība, kas tiek veikta kopā ar bērnu vai bērna klātbūtnē, **ir jāveic, ievērojot BI**.

4.1.2. Patvēruma pieteikuma reģistrācija un iesniegšana

Dažās valstīs pieteikuma reģistrācija un iesniegšana notiek atsevišķos brīžos, lai gan dalībvalstīm ir rīcības brīvība veikt reģistrāciju un iesniegšanu vienlaicīgi.

Neatkarīgi no katras dalībvalsts sistēmas **reģistrācija** ir posms, kurā iestādes oficiāli reģistrē bērna pieteikumu starptautiskās aizsardzības saņemšanai un sāk risināt viņa ilgtermiņa vajadzības. Tādējādi tas ir **izšķirošs pirmais solis**, lai nodrošinātu, ka BI tiek ņemtas vērā un aizsargātas.

Pieteikuma iesniedzēja, kas ir bērns, **personas pamatdati** un **biometriskie pamatdati** būtu jāvāc pirms reģistrācijas skrīninga posmā. Tomēr, ja tas tā nav, iestādēm minētā informācija būs jāvāc reģistrācijas laikā ⁽¹¹⁷⁾.

Šajā procedūras posmā bērniem tiek lūgts sniegt dažādu informāciju, piemēram, par viņu rīcībā esošiem attiecīgiem dokumentiem (piemēram, dzimšanas apliecību, skolas dokumentiem) ⁽¹¹⁸⁾, sīkāku informāciju par to, kāpēc viņi pameta savu valsti, par ģimenes locekļu atrašanās vietu un par savu migrācijas ceļojumu.

Šajā posmā un/vai visā procedūras laikā bērnam ir noteiktas tiesības, piemēram:

⁽¹¹⁶⁾ PPR 4. panta 4. punkts un 20. pants.

⁽¹¹⁷⁾ Saskaņā ar PPR 27. pantu.

⁽¹¹⁸⁾ PPR 27. pants un 28. panta 6. punkts.

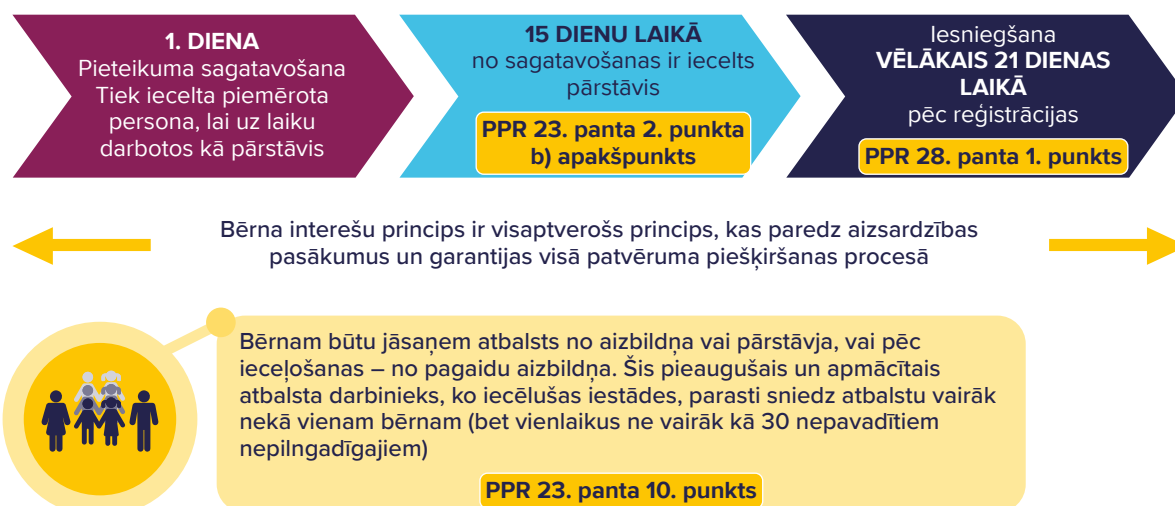

- tiesības saņemt atbalstu no aizbildņa, vecākiem vai ģimenes locekļa;
- tiesības uz ģimenes vienotību ⁽¹¹⁹⁾, kas šajā posmā var izraisīt ģimenes locekļu meklēšanas sākšanu;
- tiesības, ja iespējams, saņemt tulka palīdzību, kura dzimumam bērns dod priekšroku ⁽¹²⁰⁾.

Turklāt pieteikuma iesniedzējiem (arī bērniem) ir jābūt iespējai sazināties ar *UNHCR* vai citām organizācijām, kas sniedz juridiskas konsultācijas vai padomus ⁽¹²¹⁾. Turklāt bērniem vajadzētu būt pieejamai juridiskajai palīdzībai, lai viņi varētu efektīvi izklāstīt savas prasības ⁽¹²²⁾.

Datu vākšana reģistrācijas un izmitināšanas laikā jāveic, ievērojot bērna privātumu un cieņu. Informācija ir droši jāglabā un jāizpauž tikai attiecīgajām struktūrām saskaņā ar ES datu aizsardzības tiesību aktiem.

4. attēls. Svarīgi termiņi bērniem parastajā patvēruma procedūrā

Avots: EUAA

Pieteikuma reģistrācijas posmā kompetentajām iestādēm ir jāidentificē un jāreģistrē jebkādas sākotnējās pazīmes, kas liecina, ka pieteikuma iesniedzējam varētu būt nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas ⁽¹²³⁾. Minētā sākotnējā identificēšana būtu jāveic, pamatojoties uz redzamām pazīmēm, pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem vai uzvedību, vai jebkādiem attiecīgiem dokumentiem, un nepilngadīgo gadījumā arī uz vecāku, atbildīgo pieaugušo vai aizbildņu paziņojumiem. Visas šādas pazīmes ir jāiekļauj pieteikuma iesniedzēja lietā un jādara pieejamas atbildīgajai iestādei. **Novērtēšanu** var turpināt pēc pieteikuma paušanas, un tā jāpabeidz **pēc iespējas drīz un 30 dienu laikā**. Minētās novērtēšanas mērķis ir identificēt tūlītējās vajadzības, piemēram, medicīnisko aprūpi vai psihosociālo atbalstu, vai arī ekspluatācijas riskus. Ja ir pazīmes, kas liecina par cilvēku tirdzniecību, vardarbību vai

⁽¹¹⁹⁾ AMMR 23. panta 4. punkta a) apakšpunkts.

⁽¹²⁰⁾ PPR 13. panta 7. punkts.

⁽¹²¹⁾ APP 8. panta 4. punkts.

⁽¹²²⁾ APP 15., 16., 17. un 18. pants.

⁽¹²³⁾ PPR 20. panta 2. punkts.

nevērīgu attieksmi, iestādēm bērns nekavējoties jānovirza uz atbilstošiem aizsardzības mehānismiem. Turklāt novērtējums ir jāpārskata gadījumā, ja mainās pieteikuma iesniedzēja apstākļi vai ja kļūst skaidrs, ka ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas ⁽¹²⁴⁾.

Kad **patvēruma pieteikums ir iesniegts**, bērniem ir jāsniedz visaptverošs atbalsts, lai nodrošinātu viņu **jēgpilnu līdzdalību**. Ar pieteikuma iesniegšanu beidzas piekļuves posms patvēruma procedūrai. Šajā posmā no bērniem nevajadzētu sagaidīt, ka viņi sniegs pilnīgu vai detalizētu aprakstu par savu patvēruma pieteikumu, un viņus nevajadzētu sodīt par to, ka viņi to nespēj izdarīt. Bērni var vēl nebūt gatavi atklāt sensitīvu vai traumatisku pieredzi. Tādēļ informācijas vākšana pieteikuma iesniegšanas posmā būtu jāierobežo ar to, kas vajadzīgs pieteikuma noformēšanai, ņemot vērā, ka papildu informāciju var sniegt procedūras nākamajos posmos.

Patvēruma procedūras nākamais posms ir **pieteikuma izskatīšana**. Tomēr ir svarīgi **individuāli pielāgot procedūras ilgumu** vai nu piešķirot prioritāti bērna pieteikumam ⁽¹²⁵⁾ vai pagarinot atpūtas un atlabšanas periodu pirms intervijas datuma noteikšanas, ja tas atbilst bērna interesēm. Bērna personiskie apstākļi ir jāuzskata par galveno faktoru, lemjot par tālāko rīcību.

Lomas un pienākumi, lai nodrošinātu BI ievērošanu

Lietas darbinieka pienākumi

- Būt **nepieciešamajām zināšanām** par bērnu tiesībām un īpašajām vajadzībām, kā arī darboties bērnam piemērotā un kontekstam atbilstošā veidā ⁽¹²⁶⁾.
- Nodrošināt procesuālās garantijas (piemēram, tiesības palikt, aizbildņa norīkošanu, piekļuvi juridiskām konsultācijām, juridisko pārstāvību, uzņemšanu).
- Nodrošināt, ka bērnam tiek sniegta juridiska un procesuāla informācija, lai viņš varētu izprast patvēruma piešķiršanas procedūru.
- Attiecīgā gadījumā apsvērt ģimenes locekļu meklēšanu un atkalapvienošanu saskaņā ar Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulu (AMMR).
- Vajadzības gadījumā identificēt īpašas procesuālās garantijas.
- Nodrošināt, ka aizbildnis uztur aktīvu saziņu ar bērnu un sniedz viņam atbalstu un palīdzību, vajadzības gadījumā arī personiskās intervijas laikā.

Aizbildņa pienākumi

- Nodrošināt bērnam piekļuvi atbilstošiem uzņemšanas apstākļiem, arī izglītībai, veselības aprūpei un atbalsta pakalpojumiem.
- Sniegt atbalstu gan intervijas sagatavošanas posmā, gan tās laikā, izskaidrojot jautājumus un nodrošinot, ka bērns jūtas droši un saprasts.
- Palīdzēt ģimenes locekļu meklēšanā, kad tā atbilst bērna interesēm un drošībai.

⁽¹²⁴⁾ PPR 20. panta 3. punkts.

⁽¹²⁵⁾ PPR 34. panta 5. punkta b) apakšpunkts.

⁽¹²⁶⁾ PPR 22. panta 3. punkts.

- Pārstāvēt vai palīdzēt bērnam gadījumos, kad tiek pārskatīts vai atcelts viņa bēgļa statuss vai alternatīvās aizsardzības statuss, vienlaikus nodrošinot pēctecību starp iepriekšējām un turpmākajām procedūrām un kalpojot par stabilu atbalsta punktu bērnam.
- Lai nodrošinātu taisnīgumu un pārredzamību, **atbalstīt vecumam atbilstošu paskaidrojumu sniegšanu** par patvēruma procedūru, arī par intervijas mērķi un to, kas sagaidāms.
- **Palīdzēt bērnam saņemt juridiskas konsultācijas, bezmaksas juridisko palīdzību un juridisko pārstāvību, kā arī norādījumus par procesu**, tādējādi vēl vairāk nodrošinot, ka tiek aizsargātas bērna intereses.

Lai iegūtu vairāk informācijas par praktiskiem padomiem, kā veikt interviju ar bērniem, sk. [I pielikums. Personiskā intervija ar bērnu patvēruma procedūrā.](#)

Piemēri. BI piemērošana reģistrācijas un iesniegšanas laikā

1. piemērs. Datu aizsardzība un cieņas ievērošana reģistrācijas laikā

16 gadus vecs nepavadīts zēns iesniedz patvēruma pieteikumu. Reģistrācijas laikā iestāžu darbinieki pamana, ka bērnam uz apakšdelmiem un apakšstilbiem ir vairākas identiskas rētas, un viņš vilcinās, atbildot uz vispārīgiem jautājumiem par savu ceļojumu un pašreizējiem dzīves apstākļiem.

- **Aizbildnis** iejaucas, lai paskaidrotu, ka bērns šajā posmā nav gatavs apspriest traumatisku pieredzi.
- **Reģistrācijas iestādes** ierobežo jautājumu skaitu, lai nodrošinātu, ka bērns jūtas droši, un vāc tikai to informāciju, kas ir absolūti nepieciešama pieteikuma noformēšanai.
- **Bērns** tiek pārliecināts, ka detalizētus paskaidrojumus var sniegt vēlāk personiskās intervijas laikā.
- Pēc pieteikuma iesniegšanas tiek brīdināta un informēta **uzņemšanas iestāde / lietas vadītājs** par iespējamu nepieciešamību pēc psihosociālā atbalsta.
- Lietas materiāliem tiek pievienotas piezīmes, lai turpmākajos posmos nodrošinātu pieeju, kurā tiek ņemta vērā trauma ietekme.
- **Bērns** tiek informēts par to, kāpēc tiek vākti dokumenti, pirkstu nospiedumi un personas dati un kā tie tiks izmantoti.
- Personas dati tiek droši reģistrēti un nodoti tikai attiecīgajām iestādēm. Iestādes turpina pievērst uzmanību iespējamām savstarpēji saistītām neaizsargātības pazīmēm, ar dzimumu saistītam kaitējumam vai seksuāli orientācijai, dzimuma identitātei vai izpausmei un dzimuma pazīmēm (SOG/ESC), un nodrošina, ka jautājumi un datu vākšana tiek apstrādāti ar paaugstinātu iejūtību un konfidencialitāti.
- **Aizbildnis** nodrošina, ka bērns saprot savas tiesības uz privātumu un cieņu, kā arī savas tiesības saskaņā ar datu aizsardzības noteikumiem.

BI piemērošana: bērna cieņas un privātuma ievērošana, vienlaikus nodrošinot datu likumīgu un samērīgu vākšanu.

2. piemērs. Atpūtas un atlabšanas periods pirms personiskās intervijas

17 gadus vecs nepavadīts zēns iesniedz patvēruma pieteikumu drīz pēc ieceļošanas, taču pēc garā un bīstamā ceļojuma redzamas ārkārtīga noguruma pazīmes.

- Pieteikuma iesniegšanas laikā **bērns un aizbildnis** informē iestādes, ka bērns vairākas dienas nav pienācīgi gulējis.
- Par to tiek informēta **uzņemšanas iestāde / lietas vadītājs**, un tā ir noteikusi par prioritāti tikšanos ar bērnu, lai novērtētu viņa vajadzības un noteiktu atbilstošu atbalstu un turpmākos pasākumus.
- Pieteikuma iesniegšana tiek **pabeigta**, lai nodrošinātu piekļuvi tiesībām un uzņemšanas nosacījumiem.
- Par to tiek informēts **lietas darbinieks** un, pamatojoties uz neaizsargātības novērtētāja konstatējumiem, viņš nolemj, ka tūlītēja personiskās intervijas ieplānošana negatīvi ietekmētu bērna spēju tajā piedalīties. Pirms intervijas datuma noteikšanas tiek piešķirts **atpūtas un atlabšanas periods**.
- **Bērns tiek informēts** vecumam piemērotā veidā par nākamajiem posmiem un paredzamo termiņu.

BI piemērošana: nodrošināt, ka bērns var efektīvi piedalīties patvēruma procedūrā un ka pieteikuma izskatīšana ir taisnīga un tiek veikta bērnam piemērotā veidā.

3. piemērs. Aizsardzības pasākumi gadījumā, ja pēc iesniegšanas pastāv pazušanas risks

15 gadus vecs nepavadīts zēns iesniedz patvēruma pieteikumu, taču norāda, ka paziņas mudina viņu pamest uzņemšanas centru.

- **Iestādes, kas pieņem pieteikumu** dokumentē risku, ka bērns var pazust.
- Nekavējoties tiek brīdināti **bērnu aizsardzības dienesti, uzņemšanas iestādes, lietas vadītājs un aizbildnis**.
- **Uzņemšanas kārtība** tiek pielāgota, lai nodrošinātu ciešāku uzraudzību un atbalstu.
- Bērns tiek informēts par **riskiem un sekām, kas saistītas ar iziešanu no iestādes/ sistēmas** un par pieejamo aizsardzību.
- Tiek ieviesti **turpmāki pasākumi**, lai uzraudzītu bērna situāciju.

BI piemērošana: novērst bērna pazušanu un aizsargāt pret iespējamu ekspluatāciju vai kaitējumu pēc pieteikuma iesniegšanas.

Saistītās EUAA publikācijas

- *Practical guide on the registration and lodging of applications for international protection*, 2025. gada decembris, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-registration-lodging>.

- *Praktiskā rokasgrāmatā par patvēruma robežprocedūru*, 2026. gada marts, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-asylum-border-procedure>.
- *Praktiskā rokasgrāmata par vecuma noteikšanu*, 2025. gada novembris, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.
- *Pamatnostādnes par aizturēšanas alternatīvām*, 2024. gada decembris, <https://www.euaa.europa.eu/publications/guidelines-alternatives-detention>.
- *Practical Guide on the Accelerated Examination Procedure*, 2026, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-accelerated-examination-procedure>.
- *EUAA-Frontex, "Toolkit on Access to the asylum procedure"*, 2026. gada marts, <https://www.euaa.europa.eu/practical-tools-first-contact-officials-access-asylum-procedure>.

Saistītie EUAA rīki

- [IPSN rīks](#) ir interaktīvs tiešsaistes risinājums, kas ļauj lietotājam identificēt iespējamās īpašās vajadzības patvēruma procedūras un uzņemšanas kontekstā.
- [SNVA rīks](#) ir paredzēts, lai palīdzētu dalībvalstu iestādēm novērtēt īpašās vajadzības personām neaizsargātības situācijā.

Papildu literatūra par aizgādību

- EGN, "Standards for Guardianship Translated", 2021, <https://www.egnetwork.eu/news-item/egn-standards-for-guardianship-translated/>.
- FRA, *Guardianship systems for children deprived of parental care in the European Union – Summary*, 2018, <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/guardianship-systems-children-deprived-parental-care-european-union-summary>.
- FRA, *Guardianship for children deprived of parental care*, 2014, <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care>.
- FRA, *Guardianship for unaccompanied children – A manual for trainers of guardians*, 2023, <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/guardianship-unaccompanied-children-trainers-manual>.

4.1.3. Personiskā intervija un pieteikuma izskatīšana

Kad starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšana ir pabeigta, iestādes sāk izskatīt pieteikumu. Šā posma mērķis ir noteikt, vai pieteikuma iesniedzējs ir kvalificējams starptautiskās aizsardzības, t. i. bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības, piešķiršanai. Saskaņā ar PPR izskatīšana ir jāpabeidz pēc iespējas ātrāk, parasti sešu mēnešu laikā pēc pieteikuma iesniegšanas vai pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanas uz atbildīgo dalībvalsti ⁽¹²⁷⁾.

⁽¹²⁷⁾ PPR 35. panta 4. punkts.

Izskatīšanas posmu veido vairākas svarīgas darbības, tai skaitā personiskās intervijas, lēmuma pieņemšana un paziņošana.

Bērnu gadījumā šajā posmā ir jāveic viņu personisko apstākļu rūpīga izvērtēšana. Tā būtu jāveic bērnam piemērotā un viņa vecumam atbilstošā veidā, lai iegūtu detalizētu informāciju par **bērna aizsardzības vajadzībām**.

Personisko interviju vajadzībām jābūt pieejamam **tulkam**, lai nodrošinātu skaidru un precīzu saziņu starp pieteikuma iesniedzēju un intervētāju.

Dalībvalstīm būtu jādod priekšroka **tulkiem un/vai kultūrmediatoriem, kuri saņēmuši specializētu apmācību**, arī par darbu ar bērniem un par starptautiskās aizsardzības procedūrām, jēdzieniem un terminoloģiju ⁽¹²⁸⁾. Saziņai būtu jānotiek valodā, kurai bērns dod priekšroku, un ir jānodrošina bērna jēgpilna līdzdalība, ko atbalsta aizbildnis ⁽¹²⁹⁾.

Bērnam ir tiesības **paust savu viedokli un uzskatus** personīgi vai ar aizbildņa starpniecību. Visas intervijas vienmēr būtu jāveic drošā, konfidencialā, ērtā un bērnam draudzīgā vidē, kas piemērota, lai veidotu bērna uzticēšanos. Bērna paustie viedokļi ir pienācīgi jāņem vērā un tiem jāpiešķir atbilstoša nozīme atbilstoši bērna vecumam, briedumam un personiskajiem apstākļiem.

Bērnam būtu jādod iespēja, ka tiek veikta **personiska intervija**, izņemot gadījumus, kad tas nav bērna interesēs. Pēdējā minētajā gadījumā atbildīgajai iestādei būs jāpamato savs lēmums ⁽¹³⁰⁾. Kad bērns tiek intervēts, tajā jāpiedalās par viņu atbildīgajam pieaugušajam vai aizbildnim vai – attiecīgā gadījumā – viņa juridiskajam padomniekam.

Pavadiem bērniem personiska intervija bez atbildīgā pieaugušā klātbūtnes ir jāveic tikai tad, ja, balstoties uz pamatotiem iemesliem, tiek konstatēts, ka tas ir bērna interesēs. Šādos gadījumos atbildīgajai iestādei ir jānodrošina tādas personas palīdzība, kurai ir nepieciešamās prasmes un zināšanas ⁽¹³¹⁾.

Patvēruma intervija ir **izšķirošs posms** bērna starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanā. **Procedurālās garantijas** ⁽¹³²⁾, kas piemērojamas patvēruma intervijās, ietver bērnam piemērotas un atbalstošas intervijas vides nodrošināšanu un garantiju, ka bērni var brīvi izteikties un sazināties valodā, kuru tie saprot un kurā tos var pienācīgi saprast. Kā daļa no procesuālajām garantijām, kas piemērojamas patvēruma intervijai, būtu jāizmanto bērniem draudzīgas intervēšanas metodes. Pirms intervijas oficiālas sākšanas intervētājiem būtu jārada labvēlīga un atbalstoša atmosfēra, piemēram, uzdodot vienkāršus ievadjautājumus, piemēram, vai bērnam ir vajadzīgs ūdens, kā viņš jūtas vai bērnam ir kādi jautājumi pirms intervijas sākuma. Tas palīdz veidot uzticību un sākotnēju savstarpēju sapratni.

⁽¹²⁸⁾ PPR 13. panta 5. punkts, atsaucoties uz EUAA dibināšanas regulas 8. panta 4. punkta m) apakšpunktu: Regula (ES) 2021/2303, <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2303/oj>.

⁽¹²⁹⁾ PPR 13. panta 5. punkts.

⁽¹³⁰⁾ PPR 22. panta 3. punkts.

⁽¹³¹⁾ PPR 22. panta 4. punkts.

⁽¹³²⁾ PPR 22. un 23. pants.

Ņemot vērā to, ka jaunākiem bērniem var nebūt vārdu krājuma vai kognitīvās spējas izteikt bailes un pieredzi tādā pašā veidā kā pieaugušajiem, intervijas jāveic skaidrā, vienkāršotā un bērnam piemērotā valodā. Bērna brieduma līmenis ietekmē to, kā viņš apstrādā informāciju un izsaka savas domas; tādēļ intervētājiem ir jāpielāgo savi jautājumi, lai nodrošinātu, ka bērns saprot intervijas mērķi un jūtas ērti, atbildot uz jautājumiem.

Ja vien iespējams, jāizmanto **atvērtie jautājumi**, kas ļauj bērnam ar saviem vārdiem izstāstīt savu pieredzi, un papildu skaidrojumus lūdzot tikai tad, ja tas ir nepieciešams.

Intervijas laikā, ņemot vērā bērna intereses, ir jāpievērš uzmanība jebkurām neaizsargātības pazīmēm, kas var apgrūtināt bērnam stāstīt par to, kas ar viņu noticis vai baidījās par to, kas varētu notikt. Bērnam var būt arī īpašas grūtības izpaust sensitīvu informāciju, neraugoties uz to, ka viņš ir bijis sagatavots intervijai un informēts par savām tiesībām. Tāpēc amatpersonām būtu jā saglabā modrība attiecībā uz jebkādam pazīmēm, kas liecina par patvēruma piešķiršanas iemesliem, un intervijas laikā tām jāpievērš papildu uzmanība. Bērnam ir jādod **iespēja apstiprināt** patvēruma procedūras laikā savāktu informāciju, kas ir jādokumentē viņa lietā ⁽¹³³⁾.

Lēmumu pieņemšanai jābalstās uz visu pieejamo attiecīgo pierādījumu izvērtējumu un **vadoties pēc BI principa**. Lēmumi būtu jādara zināmi skaidri un bērnam saprotamā veidā.

Paziņojums par lēmumu jāsniedz rakstiski un pēc iespējas ātrāk jāpaziņo pieteikuma iesniedzējam saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Ņemot vērā, ka paziņošana ne vienmēr notiek aizbildņa vai likumīgā pārstāvja klātbūtnē, aizbildņi un likumīgie pārstāvji būtu nekavējoties jāinformē, lai viņi varētu izskaidrot lēmuma būtību un ietekmi uz bērnu vecumam atbilstošā un bērnam saprotamā veidā un sniegt nepieciešamo atbalstu. **Lēmuma pamatojums** ir jāizklāsta arī rakstiski, tā nodrošinot, ka bērns saprot, kā un kāpēc šis lēmums tika pieņemts.

Bērnam piemērotu pieņemamības procedūru piemērošana pirmajā patvēruma valstī, droša trešā valsts un iekšējās aizsardzības alternatīva

Saskaņā ar PPR jēdzieni “pirmā patvēruma valsts” un “droša trešā valsts” ļauj dalībvalstīm izskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikuma **pieņemamību** un, iespējams, novirzīt pieteikuma iesniedzēju uz trešo valsti, ja ir izpildīti konkrēti juridiskie nosacījumi.

Pirmās patvēruma valsts princips ir piemērojams gadījumos, kad patvēruma meklētājam jau ir piešķirta aizsardzība citā valstī vai viņam citādi ir pietiekamu aizsardzība tajā, un viņu var atkārtoti uzņemt, neriskējot, ka viņš tiks pakļauts vajāšanai, *izraidīšanai* vai nopietnam kaitējumam⁽¹³⁴⁾.

Jēdziens “droša trešā valsts” ⁽¹³⁵⁾ attiecas uz gadījumiem, kad patvēruma meklētājs varētu droši palikt vai atgriezties valstī, kas nav ES dalībvalsts, tādējādi nodrošinot starptautisko bēgļu aizsardzības standartu ievērošanu, arī piekļūvi taisnīgām patvēruma procedūrām un efektīvu aizsardzību.

⁽¹³³⁾ Ja bērns atsakās, tiek reģistrēta attiecīga piezīme – PPR 8. panta 2. punkts.

⁽¹³⁴⁾ PPR 58. pants.

⁽¹³⁵⁾ PPR 59. pants.

Attiecībā uz nepavadītiem bērniem šos jēdzienus var piemērot tikai tad, ja tie atbilst viņu interesēm un uzņemošā valsts sniedz garantijas par efektīvas aizsardzības un aprūpes nodrošināšanu. Tas nozīmē garantēt drošību, atļauju palikt teritorijā, piekļuvi iztikas līdzekļiem, lai uzturētu pienācīgu dzīves līmeni, piekļuvi veselības aprūpei un izglītībai, un efektīvu aizsardzību, līdz tiek rasts ilgtspējīgs risinājums ⁽¹³⁶⁾. Ja tiek pieņemts šāds lēmums, iestādēm pirms pārsūtīšanas īstenošanas ir jāveic rūpīgs BII, kurā secināts, ka pārsūtīšana patiešām negatīvi neietekmēs bērna labbūtību, un jānodrošina bērna interešu ievērošana. Lēmuma pamatā vienmēr vajadzētu būt bērna interesēm.

Iekšējās aizsardzības alternatīvas piemērojamība

Novērtējot iekšējās aizsardzības alternatīvas piemērojamību ⁽¹³⁷⁾, īpaša uzmanība jāpievērš **bērna interesēm**, īpaši gadījumos, kas saistīti ar nepavadītiem bērniem. Saskaņā ar PPR papildus iekšējās aizsardzības alternatīvas parastajam novērtējumam, tas ietver papildu, visaptverošu novērtējumu par to, vai ierosinātajā pārcelšanas teritorijā ir pieejama ilgtspējīga un atbilstoša aprūpe un aizbildnības risinājumi. Papildus drošībai un juridiskajai pieņemamībai novērtējumā jāņem vērā bērna vecums, briedums un labbūtība, piekļuve būtiskiem pakalpojumiem, piemēram, veselības aprūpei un izglītībai, un dzīves līmenis, kas atbilst viņa attīstībai.

Kad tiek noteikts, vai iekšējās aizsardzības alternatīva izcelsmes valstī ir bērnam piemērota un likumīga iespēja, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm.

Lēmumu paziņošana bērniem saprotamā veidā un piekļuve pārsūdzībai

Kad **lēmumu paziņo bērnam**, ir svarīgi nodrošināt:

- **aizbildņa** vai uzticama pieaugušā klātbūtni;
- piekļuvi bezmaksas juridiskajai palīdzībai un juridiskajai pārstāvībai, lai nodrošinātu efektīvu tiesisko aizsardzību;
- piekļuvi **psihosociālajam atbalstam** ⁽¹³⁸⁾ un **juridiskajām konsultācijām**, lai izskaidrotu lēmuma būtību, tā sekas un pieejamos turpmākos pasākumus (piemēram, pārsūdzību, kā arī informāciju par atgriešanos un to, kā var saņemt atbalstu abos posmos);
- **pielāgotu bērnam piemērotu un vecumam atbilstošu atbalstu** visā pārsūdzības procesa gaitā pievēršot īpašu uzmanību bērna emocionālajai labbūtībai un mainīgajām vajadzībām.

Pārsūdzības process būtu jāveic, ņemot vērā BI kā primāro apsvērumu, un nodrošinot savlaicīgu piekļuvi bezmaksas juridiskām konsultācijām un juridiskajai palīdzībai un iespēju bērniem iesniegt jaunus pierādījumus, lai pamatotu savu lietu ⁽¹³⁹⁾.

⁽¹³⁶⁾ PPR 58. panta 3. punkts un 59. panta 6. punkts.

⁽¹³⁷⁾ KR 8. pants.

⁽¹³⁸⁾ Psihosociālais atbalsts tiek ieteikts arī pēc tam, kad ir piešķirta starptautiskā aizsardzība. Emocijas par juridiskā statusu iegūšanu var būt milzīgas arī tad, ja tiek saņemts pozitīvs lēmums. Bērns var saprast, ka tagad viņam ir nodrošināta aizsardzība, taču pagaidām viņš, iespējams, nevarēs atgriezties savā valstī.

⁽¹³⁹⁾ PPR 17. pants.

Piemēri. Bērņa interešu piemērošana patvēruma intervijas laikā

1. piemērs. Ar traumu saistītas pretrunas

17 gadus vecs nepavadīts zēns intervijas laikā sniedz liecību, kas dažos sīkumos atšķiras no iepriekš reģistrētās informācijas.

- **Lietas darbinieks** konstatē, ka neatbilstības ir saistītas ar traumatisko notikumu datumiem un secību.
- Pret **bērnu** nevēršas apsūdzošā veidā.
- **Aizbildnis** paskaidro, ka bērns ir piedzīvojis ilgstošu stresu un traumas.
- **Atbildīgā iestāde**, novērtējot ticamību, ņem vērā bērna vecumu, briedumu un ar traumu saistītus atmiņas zudumus.
- Pārbaudē galvenā uzmanība tiek pievērsta aizsardzības pieteikuma pamatelementiem.

Bērņa interešu piemērošana: novērst negodīgus ticamības novērtējumus un nodrošināt pierādījumu izvērtēšanu, ņemot vērā bērnu vajadzības.

2. piemērs. Intervija, kas pēc bērna pieprasījuma veikta uzticamam drauga vai uzticamas trešās personas klātbūtnē

16 gadus vecs nepavadīts bērns lūdz, lai personīgās patvēruma intervijas laikā būtu klātesošs tuvs draugs, kurš ieceļoja tajā pašā grupā un uzturas tajā pašā uzņemšanas centrā, lai bērns justos drošāk un mazāk uztraukts.

- **Lietas darbinieks un aizbildnis** novērtē pieprasījumu un konstatē, ka drauga klātbūtne atbalsta bērna emocionālo labbūtību un neapdraud intervijas konfidencialitāti vai integritāti. Tiek ņemti vērā arī drošības riski.
- **Bērns** tiek informēts, ka draugs var būt klātesošs, lai sniegtu atbalstu, taču neatbildēs uz jautājumiem bērna vietā.
- **Piekrišana** tiek reģistrēta lietā, un pirms intervijas sākuma bērnam tiek skaidri izskaidrotas visu klātesošo personu lomas.
- Intervija notiek bērniem draudzīgā vidē, klātesot aizbildnim un vajadzības gadījumā piedāvājot pārtraukumus.
- **Lietas darbinieks** turpina pievērst uzmanību bērna komfortam un pārtrauc interviju, ja parādās stresa pazīmes.

Bērņa interešu piemērošana: ievērot bērna paustos viedokļus un atbalstīt emocionālo drošību intervijas laikā, vienlaikus aizsargājot patvēruma procedūras taisnīgumu un integritāti. PPR šī prakse nav paredzēta kā obligāta, taču to var piemērot katrā konkrētajā gadījumā pēc iestādes ieskatiem, ja tas atbilst bērna interesēm. Tas attiecas arī uz uzticamu trešo personu, piemēram, uzņemšanas speciālistu, lietas darbinieku, sociālo darbinieku vai nevalstiskas organizācijas pārstāvi.

4.1.4. Negatīva lēmuma pārsūdzēšana

Ņemot vērā to, ka lēmumam par pieteikuma noraidīšanu var būt nozīmīga emocionāla ietekme, papildus procesuālajiem aspektiem, kas saistīti ar **tiesībām uz pārsūdzību**, ieteicams izveidot atbilstošas atbalsta sistēmas, lai palīdzētu bērnam izprast negatīvo lēmumu un samierināties ar to. Bērnam kā pieteikuma iesniedzējam, tāpat kā pieaugušajiem, ir tiesības pārsūdzēt lēmumu par alternatīvās aizsardzības piešķiršanu (jo tas nozīmē bēgļa statusa noraidīšanu) un jebkuru negatīvu lēmumu vai lēmumu par atgriešanu, kas pieņemts pirmajā instancē ⁽¹⁴⁰⁾, ieskaitot:

- **atteikumus**, ja atbildīgā iestāde bērna stāstā neatrod būtisku iemeslu piešķirt bēgļa statusu vai alternatīvo aizsardzību;
- **izslēgšanas lēmumus**, kas tiek pieņemti, ja iestādes secina, ka bērns, kas sasniedzis minimālo vecumu, no kura iestājas kriminālatbildība, ārpus patvēruma valsts ir izdarījis kara noziegumu vai smagu nepolitisku noziegumu ⁽¹⁴¹⁾ vai alternatīvās aizsardzības gadījumā – rada draudus sabiedrībai vai valsts drošībai;
- **nepieņemamības lēmumus**, ja pieteikumi tiek atzīti par nepieņemamiem saskaņā ar īpašajiem kritērijiem, kas noteikti PPR. ⁽¹⁴²⁾.

Ir jānodrošina **efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis** – pārsūdzība tiesā. Pārsūdzības jāiesniedz saprātīgā termiņā, kā noteikts valsts tiesību aktos, un lēmumā jāiekļauj skaidri un rakstiski norādījumi par to, kā sākt pārsūdzības procesu. Pārsūdzībām jābūt tādām, kas ļauj visaptveroši pārskatīt gan faktus, gan tiesību aktus, arī pieteikuma iesniedzēja starptautiskās aizsardzības nepieciešamību.

Patvēruma robežprocedūrā vispārējais noteikums ir tāds, ka **negatīviem lēmumiem** par patvēruma pieteikumiem **nav automātiska apturoša spēka**. Tas nozīmē, ka vairumā gadījumu pieteikuma iesniedzēju var izraidīt vai pārsūtīt no dalībvalsts pat tad, ja pārsūdzības process vēl turpinās, ja vien viņš pārsūdzības procesa laikā īpaši nepieprasa izraidīšanas vai pārsūtīšanas apturēšanu.

PPR izklāstītajās garantijās ir noteikts, ka, lai tiesiskās aizsardzības līdzeklis būtu efektīvs, pieteikuma iesniedzējam ir jābūt piekļuvei detalizētiem personīgo intervju un rakstisko patvēruma lēmumu reģistriem. Lēmumu pieņēmējiem jābalstās uz rūpīgu (bērna) pieteikuma iesniedzēja liecību, apliecināto dokumentu, izcelsmes valsts informācijas un jebkuru pieejamo ekspertu atzinumu izvērtējumu.

Pārsūdzības procedūras robežprocedūras kontekstā

Nepavadīts bērns robežprocedūrā

Izņēmuma apstākļos, kad nepavadītiem bērniem var tikt piemērota robežprocedūra, **viņi ir atbrīvoti** no vispārējā noteikuma attiecībā negatīvu lēmumu neautomātisku apturošu spēku.

⁽¹⁴⁰⁾ PPR 67. pants.

⁽¹⁴¹⁾ KD 12 un 17 pants.

⁽¹⁴²⁾ PPR 38. pants.

Tāpēc negatīvs lēmums par bērna pieteikumu **automātiski rada apturošu spēku**, kas nozīmē to, ka izraidīšana vai pārsūtīšana nevar notikt, kamēr pārsūdzība nav izskatīta⁽¹⁴³⁾.

Tas nodrošina, ka **bērnu nevar izraidīt vai pārsūtīt** no dalībvalsts, kamēr pārsūdzības process nav pabeigts, tādējādi nodrošinot būtisku garantiju, lai aizsargātu viņa tiesības un nodrošinātu, ka jebkurš lēmums atbilst viņa interesēm.

Pārsūdzības izskatīšana

Pārsūdzības izskatīšanai jābūt bērnam piemērotā veidā, un prioritāte jāpiešķir bērna tiesībām tikt uzklautam. Dalībvalstīm jānodrošina, ka pārsūdzības procesa laikā pēc pieprasījuma ir pieejama bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība, kā izklāstīts PPR. Turklāt lēmums par pārsūdzības iesniegšanu jāpaziņo bērnam viņam saprotamā veidā, šajā nolūkā iesaistot viņa aizbildni vai likumīgo pārstāvi. **Paziņojums par pārsūdzības lēmumu** ir jāsniedz valodā, kuru bērns saprot pamatoti var uzskatīt par viņam saprotamu.

Bērniem paredzētas garantijas pārsūdzības posmā

Personām, kuras sadarbībā ar aizbildni sniedz juridisko atbalstu bērnam, būtu jānodrošina turpmāk minētais.

- Tiek novērtēts jebkāds **izraidīšanas risks** pārsūdzības izskatīšanas laiks arī tas, vai pārsūdzībai ir automātisks apturošs spēks.
- Gadījumos, kad ir konstatēti riski, tiek piemēroti atbilstoši aizsardzības pasākumi, vajadzības gadījumā arī pieprasījums par pagaidu aizsardzības pasākumiem vai **izraidīšanas apturēšanu**.
- Bērns ir **saņēmis viņam saprotamu informāciju** viņa vecumam, briedumam un izpratnes līmenim atbilstošā veidā.
- Bērnam ir bijusi iespēja **apspriesties ar juridisko konsultantu**, kā arī ar savu aizbildni un likumīgo pārstāvi / juridisko padomnieku.
- Bērns ir pienācīgi informēts par negatīvo lēmumu, tā pamatojumu un **pieejamajām tiesiskās aizsardzības iespējām** un attiecīgā gadījumā – arī par aizsardzības pasākumiem.
- Bērnam visā pārsūdzības procesa laikā ir pieejams **psihosociālais atbalsts**.
- Jebkura jauna neaizsargātība vai īpašas vajadzības, kas ir konstatētas pārsūdzības posmā, tiek dokumentētas un risinātas, ieskaitot **BII veidlapas un lietas materiālu atjaunināšanu**, un tiek veikti turpmākie pasākumi, lai atbilstoši pielāgotu pārsūdzības procedūru.
- Ja pārsūdzība tiek noraidīta, tiek izskatītas **alternatīvas juridiskas iespējas** (piemēram, humānu apsvērumu dēļ izsniegta uzturēšanās atļauja vai pārmitināšana).

⁽¹⁴³⁾ PPR 68. panta 3. punkta a) apakšpunkta ii) punkts un 68. panta 3. punkta a) un b) apakšpunkts.

- Ja pārsūdzība tiek apmierināta, bērns tiek novirzīts uz **atbilstošu bērna interešu noteikšanas procedūru** un ilgāku uzņemšanas termiņu, aizsardzību un integrācijas atbalstu.

Bērna interesēm jābūt vadošajam principam visā pārsūdzības posmā, tādējādi nodrošinot, ka process ir taisnīgs, pārredzams un saskaņots ar starptautiskajiem un ES juridiskajiem standartiem ⁽¹⁴⁴⁾.

Piemēri. Bērna interešu piemērošana pārsūdzības laikā

1. piemērs. Bērniem piemērots atbalsts negatīva lēmuma pārsūdzēšanas laikā

15 gadus vecs nepavadīts bērns saņem negatīvu pirmās instances lēmumu par patvēruma pieteikumu un kļūst acīmredzami satraukts un pauž bailes no atgriešanas.

- Lēmums tiek paziņots **aizbildņa**, klātbūtnē, kurš izskaidro rezultātu, izmantojot vienkāršu, vecumam atbilstošu valodu.
- **Bērns** ir skaidri informēts, ka viņam ir tiesības uz pārsūdzību un ka viņu nevar izraidīt, kamēr pārsūdzība tiek izskatīta.
- Nekavējoties tiek nodrošināta **bezmaksas juridiskā palīdzība**, lai izvērtētu lēmumu un atbilstošā termiņā sagatavotu pārsūdzību.
- **Aizbildnis un juridiskais konsultants** izskaidro pārsūdzības procesu soli pa solim, arī to, kādu informāciju var pievienot un kādi ir iespējamie rezultāti.
- **Bērnā** tiek dota iespēja paust savu viedokli un sniegt papildu informāciju vai pierādījumus, kas iepriekš netika ņemti vērā.
- Lai palīdzētu bērnam pārvarēt trauksmi un bailes pēc negatīvā lēmuma, tiek piedāvāti psihosociālie atbalsta pakalpojumi.
- Tiek pārskatīta **uzņemšanas kārtība**, lai pārsūdzības procesa laikā nodrošinātu aprūpes nepārtrauktību, stabilitāti un piekļuvi izglītībai.

Bērna interešu piemērošana: nodrošināt, ka bērna tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību ir reālas un pieejamas, vienlaikus garantējot emocionālo labbūtību, procesuālo taisnīgumu un aizsardzības nepārtrauktību pārsūdzības procesa laikā. Kad tiek novērtēta ticamība, atbildīgā iestāde ņem vērā bērna vecumu, briedumu un ar traumu saistītus atmiņas zudumus.

2. piemērs. Pārsūdzības izskatīšana tiek noteikta kā prioritāte, ņemot vērā nopietna kaitējuma risku pēc atgriešanas

Attiecībā uz 12 gadus vecu meiteni kopā ar vecākiem tiek pieņemts negatīvs lēmums par patvēruma piešķiršanu. Lēmuma paziņošanas laikā meitene speciālistam pauž bažas, ka

⁽¹⁴⁴⁾ Jānodrošina taisnīga un atklāta uzklaušīšana, kā noteikts ES Hartas 47. pantā un 6. pantā Eiropas Padomes Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11. un 14. protokolu, 1950. gada 4. novembris, ETS 5, <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html>.

tad, ja viņa tiks nosūtīta atpakaļ, viņa varētu tikt pakļauta kaitīgām tradicionālām praksēm, arī tādām, kurās varētu būt iesaistīti ģimenes locekļi.

- **Kompetentā iestāde** sāk izmeklēšanu, jo ir pazīmes, ka vecāki varētu būt iesaistīti šajā situācijā vai nespēj novērst iespējamo kaitējumu; **tiekl informēti bērnu aizsardzības dienesti** un ieviesti atbilstoši aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu bērnam neatkarīgu aizsardzību.
- Pēc elementu apkopošanas tiek iecelts aizbildnis un likumīgā aizgādība tiek apturēta.
- **Kompetentā iestāde un aizbildnis** konstatē, ka bērnam var būt individuālas aizsardzības vajadzības, kas pirmajā instancē netika pilnībā novērtētas, jo ir parādījušies jauni, tieši ar šo bērnu saistīti elementi.
- Lēmums un tā sekas bērnam tiek izskaidrotas vecumam atbilstošā valodā un vajadzības gadījumā, lai aizsargātu bērna tiesības tikt uzklautam un nodrošinātu viņa drošību **atsevišķi no vecākiem**.
- Nekavējoties tiek iesaistīta **bezmaksas juridiskā palīdzība**, lai noteiktajā termiņā iesniegtu pārsūdzību.
- Tiek iesniegti jauni, ar bērnu saistīti pierādījumi, tai skaitā izcelsmes valsts informācija par praksi, kas ietekmē bērnus, un ekspertu atzinumi.
- **Pārsūdzības iestāde** piešķir lietai prioritāti, ņemot vērā bērna vecumu un neatgriezeniska kaitējuma risku.
- Tiek piedāvāts **psihosociālais atbalsts**, lai atbalstītu bērnu visā pārsūdzības procesā.
- Lai nodrošinātu bērna aizsardzību un stabilitāti pārsūdzības procesa laikā, tiek atkārtoti izvērtēti **uzņemšanas un izglītības pasākumi**.

Bērna interešu piemērošana: nodrošināt, ka ar bērniem saistītie riski tiek pilnībā izvērtēti, novērst nopietna kaitējuma rašanās iespēju un garantēt efektīvu tiesisko aizsardzību, kas pielāgots bērna individuālajām aizsardzības vajadzībām.

EUAA/FRA, The Asylum Procedure: Practical tool for guardians, 2023. gada oktobris <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-procedure>

Šis rīks palīdz bērniem piešķirtajiem aizbildņiem veikt ikdienas uzdevumus un pienākumus visā patvēruma procedūras laikā. Tajā ir iekļauts pārskats par patvēruma procedūru, īpašu uzmanību pievēršot bērniem, garantijām bērniem un aizbildņiem loma dažādos patvēruma procedūras posmos. Šis rīks aptver arī to, kas aizbildņiem būtu jādara, ja notiek kaut kas negaidīts vai tiek apstrīdēts vecums, un paskaidrots kā, garantēt ilgtspējīgu risinājumu bērnam.

5. Bērna intereses kā daļa no patvēruma un migrācijas pārvaldības

5.1. Vienots migrācijas pārvaldības regulējums

Ar *AMMR* ir izveidota kopēja sistēma, lai noteiktu, kura ES+ valsts ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu un paredzētas **pastiprinātas procesuālās garantijas bērniem**, īpaši gadījumos, kad tiek piemēroti **ar ģimeni saistīti kritēriji**.

Parasti personām, kuras lūdz starptautisko aizsardzību, ir jāreģistrē pieteikums pirmajā ES+ ieceļošanas valstī un jāpaliek tur tikmēr, kamēr tiek pieņemts lēmums par atbildību. *AMMR* III daļā ir izklāstīta procedūra atbildīgās dalībvalsts noteikšanai, lai nodrošinātu, ka **katru pieteikumu izskata viena ES+ valsts**, tādējādi izvairoties no paralēlām vai secīgām procedūrām ⁽¹⁴⁵⁾.

ES+ valsts, kurā ir reģistrēts pieteikums, ir atbildīga par atbildības noteikšanas procedūras veikšanu, arī par iespējamo saikņu ar citām dalībvalstīm identificēšanu. Šajā nolūkā *AMMR* ir noteikti kritēriji un mehānismi, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu.

Turklāt *AMMR* ir noteikta kopēja migrācijas pārvaldības sistēma, kas ir piemērojama ES+ valstīm ⁽¹⁴⁶⁾. Kopā ar obligātu solidaritātes mehānismu, kurā paredzēti posmi, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka ES+ valstis saņem nepieciešamos solidaritātes pasākumus. ES+ valstis var izvēlēties, kādus solidaritātes pasākumus tās ir gatavas īstenot; tie var būt pieteikumu iesniedzēju vai atbalsta saņēmēju pārcelšana, finansiāls ieguldījums vai alternatīvi solidaritātes pasākumi. Ja pārcelšanas saistības izrādīsies nepietiekamas, līdzeklis, kas nodrošināt efektīvu atbalstu dalībvalstīm, kurām tas vajadzīgs, būs arī tā dēvētā “atbildības izlīdzināšana”, kas ietver pieteikumu izskatīšanas pārņemšanu.

5.2. Skaidri noteikumi par atbildīgās dalībvalsts noteikšanu

Lai noteiktu atbildīgo dalībvalsti, saskaņā ar *AMMR* **vispirms ir jāizvērtē ar ģimeni saistītie kritēriji**. Šie kritēriji tiek piemēroti, pamatojoties uz minētajā regulā noteiktajām

⁽¹⁴⁵⁾ Saskaņā ar *AMMR* 17. pantu pieteikuma iesniedzējiem ir jāatrodas: a) pirmās ieceļošanas dalībvalstī vai dalībvalstī, kas izdevusi uzturēšanās dokumentu, kamēr tiek noteikta atbildīgā dalībvalsts un attiecīgā gadījumā īstenota pārsūtīšanas procedūra; b) atbildīgā dalībvalsts vai c) pārcelšanas mērķa dalībvalsts pēc pārsūtīšanas saskaņā ar *AMMR* 67. panta 11. punktu.

⁽¹⁴⁶⁾ Dānijai un asociētajām Šengenas līguma valstīm *AMMR* noteiktā solidaritātes sistēma nav saistoša.

ģimenes locekļa⁽¹⁴⁷⁾ un radnieka⁽¹⁴⁸⁾ definīcijām. Šajā rokasgrāmatā atsauces uz “ģimenes atkalapvienošanu” jāsaprot tā, ka tās ietver situācijas, kurās atbildība tiek noteikta, izmantojot atbildības uzņemšanās pieprasījumu un attiecīgā gadījumā – atpakaļuzņemšanas paziņojumu – tādējādi nodrošinot ģimenes vienotības saglabāšanu, izmantojot attiecīgās atbildības procedūras saskaņā ar *AMMR*.

Attiecībā uz pavadītiem bērniem, kuru pieteikumi tiek izskatīti kopā ar viņus pavadošajiem ģimenes locekļiem, vispārējie atbildības kritēriji pilnībā attiecas uz ģimenes vienību, jo bērna pieteikums tiek izskatīts kopā ar pavadošā(-o) pieaugušā(-o) pieteikumu. Ja citā ES+ valstī nav identificētas pavadošā(-o) pieaugušā(-o) ģimenes saiknes, atbildīgās iestādes novērtē pārējos atbildības kritērijus, kas piemērojami pavadošajam(-iem) pieaugušajam(-iem). Šie kritēriji netieši attiecas arī uz bērniem, kurus pavada pieaugušais(-ie), ciktāl bērna pieteikums tiek izskatīts kopā ar pavadošā(-o) pieaugušā(-o) pieteikumu un atbildība tiek noteikta, pamatojoties uz kritērijiem, kas piemērojami pieaugušajam(-iem), pienācīgi ņemot vērā bērna intereses, tai skaitā:

- ir ES+ valsts izsniegta vīza vai uzturēšanās atļauja⁽¹⁴⁹⁾;
- ir diploms vai kvalifikācijas dokuments, ko izglītības iestāde ES+ valstī izdevusi mazāk nekā pirms sešiem gadiem⁽¹⁵⁰⁾;
- ja personai ieceļošanai ir vajadzīga vīza⁽¹⁵¹⁾;
- pieteikuma iesniegšana ES+ lidostas starptautiskajā tranzīta zonā⁽¹⁵²⁾;
- neatbilstīga ieceļošana ES+ teritorijā⁽¹⁵³⁾.

⁽¹⁴⁷⁾ “Ģimenes loceklis”, ciktāl šāda ģimene jau pastāvējusi pirms pieteikuma iesniedzēja vai ģimenes locekļa ieceļošanas dalībvalstu teritorijā, ir šādi starptautiskās aizsardzības saņēmēja ģimenes locekļi, kas atrodas tās pašas dalībvalsts teritorijā: a) pieteikuma iesniedzēja laulātais vai neprecējies partneris stabilās attiecībās, ja neprecētus pārus uzskata par līdzvērtīgiem precētiem pāriem saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, b) šā punkta a) apakšpunktā minēto pāru vai pieteikuma iesniedzēja nepilngadīgais bērns, ja šis bērns ir neprecējies, un neatkarīgi no tā, vai bērns ir dzimis laulībā vai ārpus laulības vai ir adoptēts, kā paredzēts attiecīgās valsts tiesību aktos; c) ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgs un nav precējies – tēvs, māte vai cits pieaugušais, kas saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi ir atbildīgs par pieteikuma iesniedzēju tajā dalībvalstī, kurā šis pieaugušais atrodas, d) ja starptautiskās aizsardzības saņēmējs ir nepilngadīgs un nav precējies – tēvs, māte vai cits pieaugušais, kas saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi ir atbildīgs par šo saņēmēju tajā dalībvalstī, kurā šis pieaugušais atrodas.

⁽¹⁴⁸⁾ “radnieks” ir pieteikuma iesniedzēja pieaugusi tante vai tēvocis vai vecvecāks, kas atrodas dalībvalsts teritorijā, neatkarīgi no tā, vai pieteikuma iesniedzējs ir dzimis laulībā vai ārpus laulības vai ir adoptēts, kā noteikts valsts tiesību aktos.

⁽¹⁴⁹⁾ *AMMR* 29. pants.

⁽¹⁵⁰⁾ *AMMR* 30. pants.

⁽¹⁵¹⁾ *AMMR* 31. pants. Ne visas dalībvalstis piemēro vienādas vīzas prasības trešo valstu pilsoņiem. Tādējādi persona var ieceļot vienā dalībvalstī bez vīzas, taču, lai ieceļotu citā dalībvalstī, tai tomēr var būt vajadzīga vīza.

⁽¹⁵²⁾ *AMMR* 32. pants.

⁽¹⁵³⁾ *AMMR* 33. pants.

Eurodac regula

Eurodac regula ⁽¹⁵⁴⁾ atbalsta *AMMR* īstenošanu, izveidojot savietojamu patvēruma un migrācijas datu bāzi. *Eurodac* datubāzē ir starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju pirkstu nospiedumi, sejas attēli, identitātes dati un personu apliecinošu vai ceļošanas dokumentu kopijas. Visiem starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzējiem, kuri ir **sešu gadu veci vai vecāki**, tiks noņemti pirkstu nospiedumi vienlaikus ar biometrisko datu vākšanu.

Ja ES+ valsts, kas nosaka atbildību, uzskata, ka, pamatojoties uz vienu no iepriekš minētajiem kritērijiem, citai ES+ valstij vajadzētu būt atbildīgai par personas starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, tā nosūta pieprasījumu minētajai valstij un lūdz valsti uzņemties atbildību par personas starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu. Jebkuram lēmumam par pārsūtīšanu būtu jāatbilst bērna interesēm, kas jāizvērtē pirms lēmuma pieņemšanas. Bērna interesēm ir jābūt dalībvalstu primārajam apsvērumam attiecībā uz visām regulārā paredzētajām procedūrām ⁽¹⁵⁵⁾. Ja pieprasījums tiek pieņemts, personu pārsūta uz atbildīgo valsti.

Iepriekš minētie atbildības uzņemšanās kritēriji **neattiecas uz nepavadītiem bērniem**, jo *AMMR* nosaka īpašus atbildības noteikumus attiecībā uz nepavadītiem nepilngadīgajiem, kuros ģimenes saitēm un bērna interesēm tiek piešķirta prioritāte attiecībā pret migrācijas kritērijiem, kas piemērojami pieaugušajiem.

Uz nepavadītiem bērniem attiecas tikai *AMMR* II nodaļā “Kritēriji atbildīgās dalībvalsts noteikšanai” minētie ar ģimeni saistītie atbildības kritēriji. Saskaņā ar *AMMR* 25. panta 2. punktu, ja pieteikuma iesniedzējs ir nepavadīts bērns, atbildīgā dalībvalsts ir tā dalībvalsts, kurā likumīgi uzturas kāds ģimenes loceklis vai brālis vai māsa, ja vien netiek pierādīts, ka tas neatbilst bērna interesēm.

Ja pieteikuma iesniedzējs ir precēts nepilngadīgais, kura laulātais likumīgi neatrodas dalībvalstu teritorijā, atbildīgā dalībvalsts ir tā dalībvalsts, kurā likumīgi atrodas **tēvs, māte**, cits pieaugušais, kas saskaņā ar minētās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi ir atbildīgs par nepilngadīgo, vai viņa **brālis vai māsa**, ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm.

Ja nevienam ģimenes loceklim vai brālim vai mācai nav likumīgas uzturēšanās atļaujas, *AMMR* paredz, ka atbildību var piešķirt tai dalībvalstij, kurā **radinieks** uzturas likumīgi, ar nosacījumu,

⁽¹⁵⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1358 (2024. gada 14. maijs) par biometrisku datu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2024/1351 un (ES) 2024/1350 un Padomes Direktīvu 2001/55/EK un lai identificētu trešās valsts valstspiederīgos un bezvalstniekus, kuri uzturas nelikumīgi, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar *Eurodac* datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1240 un (ES) 2019/818 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 603/2013. (OV L, 2024/1358, 22.5.2024.), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1358/oj>.

⁽¹⁵⁵⁾ *AMMR* 23. panta 1. punkts.

ka individuālā pārbaude apliecina, ka radnieks spēj rūpēties par nepavadīto bērnu un ka šāda pārsūtīšana atbilst bērna interesēm ⁽¹⁵⁶⁾.

Šie noteikumi paredz skaidru **atbildības kritēriju piemērošanas secību** attiecībā uz nepavadītiem bērniem, tā nodrošinot, ka ģimenes vienotība un BI paliek primārie apsvērumi visā lēmuma pieņemšanas procesā.

Nepavadītu bērnu, kuram ES+ nav ģimenes locekļu vai radnieku, var **pārsūtīt tikai** uz pirmo reģistrācijas valsti ⁽¹⁵⁷⁾ vai pārcelt uz pārcelšanas dalībvalsti tikai tad, **ja pārsūtīšana/pārcelšana viņa interesēs**. Lai gan tas nav iekļauts AMMR II nodaļā, **atkarības situācija** ⁽¹⁵⁸⁾ (saskaņā ar AMMR 37. pantā noteiktajiem nosacījumiem) starp starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju un viņa bērnu, brāli vai māsu vai vecāku, kas likumīgi uzturas dalībvalstī, būtu jāuzskata par saistošu atbildības kritēriju. Turklāt AMMR ļauj dalībvalstīm humānu apsvērumu dēļ piemērot **diskrecionārās klauzulas** ⁽¹⁵⁹⁾, it īpaši, lai apvienotu ģimenes locekļus, kuru attiecības balstās uz nozīmīgām ģimenes, sociālām vai kultūras saiknēm. Ja neviens no atbildības kritērijiem nav piemērojams un netiek izmantotas ne atkarības, ne diskrecionārās klauzulas, par pieteikuma izskatīšanu atbildīga kļūst tā ES+ valsts, kurā pirmajā tika reģistrēts pieteikums.

Bērna interešu piemērošana atbildības vai pārcelšanas noteikšanā

Jebkurš **lēmums par bērna pārsūtīšanu vai pārcelšanu** būtu jāpieņem, pamatojoties uz **pierādījumu visaptverošu novērtējumu, kura pamatā ir bērna intereses**.

Tas ir svarīgi, jo šādam procesam var būt trīs dažādi iznākumi:

- Ja ir pazīmes, ka kāds ģimenes loceklis vai radnieks atrodas citā ES+ valstī, iestādes var, ņemot vērā ģimenes apstākļus, pieņemt lēmumu lūgt šo citu ES+ valsti uzņemties atbildību par bērna starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu. Ja pieteikums tiek pieņemts, nepavadīts bērns tiek pārsūtīts uz ES+ valsti, kurā dzīvo viņa ģimenes loceklis vai radnieks, kamēr tiek izskatīts viņa pieteikums.
- Ja ES+ valstī nav ģimenes locekļa vai radnieka, bet informācija no *Eurodac* apstiprina, ka bērns jau ir iesniedzis patvēruma pieteikumu citā ES+ valstī vai ir uzturējies dalībvalstī, kas nav tā, kura norādīta kā atbildīgā valsts, iestādes var lūgt šai ES+ valstij **uzņemt atpakaļ** bērnu, **ja tas ir bērna interesēs**. Ja ES+ valsts, kurā pirmajā reģistrēts pieteikums, pieņem atpakaļuzņemšanas pieprasījumu vai neiebilst pret paziņojumu AMMR noteiktajā termiņā, tiek izdots pārsūtīšanas lēmums.
- Ja ir pazīmes, ka pastāv citas ģimenes saites citā ES+ valstī, un ir humāni apsvērumi, kas balstās uz ģimenes, sociāliem vai kultūras apsvērumiem, iestādes var nolemt lūgt šo ES+ valsti uzņemties atbildību par starptautiskā pieteikuma izskatīšanu. To sauc par **“diskrecionāru pieprasījumu”**, taču *de facto* tā rezultāts var būt ģimenes atkalapvienošanās.

⁽¹⁵⁶⁾ AMMR 25. panta 3. punkts.

⁽¹⁵⁷⁾ AMMR 25. panta 5. punkts.

⁽¹⁵⁸⁾ AMMR 34. pants.

⁽¹⁵⁹⁾ AMMR 35. pants.

- Ja ES+ valsts ir pakļauta īpašam migrācijas spiedienam un var gūt labumu no pārcelšanas solidaritātes pasākuma, bērnam var tikt izdots **lēmums par pārcelšanu** ⁽¹⁶⁰⁾ uz citu dalībvalsti, kura izskatīs starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Ja pieteikums tiks pieņemts, tiks izdots lēmums par pārsūtīšanu.

Lēmums par aizsardzības pasākumiem bērnam jāpaziņo tādā valodā un veidā, ko **viņš var saprast**, un klātesot **aizbildnim vai likumīgajam pārstāvim**, kurš var sīkāk izskaidrot lēmumus. Būtu jāpaskaidro arī viņu tiesības uz tiesisko aizsardzību ⁽¹⁶¹⁾.

5.3. Attiecīgās procesuālās garantijas AMMR

AMMR ir izklāstīti īpaši noteikumi attiecībā uz bērniem. Turpmāk ir uzskaitīti svarīgākie elementi.

1. Prioritāšu noteikšana

Prioritāte ir jāpiešķir visām procedūrām, kurās ir iesaistīti bērni ⁽¹⁶²⁾. Tas attiecas uz visu informācijas apmaiņu, pieprasījumiem, atbildēm un lēmumiem starp ES+ valstīm ⁽¹⁶³⁾. Prioritāšu noteikšanas mērķis ir līdz minimumam samazināt nenoteiktību, novērst ilgstošu nošķiršanu un samazināt kaitējuma risku. Prioritātes piešķiršana bērnu lietām nozīmē to, ka visas procedūras, kas saistītas ar bērniem, ir jāizskata steidzami gan ES+ valstī, kurā bērns atrodas, gan valstī, kurā atrodas bērna ģimenes loceklis vai radnieks vai uz kuru bērnu varētu pārsūtīt vai pārcelt. Līdz brīdim, kad bērns pauž patvēruma pieteikumu, tāpat kā ikvienam pieteikuma iesniedzējam, viņam jau jābūt pienācīgi informētam par noteikumiem, kas attiecas uz ģimenes atkalapvienošanu ⁽¹⁶⁴⁾.

2. Termiņi pieteikumiem par ģimenes atkalapvienošanu

Lai gan visiem ar bērniem saistītajiem gadījumiem būtu jāpiešķir prioritāte, ar AMMR tiek ieviesti noteikumi, kas aizsargā nepavadītos bērnus no sekām gadījumos, kad ES+ valsts nav spējusi savlaicīgi nosūtīt atbildības uzņemšanās pieprasījumu vai paziņojumu par atpakaļuzņemšanu. Lai gan termiņi atbildības uzņemšanās pieprasījuma nosūtīšanai citai ES+ valstij ir saistoši, 39. panta 1. punkta ceturtajā daļā ir noteikts, ka ES+ valsts jebkurā laikā pirms ir pieņemts pirmais lēmums pēc būtības, ja tā uzskata, ka **tas ir bērna labākajās interesēs**, turpina atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procedūru un pieprasa, lai cita dalībvalsts uzņemtos atbildību par pieteikuma iesniedzēju pat pēc noteiktā termiņa beigām. Šī atkāpe neattiecas uz termiņu atbildes sniegšanai uz atbildības uzņemšanās pieprasījumu, ko joprojām reglamentē AMMR 40. pants ⁽¹⁶⁵⁾.

⁽¹⁶⁰⁾ Sk. arī FRA, *Relocating unaccompanied children: applying good practices to future schemes*, 2020, <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/relocation-unaccompanied-children>.

⁽¹⁶¹⁾ AMMR 43. pants.

⁽¹⁶²⁾ AMMR 23. panta 1. punkts.

⁽¹⁶³⁾ AMMR 39. un 40. pants.

⁽¹⁶⁴⁾ AMMR 19. panta 1. punkta f) apakšpunkts.

⁽¹⁶⁵⁾ AMMR 40. panta 1. punkta 2. apakšpunkts.

3. Efektīva pārstāvība

Aizbildņiem būtu jāsaņem atbilstoša apmācība un jābūt vajadzīgajai kvalifikācijai, lai nodrošinātu, ka bērna intereses tiek ņemtas vērā procedūrās, kas tiek veiktas saskaņā ar *AMMR*. Aizbildņiem jābūt atbilstoši apmācītiem un iesaistītiem visā procedūras gaitā, kuras mērķis ir noteikt atbildīgo dalībvalsti, un viņam jābūt piekļuvei pieteikuma iesniedzēja lietā esošo attiecīgo dokumentu saturam. Aizbildņiem ir jāinformē nepavadītais nepilngadīgais par *AMMR* paredzēto procedūru norisi. Aizbildņa pienākums ir arī sniegt nepavadītajam bērnam viņa vecumam atbilstošu informāciju un palīdzēt viņam sniegt informāciju un piedalīties bērna interešu izvērtēšanā.

4. Bērna intereses kā primārais apsvērums

ES+ valstīm, nosakot dalībvalsti, kas ir atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, vienmēr ir jārikojas saskaņā ar BI ⁽¹⁶⁶⁾. Nepavadītu bērnu pārsūtīšana vai pārcelšana (arī uz citu ES+ valsti) ir pieļaujama tikai tad, ja ir pierādīts, ka tas atbilst bērna interesēm.

Bērna viedokļa, drošības un labbūtības līdzsvarošana ģimenes atkalapvienošanas procesā saskaņā ar *AMMR*

Lai gan ir jāieklausās bērna viedoklī un vēlmēs un tiem jāpiešķir pienācīga nozīme, iestādēm ir arī jāizvērtē plašāki faktori, kas ietekmē bērna drošību, aizsardzību un viņa labbūtību un sociālo attīstību īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā. To skaitā ir:

- aprūpes pasākumu kvalitāte un drošība dalībvalstī, kas uzskatāma par atbildīgo valsti;
- aizsardzība pret vardarbību, ekspluatāciju vai nevērīgu attieksmi;
- emocionālā stabilitāte un aprūpes nepārtrauktība;
- piekļuve izglītībai, veselības aprūpei un sociālajiem pakalpojumiem.

Savstarpējas uzticēšanās princips un tā ierobežojumi

Atbildības sistēma balstās uz savstarpējas uzticības principu, kas nozīmē to, ka dalībvalstis parasti pieņem, ka visas iesaistītās valstis ievēro pamattiesības, nodrošina atbilstošus uzņemšanas apstākļus un pienācīgas aizsardzības garantijas starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzējiem. Minētais pieņēmums ļauj veikt pārsūtīšanu bez katras dalībvalsts patvēruma sistēmas sistemātiskas pārbaudes, un ir būtisks atbildības sistēmas efektīvai darbībai.

Tomēr iestādēm ar pienācīgu rūpību ir jānovērtē, vai konkrētajā gadījumā pārsūtīšana pakļautu pieteikuma iesniedzēju reālam pamattiesību pārkāpumu riskam vai apstākļiem, kas nav saderīgi ar viņa īpašajām vajadzībām, īpaši tad, ja persona ir nepavadīts bērns vai ir citā neaizsargātības situācijā. Ja ir ticamas norādes par šādiem riskiem, dalībvalstīm ir pienākums neaprobežoties ar pieņēmumiem un pārbaudīt, vai pārsūtīšanas laikā

⁽¹⁶⁶⁾ *AMMR* 23. panta 1. punkts.

un atbildīgajā dalībvalstī ir ieviesti atbilstoši aizsardzības pasākumi ⁽¹⁶⁷⁾. Tas var ietvert individuālu aizsardzības pasākumu pieprasīšanu, īpaši attiecībā uz uzņemšanas kārtību, aizbildnību, medicīnisko aprūpi vai aizsardzības vajadzībām. Tāpēc, lai gan savstarpēja uzticēšanās joprojām ir sākuma punkts, tā neatbrīvo iestādes no pienākuma veikt individuālu, uz pierādījumiem balstītu un uz nākotni vērstu novērtējumu. Praksē tas nozīmē, ka ir jānodrošina līdzsvars starp atbildības sistēmas efektivitāti un pienākumu nodrošināt tādu aizsardzības līmeni, kas atbilst pieteikuma iesniedzēja neaizsargātībai, attiecīgā gadījumā galveno uzmanību pievēršot bērna interesēm. Pārsūtīšanu nevajadzētu veikt, ja ir pamatots iemesls uzskatīt, ka būtu pakļauta paredzamam kaitējumam, kuru nav iespējams pietiekami mazināt.

Finansiālās spējas, aprūpe un apsvērumi par bērna interesēm

Izvērtējot, vai radnieks var rūpēties par nepavadītu bērnu ⁽¹⁶⁸⁾, radnieka spēja rūpēties par bērnu ir jānovērtē visaptveroši, ņemot vērā plašu faktoru spektru, arī viņa spēju aizsargāt bērna drošību pret kaitējumu un apmierināt bērna pamatvajadzības, vienlaikus veicinot viņa attīstību. Finanšu līdzekļus var ņemt vērā kā **vienu no vairākiem būtiskiem elementiem**, novērtējot spēju nodrošināt atbilstošu aprūpi un atbalstu, taču tie **nebūtu jāaplūko atsevišķi** un tiem nevajadzētu būt izšķirošam faktoram lēmumu pieņemšanā par ģimenes atkalapvienošanu. Par uzņemšanas apstākļu nodrošināšanu ir atbildīga ES+ valsts.

EUAA, Recommendations on Family Reunification Within the Dublin Procedure, 2023, <https://euaa.europa.eu/publications/recommendations-family-reunification-within-dublin-procedure>.

5.3.1. Bērna interešu izvērtēšanas mērķis AMMR kontekstā

BII AMMR kontekstā galvenā uzmanība būtu jāpievērš tam, lai nodrošinātu, ka:

- bērnam pēc iespējas ātrāk ir **efektīva piekļuve patvēruma procedūrai**;
- bērna aizbildnis piedalās novērtēšanā un palīdz nepavadītajam bērnam sniegt informāciju, kas ir būtiska šai novērtēšanai;
- attiecīgā gadījumā ģimenes meklēšana tiek uzsākta procesa sākumā, un, ja citā ES+ valstī tiek atrasts ģimenes loceklis, brālis vai māsa vai radnieks, bērns tiek informēts par iespēju atkalapvienoties ar šo personu un pēc tam cik drīz vien iespējams tiek **atkalapvienots** ar šo personu (ja vien atkalapvienošanās nav pretrunā ar bērna interesēm);

⁽¹⁶⁷⁾ Sk. Tiesas 2017. gada 16. februāra spriedumu lietā CK un citi /Slovēnija, C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, 65. punkts, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62016CJ0578> kurā Tiesa plaši atsaucas arī uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas piemērojamo judikatūru. Kopsavilkums pieejams EUAA judikatūras datubāzē, <https://caselaw.euaa.europa.eu/pages/viewcaselaw.aspx?CaseLawID=37>.

⁽¹⁶⁸⁾ AMMR 25. panta 3. punkts.

- ja vairākās ES+ valstīs tiek atrasts vairāk nekā viens ģimenes loceklis, brālis vai māsa vai radnieks, bērns tiek **atkalapvienots ar to personu, kura vislabāk nodrošina bērna intereses**;
- bērns tiek **pārsūtīts** uz atbildīgo ES+ valsti **tikai tad, ja tas ir viņa interesēs**;
- bērnu **pārceļ** uz dalībvalsti, **ja tas ir bērna interesēs**.

Galvenie faktori bērna interešu izvērtēšanai saskaņā ar **AMMR**

Saskaņā ar **AMMR** 23. panta 4. punktu novērtējumā, cita starpā, jāņem vērā:

- ģimenes atkalapvienošanās iespēja;
- drošuma un drošība;
- labbūtība un sociālā attīstība īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā;
- bērna viedoklis;
- informācija no aizbildņa vai personas, kas ir piemērota, lai uz laiku pildītu pārstāvja pienākumus;
- citi būtiski faktori.

Novērtējumā šie elementi ir jālīdzsvaro, ņemot vērā konkrētos apstākļus gan pieprasījuma iesniedzējā dalībvalstī, gan pieprasījuma saņēmējā dalībvalstī konkrētajā situācijā.

Aprakstītos faktorus nevajadzētu uzskatīt par izsmeltošu sarakstu. Var būt arī citi elementi, kas jāņem vērā. BII, kas paredzēts, lai noteiktu atbildību par nepavadītu bērnu vai lemtu par viņa pārceļšanu, jāiekļauj visi būtiskie elementi, kas saistīti ar bērna interesēm, un katram faktoram piešķirtais svars ir atkarīgs no tā saistības ar pārējiem elementiem.

Novērtējot, kura no šīm iespējām vislabāk atbilst bērna interesēm, proti,

- jāpārsūta uz ES+ valsti, kurā dzīvo viņa ģimenes loceklis, brālis vai māsa vai radnieks,
- jāpārceļ uz citu ES+ valsti vai
- jāatgriež tajā ES+ valstī, kurā pirmajā tika reģistrēts viņa pieteikums,

novērtētājam ir svarīgi ņemt vērā šos faktorus gan dzīvesvietas valsts, gan attiecīgā gadījumā pārceļšanas mērķa valsts / pirmās iecelšanas valsts konkrētajā kontekstā un izvērtēt un līdzsvarot elementus ⁽¹⁶⁹⁾, arī iespējamos riskus, ko lēmums varētu radīt bērnam. Šie elementi būtu jānovērtē saistībā ar bērna individuālajiem un konkrētajiem apstākļiem, un tiem nebūtu jāietver vispārējs novērtējums par uzņēmējas dalībvalsts uzņemšanas vai aizsardzības sistēmām, attiecībā uz kurām tiek pieņemts, ka tās atbilst pamattiesībām saskaņā ar **AMMR**. Novērtētājam būtu jāņem vērā šie faktori un to ietekme uz bērnu gan īstermiņā, gan vidējā un ilgtermiņā viņa attīstības gaitā. Pārsūtīšana nebūtu jāveic tikai tad, ja individualizētas un pamatotas pazīmes liecina, ka tā nebūtu bērna interesēs.

Dažos gadījumos tādus lēmumus par atbildīgo dalībvalsti, kas balstās uz ģimenes kritērijiem un kuru mērķis ir ģimenes atkalapvienošana, var uzskatīt par atbilstošiem bērna interesēm,

⁽¹⁶⁹⁾ Sk. [2. attēlu Elementu līdzsvarošana bērna interešu izvērtējumā](#).

neraugoties uz bērna sākotnējo nevēlēšanos. Šāda nevēlēšanās vienmēr ir jāuztver nopietni un jāizvērtē kvalificētiem speciālistiem, īpaši gadījumos, kad tās cēlonis var būt agrāk piedzīvota vardarbība, nevērīgas attieksme vai piespiešana. Piemēri varētu būt iepriekšēja situācija saistībā ar vardarbību ģimenē vai draudiem, ko cilvēku tirgotāji var radīt, lai atteiktu atkalapvienošanu.

Kad tiek novērtēta atbildība, ir jāiesaista apmācīti darbinieki, un visas aptaujas ir jāveic bērnam piemērotā veidā. Ir jāizpēta **ģimenes saiknes** un jāapkopo informācija par ģimenes locekļu, māsu vai brāļu vai radnieku klātbūtni, viņu attiecībām un kontaktiem.

Minētā procesa ietvaros būtu jāidentificē un jāatrod vecāki un citi ģimenes locekļi gan ES+ valstīs, gan trešās valstīs. Pēc tam, kad ģimene ir atrasta, un pirms pārsūtīšanas organizēšanas, ir jānovērtē, vai ģimenes atkalapvienošanās patiešām atbilst bērna interesēm.

Personiskajai intervijai vajadzētu kalpot par iespēju lietās darbiniekam apkopot būtisku papildinformāciju, pamatojoties uz informāciju, kas apkopota ģimenes locekļu meklēšanas veidnē. Šajā nolūkā būtu jāiesaista bērns un viņa aizbildnis un jāsadarbojas ar viņiem.

Ja nepavadītajam bērnam nav ģimenes locekļa, brāļa vai māsas vai radnieka ES+ valstīs, kā tas definēts *AMMR*, ir jāizpēta citi ģimenes attiecību veidi ES+ valstīs.

Lai noteiktu, vai bērna pārcelšana uz citu ES+ valsti būtu viņa interesēs, bērnam var uzdot jautājumus par viņa ceļojumu uz Eiropu. Tiek izvērtēts arī tas, cik ilgu laiku bērns ir pavadījis konkrētās ES+ valstīs, un nozīmīgas saiknes ar jebkuru ES+ valsti, kas balstās uz ģimenes, sociāliem vai kultūras apsvērumiem, lai noteiktu, vai ir piemērojamas diskrecionārās klauzulas vai arī bērnu varētu pārcelt uz citu ES+ valsti. Nepavadītu nepilngadīgo gadījumā bērna viedoklis ir jāuzklausā un pienācīgi jāņem vērā BII kontekstā, arī tad, ja bērns iebilst pret ierosināto pārcelšanu.

Piemēri. Bērna interešu piemērošana *AMMR* kontekstā

1. piemērs. BII ģimenes apvienošanas lietā saskaņā ar *AMMR*

Patvēruma pieteikumu iesniedz 15 gadus vecs nepavadīts bērns. Atbildības noteikšanas procedūras laikā iestādes, izmantojot ģimenes izsekošanas veidlapu, konstatē, ka tante, kas kvalificējama kā radnieks *AMMR* 25. panta 3. punkta nozīmē, likumīgi uzturas citā dalībvalstī. Attiecībā uz nepavadītiem bērniem *AMMR* ir noteikta atbildības kritēriju piemērošanas secība, kurā prioritāte ir piešķirta ģimenes locekļiem un brāļiem vai māsām (25. panta 2. punkts), pēc tam radniekiem, ja individuālā pārbaude apstiprina, ka radnieks spēj rūpēties par bērnu (25. panta 3. punkts). Ja šie nosacījumi ir izpildīti, atbildīgā dalībvalsts ir tā dalībvalsts, kurā likumīgi uzturas attiecīgā persona, ja vien netiek pierādīts, ka šāda atbildība nebūtu bērna interesēs.

- **Kompetentā iestāde** saņem ģimenes izsekošanas veidlapu un informē bērnu vecumam atbilstošā veidā par procedūru un iespējamajiem rezultātiem.

- Bērnam tiek nodrošinātas **bezmaksas juridiskās konsultācijas**, tai skaitā:
 - a) norādījumi un skaidrojumi par kritērijiem un procedūrām atbildīgās dalībvalsts noteikšanai, kā arī informācija par tiesībām un pienākumiem visos procedūras posmos; un b) norādījumi un palīdzība informācijas sniegšanā, kas var palīdzēt noteikt atbildīgo dalībvalsti.
- Tiek sākts BII, lai noteiktu, vai ģimenes locekļu meklēšana un iespējamā pārsūtīšana nolūkā atkalapvienoties ar tanti ir bērna interesēs.
- **Iestādes** izvērtē ģimenes saiknes esību un pārliecinās, ka tante patiešām likumīgi uzturas citas dalībvalsts teritorijā.
- **Iestādes** novērtē attiecību kvalitāti un stabilitāti un tantes gatavību un spēju nodrošināt aprūpi un atbalstu.
- **Bērna** viedoklis tiek aktīvi noskaidrots ar **aizbildņa** palīdzību, un pienācīgi ņemts vērā atbilstoši bērna vecumam un briedumam.
- Tiek piemēroti aizsardzības pasākumi, ņemot vērā bērna individuālos apstākļus un tantes konkrēto aprūpes situāciju, lai nodrošinātu, ka dalībvalstī, kas tiek uzskatīta par atbildīgo, būtu garantēta bērna drošība, labbūtība, piekļuve izglītībai, veselības aprūpei, un īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa attīstība.
- **Aizbildnis** piedalās visā procesā un nodrošina, ka bērns saprot katru posmu un saņem emocionālu atbalstu.
- Līdz lēmuma pieņemšanai bērnu turpina atbalstīt aizbildnis vai cita persona, kas ir piemērota, lai uz laiku pildītu pārstāvja pienākumus, kā arī citi bērnu aizsardzības speciālisti, tādējādi nodrošinot nepārtrauktu piekļuvi viņa tiesībām pieprasījuma iesniedzējā ES+ valstī un to, ka bērna intereses joprojām ir primārais apsvērums.
- Pamatojoties uz novērtējumu, iestādes secina, ka atkalapvienošanās ar tanti nodrošina stabilu aprūpi un kalpo bērna ilgtermiņa labbūtībai.
- Lēmums par pārvietošanu tiek pieņemts saskaņā ar **AMMR** noteikumiem par ģimenes vienotības saglabāšanu.

Bērna interešu piemērošana: nodrošināt, ka lēmumos par ģimenes atkalapvienošanos prioritāte tiek piešķirta bērna drošībai, stabilitātei, emocionālajām saitēm un ilgtermiņa attīstībai, nevis balstoties tikai formālām ģimenes saitēm vai procesuāliem apsvērumiem.

2. piemērs. Ģimenes atkalapvienošanās atteikta pēc BII saskaņā ar **AMMR**

Patvēruma pieteikumu iesniedz 16 gadus vecs nepavadīts bērns. Ģimenes izsekošanas veidlapas aizpildīšanas laikā bērns uzsver savu vēlmi atkalapvienoties ar tēvu, kas dzīvo citā dalībvalstī. Lai gan **AMMR** 25. panta 2. punktā ir izteikts pieņēmums, ka ģimenes atkalapvienošanās ar vienu no vecākiem ir bērna interesēs, bērna interešu izvērtēšanas iestādēm ir jāizvērtē, vai konkrētajā gadījumā ir pazīmes, kas liecina, ka šāda pārsūtīšana varētu bērnam radīt kaitējumu.

- **Kompetentā iestāde** reģistrē ģimenes atkalapvienošanās pieteikumu un sāk BII procesu.

- **Bērna** viedokļi ar aizbildņa palīdzību tiek apkopoti bērna viedokļi; bērns stāsta par pagātnes pieredzi, kas saistīta ar bailēm iepriekš piedzīvotas nevērības un vardarbības dēļ. Taču viņam ir cerība, ka tēvs ir mainījies.
- Iestādes novērtē vecāku un bērna attiecību kvalitāti, arī iepriekšējos aprūpes apstākļus un emocionālās saites.
- **Bērnu aizsardzības iestāžu** sniegtā informācija liecina, ka tēvam ir ierobežotas iespējas sniegt aprūpi; viņam ir arī sodāmība uzņēmējā dalībvalstī, un saskarsme ar bērnu ir bijusi tikai reizi pa reizei.
- Pamatojoties uz tēva individuālajiem apstākļiem un pieejamo informāciju no kompetentajām iestādēm, novērtējumā tiek apsvērts, vai par atbildīgo uzskatītā dalībvalsts var nodrošināt:
 - drošu un stabilu mājokli bērnam,
 - pieaugušā efektīvu aprūpi un uzraudzību,
 - piekļuvi pakalpojumiem (arī veselības aprūpei),
 - aizsardzību pret vardarbību un nevērīgu attieksmi un
 - emocionālo stabilitāti un aprūpes nepārtrauktību.
- Ir konstatēts, ka ierosinātā atkalapvienošanās pakļautu bērnu kaitējuma un nestabilitātes riskam un izjauktu bērna pašreizējo atbalstošo uzņemšanas vidi. Šis secinājums balstās uz individuāliem un pamatotiem apsvērumiem, kas attiecas konkrēti uz bērnu un ierosināto ģimenes atkalapvienošanās kārtību.
- **Aizbildnis** ir iesaistīts visā procesā un palīdz bērnam izprast novērtējumu un tā rezultātus.
- Līdz lēmuma pieņemšanai bērnu turpina atbalstīt aizbildnis vai cita persona, kas ir piemērota, lai uz laiku pildītu pārstāvja pienākumus, kā arī citi bērnu aizsardzības speciālisti, tādējādi nodrošinot nepārtrauktu piekļuvi viņa tiesībām pieprasījuma iesniedzējā ES+ valstī un to, ka bērna intereses joprojām ir primārais apsvērums.
- Pieteikums par ģimenes atkalapvienošanu tiek noraidīts, un lēmums tiek pienācīgi pamatots rakstiski un tajā ir skaidra atsauce uz BII. Ieteicams atjaunot saskarsmi starp bērnu un tēvu, un aizbildnim tiek lūgts nodrošināt atbilstošu turpmāko rīcību.

Bērna interešu piemērošana: noteikt, ka bērna interesēs ietilpst aizsardzība pret kaitējumu, stabila un atbilstoša aprūpe, emocionālā labbūtība, atbalsta nepārtrauktība un piekļuve pamatpakalpojumiem. Minētie apsvērumi ir svarīgāki par ģimenes saites formālo esību saskaņā ar AMMR.

6. Bērna intereses uzņemšanā

Bērnu vajadzību apmierināšana ir ļoti svarīga viņu psihosociālajai labbūtībai, īpaši situācijās, kad viņus ietekmē piespiedu pārvietošana.

Tāpēc ir būtiski ievietot bērnus izmitināšanas vietās, kas atbilst viņu vajadzībām un nodrošina viņu vispusīgu attīstību. Iestādēm būtu rūpīgi jāplāno sadale un jāņem vērā vairāki faktori, īpaši ģimenes vienotība un pilnīga piekļuve veselības aprūpei un izglītībai atbilstoši bērna interesēm.

Turklāt kopienas līmeņa aprūpe un atbalsts nepavadītiem bērniem ir ārkārtīgi svarīgs, jo bērni, kas ieeļļo Eiropā, bieži saskaras ar dažādām grūtībām un nelabvēlīgiem apstākļiem⁽¹⁷⁰⁾.

Lai veicinātu stabilitāti, ikviena bērna dzīvesvietas maiņai vajadzētu būt izņēmumam, nevis normai, ja vien tā nav bērna interesēs. Stabila dzīvesvieta un ikdienas rutīna palīdz bērnam, it īpaši, ja viņš ir bez pavadības, veidot uzticības saites ar aprūpētājiem, aizbildņiem, likumīgajiem pārstāvjiem un lietas vadītājiem, tādējādi radot vidi, kurā bērns jūtas droši, lai vajadzības gadījumā patvēruma intervijas laikā pastāstītu par jutīgu vai traumējošu pieredzi. Turklāt parastie ieradumi palīdz bērniem atgūt sajūtu par normālu dzīvi, paredzamību un kontroli pār savu dzīvi – tie ir būtiski elementi, kas nodrošina emocionālo drošību un psiholoģisko noturību.

6.1. Jēdziens “bērna intereses” UAD (2024)

UCD (2024) ir noteikti standarti starptautiskās aizsardzības pieprasītāju uzņemšanai, lai saskaņotu uzņemšanas nosacījumus visā ES+ un nodrošinātu, ka visas ES+ valstis nodrošina atbilstošus dzīves apstākļus starptautiskās aizsardzības pieprasītājiem. Lai gan direktīva dalībvalstīm atstāj rīcības brīvību noteikt, kā šie standarti īstenojami, vienlaikus ar to tiek stiprināti aizsardzības pasākumi pieteikumu iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām, tai skaitā bērniem. Tajā skaidri noteikts, lai nodrošinātu pienācīgu dzīves līmeni saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, kas ietver ES Hartu, un starptautiskajām saistībām, ir jāņem vērā gan īpašās uzņemšanas vajadzības, gan bērna intereses⁽¹⁷¹⁾.

Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām dalībvalstīm jānodrošina, ka pēc agrīnas identificēšanas un novērtēšanas individuālās uzņemšanas vajadzības visā procedūras laikā nepārtraukti apmierina specializēts personāls⁽¹⁷²⁾.

UAD (2024) ir atkārtoti uzsvērts, ka, īstenojot tās noteikumus, dalībvalstīm pirmkārt jāņem vērā BI⁽¹⁷³⁾ un atgādināts pienākums nodrošināt tādu dzīves līmeni, kas atbilst bērna fiziskajai,

⁽¹⁷⁰⁾ Sk. sadaļu EUAA vietnē “Unaccompanied children” *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II*, 2024, sk. 84. zemsvītras piezīmi, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>.

⁽¹⁷¹⁾ UAD (2024) 62. apsvērums.

⁽¹⁷²⁾ UAD (2024) 25. pants.

⁽¹⁷³⁾ UAD (2024) 38. apsvērums.

garīgajai, morālajai un sociālajai attīstībai⁽¹⁷⁴⁾. Tas nozīmē, ka lēmumi, kas skar bērnu – piemēram, par dzīvesvietu un dzīves apstākļiem, drošību, veselības aprūpi, izglītību un ģimenes dzīvi – ir jāizvērtē, ņemot vērā bērna intereses, pievēršot uzmanību gan tūlītējām aizsardzības vajadzībām, gan ilgtermiņa attīstībai. Ar direktīvu arī ir stiprināta bērna aizsardzību uzņemšanas laikā, jo tajā noteikts, ka personām, kas strādā ar bērniem, jāiziet iepriekšējās darbības pārbaudes un jāsaņem sākotnēju un pastāvīgu apmācību par bērnu tiesībām, vajadzībām un aizsardzības standartiem, un atbilstību konfidencialitātes noteikumiem⁽¹⁷⁵⁾.

Saistībā ar BI izvērtēšanu direktīvā ir uzsvērti četri galvenie faktori⁽¹⁷⁶⁾:

- **ģimenes vienotības un atkalapvienošanās iespējas**, kā arī pienākums saglabāt ģimenes vienotību⁽¹⁷⁷⁾;
- **labbūtība un sociālā attīstība**, arī bērna izcelsme un vajadzība pēc stabilitātes un aprūpes nepārtrauktības;
- **drošums un drošība**, īpaši tad, ja pastāv vardarbības, ļaunprātīgas izmantošanas vai ekspluatācijas (arī cilvēku tirdzniecības) risks;
- **bērna viedoklis**, ņemot vērā viņa vecumu un briedumu.

6.2. Bērna interešu piemērošana uzņemšanā

UAD (2024) ir noteikts, ka dalībvalstīm jānodrošina, lai bērni saņemtu drošu un pienācīgu izmitināšanu un vajadzīgos atbalsta pakalpojumus⁽¹⁷⁸⁾. Praksē tas ietver ne tikai atbilstošu mājokli, bet arī efektīvu piekļuvi veselības aprūpei, izglītībai un informācijai, kas sniegta vecumam atbilstošā veidā, un brīvā laika pavadīšanas nodarbēm. Direktīvā ir pieņemta proaktīva pieeja: uzņemšanas sistēmām nevajadzētu vienkārši “izmitināt” bērnus, bet gan aktīvi veicināt viņu labbūtību un attīstību. Uzņemšanas apstākļi jāpielāgo bērna situācijai un vajadzībām, pievēršot īpašu uzmanību drošībai (arī aizsardzībai pret seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību) un fiziskajai un emocionālajai aprūpei, vienlaikus nodrošinot iespējas mācīties, rotaļāties, iesaistīties sociālajā dzīvē un attīstīties⁽¹⁷⁹⁾.

Ievietošanas un izmitināšanas vietas stabilitāte ir vēl viens svarīgs aspekts, kas jāņem vērā, piemērojot BI. Bērns, iespējams, ir izveidojis sociālos kontaktus vai sācis apmeklēt skolu, piedalīties apmācībās vai strādāt, un tas viss pozitīvi ietekmē viņa turpmāko integrāciju un izglītības un nodarbinātības iespēju izmantošanu.

Pēkšņa izmitināšanas vietas maiņa, kas bieži vien saistīta ar pārcelšanu, rada risku, ka bērnam nāksies sākt visu no jauna, un tas var aizkavēt vai apgrūtināt integrācijas procesu.

⁽¹⁷⁴⁾ UAD (2024) 26. panta 1. punkts.

⁽¹⁷⁵⁾ UAD (2024) 26. panta 6. punkts.

⁽¹⁷⁶⁾ UAD (2024) 26. panta 2. punkts.

⁽¹⁷⁷⁾ UAD (2024) 38. apsvērums.

⁽¹⁷⁸⁾ UAD (2024) 41. apsvērums.

⁽¹⁷⁹⁾ UAD (2024) 39. apsvērums.

Tāpēc ir ieteicams nodrošināt elastīgumu izmitināšanas iestādēs, piemēram, iestādē paredzot noteiktu skaitu istabu pieteikuma iesniedzējiem – jauniešiem, kuri tikko ir sasnieguši pilngadību⁽¹⁸⁰⁾. Galīgo lēmumu par ievietošanu būtu vēlams apspriest ar pieteikuma iesniedzēju un viņa aizbildni pirms iespējamās pārsūtīšanas, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja personiskos apstākļus.

Ja dalībvalsts nodrošina mājokli ģimenēm, tai jāveic atbilstoši pasākumi un, cik vien iespējams, cenšoties saņemt pieteikuma iesniedzēja piekrišanu, lai saglabātu tās teritorijā esošo ģimenes locekļu vienotību⁽¹⁸¹⁾.

Pat tad, ja valstu sistēmas paredz iespēju noteiktos apstākļos pasliktināt vai atteikt uzņemšanas materiālos nosacījumus, dalībvalstīm vienmēr ir jānodrošina tāds dzīves līmenis, kurā tiek ņemti vērā pieteikuma iesniedzēji ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un BI⁽¹⁸²⁾.

Eiropas Komisijas Migrācijas un patvēruma pakta kopējā īstenošanas plāna 9. un 10. sadaļā⁽¹⁸³⁾ ir uzsvērtā pamattiesību pastiprinātas uzraudzības nozīme, lai nodrošinātu efektīvas procedūras, vienlaikus aizsargājot cilvēka cieņu un patiesas un efektīvas patvēruma tiesības, arī visneaizsargātākajām personām, piemēram, bērniem, kā arī dalībvalstu centienus šīs iedzīvotāju grupas integrācijai un iekļaušanai sabiedrībā.

UAD (2024) arī ir atsauce uz Komisijas paziņojumu par bērnu aizsardzību migrācijas situācijās⁽¹⁸⁴⁾, kurā atkārtoti uzsvērts, ka bērni ir pakļauti lielākam riskam, ceļojot bez pavadības vai uzturoties pārpildītās telpās kopā ar pieaugušajiem, ar kuriem viņiem nav radniecības saikņu. Paziņojumā tiek uzsvērtā nepieciešamība izstrādāt skaidrus protokolus, lai novērstu bērnu pazušanu un reaģētu uz šādiem gadījumiem, arī nekavējoties ziņotu policijai. Bērnu aizsardzība migrācijas jomā ir pamatpienākums, kura pamatā ir ES vērtības un ES tiesību akti, tai skaitā ES Harta un starptautiskie bērnu tiesību standarti.

Visbeidzot, piešķirot bērnam izmitināšanas vietu, iestādēm būtu jāizvērtē tādi faktori kā ģimenes vienotība, valodas un saziņas vajadzības, skolas pieejamība, vecums un briedums, invaliditāte vai funkcionālie traucējumi, un medicīniskās vajadzības (piemēram, tuvums hronisku slimību ārstēšanas vietām). Mērķis ir veicināt aprūpes pielāgošanu, drošību un nepārtrauktību.

⁽¹⁸⁰⁾ Sk. EUAA, *Mapping Report on Transitioning into Adulthood: Improving the transition experience for applicants for international protection*, 2026. gada februāris, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mapping-report-transitioning-adulthood>.

⁽¹⁸¹⁾ UAD (2024) 14. pants.

⁽¹⁸²⁾ Šādi apstākļi var ietvert gadījumus, kad pieteikuma iesniedzējs nesadarbojas ar kompetentajām iestādēm, neievēro noteiktās procesuālās prasības, ir būtiski vai atkārtoti pārkāpis izmitināšanas centra noteikumus vai izmitināšanas centrā ir izturējies vardarbīgi vai izteicis draudus. (UAD (2024) 62. apsvērums).

⁽¹⁸³⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Migrācijas un patvēruma pakta kopīgais īstenošanas plāns", COM/2024/251 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2024:251:FIN>.

⁽¹⁸⁴⁾ Eiropas Komisija, "Bērnu migrantu aizsardzība", sk. 5. zemsvirtras piezīmi.

6.2.1. Mājoklis, veselība un izglītība

Pieņemot lēmumu par bērnu **izmitināšanas kārtību**, būtu jāvadās pēc **bērna interešu** ģimenes vienotības principa ⁽¹⁸⁵⁾. Ja tas ir bērna interesēs un viņš tam piekrīt, bērns jāizmitina kopā ar vecākiem, par viņu atbildīgo pieaugušo vai viņa neprecētajiem nepilngadīgajiem brāļiem vai māsām ⁽¹⁸⁶⁾.

Telpām jābūt pielāgotiem bērnu vajadzībām un jānodrošina gan fiziskā, gan emocionālā aprūpe. Bērniem vajadzētu būt iespējai iesaistīties **nodarbēs ārpus telpām** un **vecumam atbilstošās** atpūtas nodarbēs, rotaļās un brīvā laika pavadīšanas nodarbēs ⁽¹⁸⁷⁾. Ja bērni tiek izmitināti centros kopā ar pieaugušajiem, ir vajadzīgi papildu aizsardzības pasākumi, tai skaitā drošas telpas un atbilstoši sanitārie pasākumi, lai aizsargātu bērnus un mātes ⁽¹⁸⁸⁾.

Bērniem ir jāsaņem tāda pati veselības aprūpe kā attiecīgās valsts bērniem ⁽¹⁸⁹⁾. Bērniem, kuri ir cietuši no ļaunprātīgas izmantošanas, nevērības, ekspluatācijas, spīdzināšanas vai bruņota konflikta, dalībvalstīm ir jānodrošina savlaicīga piekļuve rehabilitācijas pakalpojumiem, atbilstoši garīgās veselības aprūpei un kvalificētām konsultācijām. Tam ir nepieciešama atbilstošu ārstu-speciālistu pieejamība, lai atbalsts būtu efektīvs un pielāgots ⁽¹⁹⁰⁾.

Bērnu **veselība un labbūtība ir daudzslāņaina** un tā būtu jāsaprot kā visaptveroša, kas ietver emocionālo labbūtību, sociālo līdzdalību un piederības sajūtu un prasmju un funkcionēšanas spēju attīstību. Tas uzsvēr izglītības, līdzbiedru mijiedarbības un bērniem draudzīgu telpu nozīmi. ⁽¹⁹¹⁾.

UAD (2024) ir uzsvērtas arī **bērna tiesības uz izglītību**. Izglītībai, ko saņem bērni uzņemšanas sistēmā, vajadzētu būt:

- nodrošinātai ar tādiem pašiem nosacījumiem kā dalībvalsts valstspiederīgajiem;
- integrētai dalībvalsts valstspiederīgajiem sniegtās izglītības sistēmā;
- Tādā pašā kvalitātē, kāda nodrošināta dalībvalsts valstspiederīgajiem;
- nepārtrauktai (līdz izraidīšanas pasākuma izpildei attiecīgā gadījumā) ⁽¹⁹²⁾.

Izglītības pieejamībai bērniem ir jāatbilst turpmāk izklāstītajiem noteikumiem.

- Tā jāpiešķir pēc iespējas drīz un ne vēlāk kā divu mēnešu laikā no starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas dienas.
- Tā jānodrošina vispārējās izglītības sistēmas ietvaros. Kā pagaidu pasākumu un uz laiku, kas nepārsniedz vienu mēnesi, dalībvalstis var paredzēt izglītības nodrošināšanu

⁽¹⁸⁵⁾ UAD (2024) 35. apsvērums.

⁽¹⁸⁶⁾ UAD (2024) 7. panta 3. punkts, 14. pants un 26. panta 5. punkts.

⁽¹⁸⁷⁾ UAD (2024) 26. panta 3. punkts.

⁽¹⁸⁸⁾ UAD (2024) 41. apsvērums un 20. panta 5. punkts.

⁽¹⁸⁹⁾ UAD (2024) 22. panta 2. punkts.

⁽¹⁹⁰⁾ UAD (2024) 26. panta 4. punkts.

⁽¹⁹¹⁾ Sk. sadaļu EUAA vietnē “Unaccompanied children” [Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II](#), 2024, sk. 84. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁹²⁾ UAD (2024) 48. apsvērums un 16. panta 1. punkts.

ārpus vispārējās izglītības sistēmas, ja piekļuve vispārējās izglītības sistēmai nav tūlīt iespējama dalībvalstī pastāvošo īpašo apstākļu vai bērna īpašās situācijas dēļ ⁽¹⁹³⁾.

- Nodrošina sagatavošanas nodarbības, arī valodas nodarbības, ja tas ir vajadzīgs, lai atvieglotu bērna piekļuvi vispārējās izglītības sistēmai un dalību tajā ⁽¹⁹⁴⁾.
- Ietver piekļuvi mācību materiāliem ⁽¹⁹⁵⁾.

6.3. Papildu aizsardzības pasākumi nepavadītiem bērniem uzņemšanas centros

BI ES teritorijā garantē iestādes, atbalsta aizbildnis, kurš pārstāv bērnu un palīdz viņam, un – attiecīgā gadījumā – var arī rīkoties viņa vārdā ⁽¹⁹⁶⁾.

Saskaņā ar citiem Pakta instrumentiem ⁽¹⁹⁷⁾, UAD (2024) noteikts, ka gadījumā, ja nepavadīts bērns iesniedz pieteikumu starptautiskās aizsardzības saņemšanai, dalībvalstīm ir jānorīko piemērota persona, kas uz laiku pildīs nepilngadīgā pārstāvja pienākumus ⁽¹⁹⁸⁾, kamēr tiek iecelts aizbildnis. Minētā persona var būt izmitināšanas centra, bērnu aprūpes iestādes, sociālo dienestu vai citas attiecīgās organizācijas darbinieks, kas ir pilnvarots pildīt pārstāvja pienākumus ⁽¹⁹⁹⁾, ja šī persona atbilst turpmāk izklāstītajām prasībām.

Bērns arī jāinformē, ka šāda persona ir iecelta, un persona, kas uz laiku pildīs pārstāvja pienākumus, jāinformē par bērnam svarīgiem faktiem ⁽²⁰⁰⁾.

Aizbildnis ir jāieceļ 15 darba dienu laikā; izņēmuma apstākļos iespējama 10 dienu kavēšanās ⁽²⁰¹⁾. Piemērota persona, kas uz laiku darbojas kā pārstāvis un aizbildnis, var būt viena un tā pati persona ⁽²⁰²⁾.

Personai, kas ir piemērota, lai uz laiku darbotos kā pārstāvis, ir jāievēro tie paši kritēriji un nosacījumi, kas UAD (2024) noteikti pastāvīgajam aizbildnim, proti:

- ir fiziska persona neatkarīgi no tā, ka oficiāli var būt norīkota organizācija ⁽²⁰³⁾;
- reģistros nav ierakstu par tādu noziedzīgu nodarījumu vai pārkāpumu izdarīšanu, kas vērsti pret bērniem, vai kas liktu nopietni apšaubīt personas spēju uzņemties atbildību par nepilngadīgajiem ⁽²⁰⁴⁾;

⁽¹⁹³⁾ UAD (2024) 16. panta 2. un 3. punkts.

⁽¹⁹⁴⁾ UAD (2024) 16. panta 2. punkts.

⁽¹⁹⁵⁾ UAD (2024) 26. panta 3. punkts.

⁽¹⁹⁶⁾ UAD (2024) 43. apsvērums.

⁽¹⁹⁷⁾ PPR 23. panta 2. punkts.

⁽¹⁹⁸⁾ UAD (2024) 27. panta 1. punkts.

⁽¹⁹⁹⁾ UAD (2024) 45. apsvērums.

⁽²⁰⁰⁾ UAD (2024) 27. panta 2. punkts.

⁽²⁰¹⁾ UAD (2024) 27. panta 1. punkts.

⁽²⁰²⁾ Skrīninga regulas 25. apsvērums.

⁽²⁰³⁾ UAD (2024) 27. panta 3. punkts un 27. panta 7. punkts.

⁽²⁰⁴⁾ UAD (2024) 26. panta 6. punkts.

- ir nepieciešamās prasmes un zināšanas, arī attiecībā uz attiecībā uz nepilngadīgajiem un viņu īpašo vajadzību apmierināšanu, lai pārstāvētu nepavadītu bērnu, palīdzētu viņam un rīkotos viņa vārdā nolūkā aizsargāt minētā bērna intereses un vispārējo labbūtību ⁽²⁰⁵⁾;
- saņem sākotnēju un pastāvīgu atbilstīgu apmācību par nepilngadīgo tiesībām un vajadzībām, arī attiecībā uz jebkādiem piemērojamajiem bērnu aizsardzības standartiem ⁽²⁰⁶⁾;
- spēt efektīvi veikt savus uzdevumus ⁽²⁰⁷⁾, kam nepieciešams, lai tām tiktu piešķirts samērīgs un ierobežots nepavadīto bērnu skaits (parastos apstākļos ne vairāk kā 30 ⁽²⁰⁸⁾, kas tiek palielināts līdz 50 gadījumā, ja nepavadīto bērnu pieteikumu skaits ir nesamērīgi liels ⁽²⁰⁹⁾;
- ievēro konfidencialitātes noteikumus ⁽²¹⁰⁾;
- nav interešu konflikta ar aizbildniecībā esošā bērna interesēm ⁽²¹¹⁾.

Atbalstot bērnu, pārstāvēt viņu un rīkojoties viņa vārdā saskaņā ar valsts tiesību aktiem, aizbildnis (vai persona, kas piemērota, lai uz laiku pildītu pārstāvja pienākumus) nodrošina, ka bērns var izmantot savas tiesības, tādējādi garantējot BI ⁽²¹²⁾.

Aizbildnim (vai personai, kas ir piemērota, lai uz laiku pildītu pārstāvja pienākumus) ir arī ⁽²¹³⁾:

- jāpiedalās, kad bērnam tiek sniegta informācija (ne vēlāk kā trīs dienu laikā no pieteikuma iesniegšanas) par uzņemšanas nosacījumiem, organizācijām/grupām, kas sniedz juridisko palīdzību un pārstāvību, organizācijām, kas varētu palīdzēt bērnam vai informēt bērnu par pieejamajiem uzņemšanas nosacījumiem, arī par veselības aprūpi ⁽²¹⁴⁾, lai varētu paskaidrot nepavadītajam nepilngadīgajam sniegto informāciju ⁽²¹⁵⁾.
- jāsaazinās ar kompetentajām iestādēm, lai nekavējoties nodrošinātu nepavadītajam nepilngadīgajam piekļuvi piemērotiem materiālajiem uzņemšanas apstākļiem un veselības aprūpei, ⁽²¹⁶⁾;

⁽²⁰⁵⁾ UAD (2024) 2. panta 13. punkts.

⁽²⁰⁶⁾ UAD (2024) 26. panta 6. punkts.

⁽²⁰⁷⁾ Sk. arī Eiropas Padome, *Recommendation CM/Rec(2019)11 of the Committee of Ministers to member States on effective guardianship for unaccompanied and separated children in the context of migration*, 2019, <https://rm.coe.int/0900001680993db7>, kurā uzsvērts, ka aizbildņiem būtu jāpiešķir pārvaldāms lietu skaits, lai efektīvi aizsargātu bērna intereses.

⁽²⁰⁸⁾ UAD (2024) 27. panta 7. punkts.

⁽²⁰⁹⁾ UAD (2024) 27. panta 1. punkts.

⁽²¹⁰⁾ UAD (2024) 26. panta 6. punkts.

⁽²¹¹⁾ UAD (2024) 27. panta 2. punkts un 27. panta 6. punkts.

⁽²¹²⁾ UAD (2024) 43. apsvērums.

⁽²¹³⁾ Plašāku informāciju sk. *FRA Guardianship Handbook*, atjauninātā versija (pašreizējā versija pieejama <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/guardianship-systems-children-deprived-parental-care-european-union-summary>).

⁽²¹⁴⁾ UAD (2024) 5. panta 2. punkts.

⁽²¹⁵⁾ UAD (2024) 43. apsvērums.

⁽²¹⁶⁾ UAD (2024) 43. apsvērums.

- jāpalīdz noteikt bērna īpašās uzņemšanas vajadzības dalībvalsts veiktās individuālās vajadzību novērtēšanas laikā ⁽²¹⁷⁾.

Turklāt UAD (2024) ir noteikts, ka, nepavadītu bērna izmitināšanā ir jāņem vērā viņa intereses ⁽²¹⁸⁾. Nepavadītu nepilngadīgo var izmitināt kopā ar pieaugušo radnieku, audžuģimenē, bērnu aprūpei specializētos izmitināšanas centros vai citās izmitināšanas vietās, kas pielāgotas bērna vajadzībām. Var būt izņēmuma gadījumi, kad nepavadītus bērnus, kas vecāki par 16 gadiem, izmitina pieaugušo izmitināšanas centros ⁽²¹⁹⁾. Ņemot vērā augsto risku, kas saistīts ar bērnu ievietošanu pieaugušajiem paredzētās izmitināšanas vietās, ja tiek pieņemts šāds lēmums, iestādēm pirms ievietošanas īstenošanas ir jāveic rūpīgs novērtējums, lai secinātu, ka tas patiešām negatīvi neietekmēs bērna labbūtnību un nodrošinās viņa intereses.

Izmitināšanas vietas maiņa būtu jāsamazina līdz minimumam ⁽²²⁰⁾ saskaņā ar aprūpes stabilitātes un nepārtrauktības principiem ⁽²²¹⁾. Aizbildnim būtu jāpiedalās visos lēmumos par sadalīšanu un pārdalīšanu, arī par brāļu un māsu izmitināšanu kopā, ja tas atbilst bērna interesēm. Aizbildņi tiek pārraudzīti regulāri pārbaudīti ⁽²²²⁾, un bērniem ir tiesības iesniegt sūdzības gadījumos, kad viņu intereses netiek pienācīgi pārstāvētas ⁽²²³⁾. Aizbildņu maiņa būtu jāierobežo, taču tā ir jāveic, ja tas ir nepieciešams, īpaši gadījumos, kad pienākumi netiek pienācīgi pildīti ⁽²²⁴⁾.

Piemēri. Bērna interešu piemērošana uzņemšanā

1. piemērs. Alternatīvas izglītības iespējas, kamēr nav pieejama vispārējā izglītība

13 gadus vecs bērns, kurš dzīvo uzņemšanas centrā, nevar uzreiz uzsākt mācības vispārējās izglītības sistēmā, jo viņam ir ievērojamas izglītības trūkumi un vājas uzņēmējvalsts valodas zināšanas.

- Uzņemšanas un izglītības iestādes novērtē bērna iepriekšējo izglītību un mācību vajadzības.
- Tiek ieviesti pagaidu alternatīvi izglītības pasākumi, tai skaitā sagatavošanas nodarbības un atbalsts valodas jautājumos, kuru ilgums nepārsniedz vienu mēnesi.
- Vajadzības gadījumā tiek piedāvātas paātrinātas mācības vai pārejas programmas, lai novērstu trūkumus bērna izglītībā, un tās var turpināties arī pēc sākotnējā viena mēneša perioda beigām. Jebkurā gadījumā uzņemšana vispārējās izglītības sistēmā tiek nodrošināta ne vēlāk kā vienu mēnesi pēc ieceļošanas, vienlaikus turpinot atbalsta pasākumus. Bērnim tiek nodrošināti mācību materiāli un sniegts atbalsts, lai viņš varētu piedalīties vecumam atbilstošos izglītojošos pasākumos.

⁽²¹⁷⁾ UAD (2024) 25. panta 1. punkts.

⁽²¹⁸⁾ UAD (2024) 35. apsvērums.

⁽²¹⁹⁾ UAD (2024) 27. panta 9. punkts.

⁽²²⁰⁾ UAD (2024) 27. panta 9. punkts.

⁽²²¹⁾ UAD (2024) 26. panta 2. punkts.

⁽²²²⁾ UAD (2024) 27. panta 8. punkts.

⁽²²³⁾ UAD (2024) 27. panta 8. punkts.

⁽²²⁴⁾ UAD (2024) 27. panta 6. punkts.

- Progress tiek regulāri uzraudzīts, lai bērnu pēc iespējas ātrāk integrētu vispārējās izglītības sistēmā.

Bērna interešu piemērošana: nodrošināt mācību nepārtrauktību, atbalstīt bērna sociālo un kognitīvo attīstību un novērst ilgstošu neiekļaušanu izglītības sistēmā, vienlaikus veicinot savlaicīgu integrāciju vispārējā izglītībā.

2. piemērs. Aizbildņa iesaistīšana bērna izmitināšanas vietas maiņā

16 gadus vecs nepavadīts bērns jau vairākus mēnešus dzīvo uzņemšanas centrā. Iestādes apsver iespēju pārsūtīt bērnu uz citu centru pārpildītības dēļ.

- Pirms tiek pieņemts lēmums, apspriežas ar aizbildni, un viņš tiek iesaistīts novērtēšanā.
- Bērna viedoklis tiek noskaidrots viņa vecumam atbilstošā veidā un pienācīgi ņemts vērā.
- Tiek novērtēta pārsūtīšanas iespējamā ietekme uz bērna labbūtību, izglītību, veselības aprūpi, ar brīvības atņemšanu un esošajiem atbalsta tīkliem.
- Ir konstatēts, ka bērns apmeklē skolu un saņem psihosociālu atbalstu netālu no pašreizējās izmitināšanas vietas.
- Iestādes secina, ka pārsūtīšana izjauktu bērna aprūpes stabilitāti un nepārtrauktību.
- Bērns paliek pašreizējā izmitināšanas vietā, un tiek izskatīti alternatīvi aprūpes risinājumi.

Bērna interešu piemērošana: piešķirt prioritāti stabilitātei, aprūpes nepārtrauktībai un bērna emocionālajai labbūtībai, nevis administratīvai ērtībai, tā nodrošinot, ka lēmumi, kas ietekmē uzņemšanas apstākļus, atbalsta bērna ilgtermiņa attīstību.

Eiropas Komisija savā paziņojumā “Bērnu migrantu aizsardzība”⁽²²⁵⁾ arī rosina dalībvalstis:

- nodrošināt, ka bērnu neaizsargātības un vajadzību individuālā novērtēšana atkarībā no viņu dzimuma un vecuma tiek veikta uzreiz pēc viņu iecelšanas un ņemta vērā visās turpmākajās procedūrās;
- nodrošināt, ka visiem bērniem ir savlaicīga piekļuve veselības aprūpei (arī profilaktiskajai aprūpei) un psihosociālajam atbalstam, kā arī iekļaujošai formālajai izglītībai, neatkarīgi no bērna un/vai viņa vecāku statusa;
- nodrošināt nepavadītiem bērniem dažādas alternatīvas aprūpes iespējas, tai skaitā audžuģimenē / aprūpi ģimeniskā vidē;
- integrēt bērnu aizsardzības politiku visos uzņemšanas centros, kuros izmitina bērnus, un šajā nolūkā iecelt personu, kas ir atbildīga par bērnu aizsardzību;

⁽²²⁵⁾ Eiropas Komisija, “Bērnu migrantu aizsardzība”, sk. 5. zemsvītras piezīmi.

- nodrošināt un uzraudzīt, vai ir pieejamas un piekļūstamas piemērotas alternatīvas bērnu migrantu administratīvai aizturēšanai;
- nodrošināt, ka tiek ieviesta atbilstoša un efektīva sistēma bērnu migrantu uzņemšanas uzraudzībai.

EUAA, Operational Standards and Indicators on Reception including Vulnerability-related Aspects, 2026. gada marts <https://www.euaa.europa.eu/publications/operational-standards-indicators-reception-including-vulnerability-aspects>.

6.4. Aizturēšana un tās alternatīvas

Saskaņā ar EUAA 2025. gada ziņojumu ⁽²²⁶⁾, bērnu aizturēšana joprojām ir nopietns iemesls bažām ES+ valstīs. ES tiesību aktos ir skaidri noteikts, ka principā **bērni nebūtu jāaiztur** ⁽²²⁷⁾. Bērnu aizturēšana ir pieļaujama tikai tad, ja ir novērtēts, ka tā ir viņu interesēs, un kā **galējais līdzeklis** izņēmuma apstākļos uz visīsāko iespējamo laikposmu un ja citus mazāk ierobežojošus alternatīvus pasākumus nevar efektīvi piemērot ⁽²²⁸⁾.

Turklāt UAD (2024) ir uzsvērtā nepieciešamība dalībvalstīm ņemt vērā ANO Bērnu tiesību komitejas norādījumus, risinot situācijas, kurās ir iesaistīti bērni ⁽²²⁹⁾. Tiesiskajā regulējumā ir uzsvērts, ka bērni vienmēr būtu jāizmitina **piemērotā, bērniem atbilstošā vidē**, vēlams, izmantojot **ar brīvības atņemšanu nesaistītus un uz kopienu balstītus risinājumus**. Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka **dažādas efektīvas un pieejamas alternatīvas aizturēšanai** ir pieejamas un piekļūstamas bērniem, arī nepavadītiem bērniem un ģimenēm ar bērniem ⁽²³⁰⁾.

Gadījumos, kad ir jāpiemēro aizturēšana, **vēlamā pieeja ir izmitināt ģimeni kopā**, vienlaikus nodrošinot, ka tiek pilnībā ievērotas visas UAD (2024) paredzētās garantijas gan bērnam, gan viņa ģimenes loceklim. **Ja kopīga izmitināšana nav iespējama**, un ģimenei nevar piemērot alternatīvas aizturēšanai, ir **jānodrošina regulāri un jēgpilni kontakti starp aizturēto ģimenes locekli un bērnu**, arī izmantojot regulārus apmeklējumus apstākļos, kas nav aizturēšanas vietas.

⁽²²⁶⁾ EUAA, *Asylum Report 2025: Executive summary*, 2025. gada jūnijs, <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-report-2025-executive-summary>.

⁽²²⁷⁾ Pastāv plaša starptautiska vienprātība (piemēram, Bērnu tiesību komiteja, Migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komiteja un ANO Darba grupa patvaļīgas aizturēšanas jautājumos) par to, ka bērnus nevajadzētu aizturēt ar imigrāciju saistītos nolūkos neatkarīgi no viņu pašu vai vecāku juridiskā / migrācijas statusa un ka aizturēšana nekad nav viņu interesēs. Aizturēšanas kaitīgā ietekme uz bērniem ir labi dokumentēta un neapstrīdama. Neatkarīgi no tā, cik ilgi un kādos apstākļos bērni tiek turēti, aizturēšana var būtiski un negatīvi ietekmēt bērnu veselību un attīstību.

⁽²²⁸⁾ UAD (2024) 40. apsvērums un 13. panta 2. punkts.

⁽²²⁹⁾ UAD (2024) 40. apsvērumā ir noteikts, ka "(..) dalībvalstīm ir jāņem vērā 2016. gada 19. septembra Ņujorkas deklarācija par bēgļiem un migrantiem, attiecīgie ANO līguma struktūras autoritatīvie norādījumi par ANO 1989. gada Konvencija par bērna tiesībām, kā arī attiecīgā judikatūra."

⁽²³⁰⁾ UAD (2024) 40. apsvērums.

Jebkāda brīvības atņemšana, kas skar bērnus, neatkarīgi no tā, vai tā notiek kopīgās uzturēšanās vietās vai citādi, ir jāpiemēro **tikai kā galējais līdzeklis un uz visīsāko iespējamo laikposmu** un stingri ievērojot **bērna intereses**.

Gadījumos, kad tiek piemērota aizturēšana, nepavadītiem bērniem jānodrošina izmitināšana īpaši bērniem pielāgotās iestādēs, atsevišķi no pieaugušajiem, un tajās jāstrādā kvalificētam personālam, kas spēj aizsargāt bērnu tiesības un apmierināt viņu īpašās vajadzības ⁽²³¹⁾. Visas garantijas, kas attiecas uz aizturētajiem patvēruma meklētājiem un aizturētajiem bērniem, vienlīdz attiecas arī uz nepavadītiem bērniem ⁽²³²⁾.

Ja šos aizsardzības pasākumus nav iespējams nodrošināt aizturēšanas vietā, bērni nebūtu jāaiztur vai būtu **nekavējoties jāatbrīvo** un jāievieto atbilstošā izmitināšanas vietā.

Bērna interešu izvērtējuma, nepieciešamības un samērīguma nozīme

Jebkurš lēmums par bērna aizturēšanu jāpieņem, pamatojoties uz individuālu BII. BII neaizstāj nepieciešamības un samērīguma juridiskos kritērijus, bet gan tos papildina un precizē, tādējādi nodrošinot, ka bērna labklājība ir primārais apsvērums, nosakot, vai aizturēšana konkrētajā gadījumā ir likumīga un pamatota.

Nepieciešamības pārbaudes mērķis ir noskaidrot, vai aizturēšana ir absolūti nepieciešama un vai paredzētos mērķus nevar sasniegt ar mazāk ierobežojošiem pasākumiem. Iestādēm ir jāpierāda, ka nav nekādu piemērotu alternatīvu – piemēram, izmitināšanas kopienā vai citu risinājumu, kas nav saistīti ar brīvības atņemšanu.

Samērīguma pārbaude nozīmē to, ka ir jāizvērtē, vai aizturēšanas radītais kaitējums nepārsniedz jebkādu iespējamo ieguvumu. Tas ietver arī aizturēšanas iespējamās ietekmes novērtēšanu uz bērna fizisko veselību, psiholoģisko labklājību, emocionālo attīstību un vispārējo labbūtību. Ja tos pašus mērķus var sasniegt, izmantojot mazāk kaitīgus līdzekļus, aizturēšanu nevar uzskatīt par samērīgu pasākumu, un tās ir jāizvairās.

EUAA, Guidelines on Alternatives to Detention, 2024 <https://www.euaa.europa.eu/publications/guidelines-alternatives-detention>

Rokasgrāmatā ir iekļauti norādījumi par aizturēšanas alternatīvu definēšanu, izveidi, noteikšanu, īstenošanu, pārskatīšanu un izbeigšanu, un īpaši apsvērumi par to piemērojamību saistībā ar **robežprocedūru**.

Noteikumi, kas reglamentē pieteikuma iesniedzēju iedalīšanu ģeogrāfiskajā apgabalā un pārvietošanās brīvības ierobežojumus, ir paredzēti UAD (2024) 8. un 9. pantā. Šie noteikumi **nav** tieši saistīti ar aizturēšanu. Drīzāk tie raksturo veidu, kā dalībvalstis pārvalda savas

⁽²³¹⁾ UAD (2024) 13. panta 3. punkts.

⁽²³²⁾ UAD (2024) 12. un 13. pants, proti: iespējami īsākais laikposms, aizliegums izmantot cietuma telpas, piekļuve svaigam gaisam, īpaša uzmanība viņu fiziskajai un garīgajai veselībai, tiesības uz izglītību, viņu vecumam atbilstošas brīvā laika pavadīšanas nodarbes, vīriešu un sieviešu nošķiršana, iespēja tikties ar UNHCR pārstāvjiem, ģimenes locekļiem, juridiskajiem konsultantiem un nevalstiskajām organizācijām, ievērojot privātumu, kā arī efektīva piekļuve tiesiskajai aizsardzībai.

uzņemšanas sistēmas. Lai gan praksē var būt zināma pārklāšanās starp aizturēšanas alternatīvu un pārvietošanās brīvības ierobežojumiem saskaņā ar UAD (2024) 9. pantu, **svarīgs kritērijs, kas jāņem vērā, ir tas, ka aizturēšanas alternatīva ir jāizmanto tikai tad, ja ir likumīgs pamatojums aizturēšanai** (1. norādījums).

Pārvietošanās **ierobežojumi** saskaņā ar UAD (2024) 9. pantu ir **autonomi pasākumi**, nevis aizturēšanas alternatīva. Lai gan aizturēšanas pamatojums nav nepieciešams, tomēr, piemērojot pārvietošanās brīvības ierobežojumus, joprojām ir **nepieciešams individuāls lēmums**.

Svarīgi atcerēties

Pirms pieņemt lēmumu par bērna ievietošanu aizturēšanas centrā, iestādēm vienmēr **ir jāievēro** strukturēta un uz tiesībām balstīta novērtēšanas procedūra un jāveic turpmāk minētie pasākumi.

- **Pārbauda, vai pastāv likumīgi aizturēšanas pamati** ⁽²³³⁾ saskaņā ar piemērojamajiem juridiskajiem standartiem.
- **Vispirms izvērtē visas ar brīvības atņemšanu nesaistītās alternatīvas**, piemēram, kopienas izmitināšanas centri, ģimenes atkalapvienošanās, aprūpe ģimeniskā vidē, īpaši izveidoti uzņemšanas centri). Ja aizturēšanas alternatīva ir piemērots risinājums, aizturēšanu **nevajadzētu** piemērot.
- Jānodrošina, ka aizturēšana tiek izmantota tikai kā **galējais līdzeklis. Izvērtē, vai aizturēšana patiešām ir nepieciešama**, vai var izmantot mazāk ierobežojošas alternatīvas (piemēram, kopienas izmitināšanas centrus, audžuģimenes, aizbildniecību), un to, vai aizturēšana radītu kaitējumu, kas pārsniegtu paredzētos ieguvumus. Ja tiek piemērotas alternatīvas, tām arī jābūt nepieciešamām un samērīgām, un jāņem vērā kumulatīvo pasākumu ietekme uz bērnu.
- Gadījumā, ja tiek piemērota aizturēšana, tai jābūt **absolūti nepieciešamai, samērīgai** un pēc iespējas īsākai, vienlaikus nodrošinot bērna labbūtību.
- **Apzina riskus**, piemēram, cilvēku tirdzniecība, vardarbība, ekspluatācija, invaliditāte, nopietnas garīgās veselības problēmas un paškaitējums, kam būs nepieciešama papildu uzmanība un atbalsts.
- **Apzina veselības problēmas, garīgās veselības traucējumus**, ar traumu saistītas ciešanas un nodrošina piekļuvi garīgās veselības aprūpei, ar traumu saistītam atbalstam un medicīniskajiem pakalpojumiem.
- **Novērtē izmitināšanas veidu**, pārpildītību, higiēnu, pieejamību, un to, vai telpas ir pielāgotas bērniem, atdalītas no pieaugušajiem un sadalītas pēc dzimuma, un vai tajās strādā apmācīti speciālisti.

⁽²³³⁾ Bērniem aizturēšanu var piemērot: a) pavadītu nepilngadīgo gadījumā tad, ja ir aizturēts viens no nepilngadīgā vecākiem vai galvenais aprūpētājs; vai b) nepavadītu nepilngadīgo gadījumā tad, ja ar aizturēšanu tiek nodrošināta nepilngadīgā aizsardzība (UND (2024) 13. pants).

- **Nodrošina, ka bērnam ir aizbildnis**, likumīgais pārstāvis **un piekļuve informācijai** par savām tiesībām.
- Regulāri **izvērtē nepieciešamību turpināt aizturēšanu vai piemērot aizturēšanai alternatīvu pasākumu**, dokumentē tās ietekmi. Turpināt izvērtēt **aizturēšanas iespējamo alternatīvu** piemērošanu. Īpaši gadījumos, kad ir konstatēta neaizsargātība un ar citām jomām saistītas īpašas vajadzības, piemēram, cilvēku tirdzniecības risks, medicīniskās vajadzības vai psiholoģiskas problēmas, izmitināšanas vajadzības ir attiecīgi **jāpielāgo**, un pieteikuma iesniedzējs ir jāizmitina atbilstošā izmitināšanas vietā.
- Pārliecinās, ka bērns **saprot savas tiesības apstrīdēt aizturēšanu un ir informēts par aizturēšanas alternatīvām**.
- Nodrošina **tiesas uzraudzību un bērnam piekļuvi bezmaksas juridiskajai palīdzībai un pārstāvībai**.
- Sniedz **pastāvīgu psiholoģisku un medicīnisku atbalstu**, lai mazinātu kaitējumu.
- Izmitināšanas vietā nodrošina **piekļuvi izglītībai, veselības aprūpei un atpūtas pasākumiem**.
- Tiklīdz **aizturēšanas pamats vairs nav spēkā, bērns nekavējoties jāatbrīvo** un jānogādā **drošā, ar brīvības atņemšanu nesaistītā vidē**. Aizturēšanas alternatīvas gadījumā novērtē, kas ir bērna interesēs un vai ir jāmaina izmitināšanas vieta.
- Uzrauga bērna **labbūtību pēc aizturēšanas / aizturēšanas alternatīvas**, lai mazinātu ilgtermiņa kaitējumu.
- Pēc atbrīvošanas vajadzības gadījumā nodrošina **psihosociālo atbalstu un reintegrācijas pakalpojumus**. Regulāri **atjaunina [BII veidlapu](#)**, kad mainās apstākļi.

Pielikumi

I pielikums. Personiskā intervija ar bērnu patvēruma procedūrā

Kā veikt personisko interviju, ņemot vērā BI ⁽²³⁴⁾

Sagatavošanās intervijai: sagatavošanās ir būtiska, lai nodrošinātu, ka patvēruma intervijas process ir pieejams, notiek ar cieņu un atbilst BI. Saskaņā ar informācijas sniegšanas pienākumiem, kas noteikti UAR, bērni saprotamā veidā jāinformē par personiskās intervijas mērķi, tās norises posmiem un klātesošo personu lomām. Aizbildņiem un, vajadzības gadījumā, juridiskajiem konsultantiem un juristiem/advokātiem ir svarīga loma bērna informēšanā un sagatavošanā intervijai, arī, lai vecumam atbilstošā un kultūrsensitīvā valodā izskaidrotu procedūru, bērna tiesības un pienākumus un to, kas viņu sagaida intervijas laikā. Vajadzības gadījumā informāciju var sniegt, rīkojot ievadpasākumus pirms intervijas, grupu informācijas sesijas vai juridiskas konsultācijas. Saskaņā ar labu praksi pirms personiskās intervijas sākšanas atbildīgajai iestādei būtu jāpārliedz, ka bērns ir pienācīgi informēts un saprot intervijas mērķi, kā arī savas tiesības un pienākumus. Šo informāciju var sniegt pirms intervijas vai personiskās intervijas sākumā. Aizbildņiem vajadzētu būt iesaistītiem visā procesā, lai atbalstītu bērnu, veicinātu viņa efektīvu līdzdalību un nodrošinātu, ka tiek ievērotas bērna tiesības un intereses.

Drošas un atbalstošas vides radīšana: intervijas fiziskā un emocionālā vide var būtiski ietekmēt bērna spēju efektīvi piedalīties. Intervijām būtu jānotiek nebiedējošā, bērniem draudzīgā vidē ⁽²³⁵⁾, kas veidota tā, lai mazinātu trauksmi un veicinātu drošības sajūtu. Būtu regulāri būtu jāpiedāvā pārtraukumi, ņemot vērā bērna emocionālās un fiziskās vajadzības, lai nodrošinātu, ka intervijas ilgums viņu nepārslogo.

Komunikācijas pielāgošana: efektīva komunikācija ir būtiska bērna vajadzībām pielāgotas intervijas sastāvdaļa. Iestādēm jāizmanto vienkārša, skaidra valoda, jāizvairās no juridiska žargona vai sarežģītas terminoloģijas. Alternatīvas izpausmes metodes, piemēram, zīmējumi vai stāstījumi, var palīdzēt jaunākiem bērniem justies ērtāk. Tulkiem jābūt apmācītiem par bērniem draudzīgu saziņu un kultūras jautājumiem, lai efektīvi pārvarētu valodas barjeras. Lai nodrošinātu bērna tiesību ievērošanu, ir svarīgi panākt, ka bērns saprot jautājumus un jūtas uzklauts.

Emocionālo un psiholoģisko vajadzību apmierināšana: bērni var būt piedzīvojuši traumatiskus vai satraucošus notikumus, kas ietekmē viņu spēju konsekventi atsaukt atmiņā informāciju. Intervētājiem jāapzinās traumas ietekme uz atmiņu un saziņu un jāizmanto

⁽²³⁴⁾ Sikāku informāciju sk. UNHCR, *Technical Guide: Child Friendly procedures*, 2021 <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/124121>, īpaši 3. nodaļā

⁽²³⁵⁾ Plašāku informāciju sk. 7. nodaļā IOM, *Working with migrant children at the borders of the European union, Iceland, Norway, Switzerland and the United Kingdom – A toolkit for front-line workers*, 2023, <https://eca.iom.int/sites/g/files/tmzbd1666/files/documents/2023-11/pub2022-040-el-working-with-migrant-children.pdf>.

atbalstoša pieeja, lai atkārtoti neradītu traumu. Sazināšanās ar psihologiem vai bērnu aizsardzības speciālistiem var sniegt papildu ieskatu bērna vajadzībās un emocionālajā stāvoklī, tādējādi nodrošinot, ka intervijas process veicina viņa vispārējo labbūtību.

II pielikums. Aizsardzības pasākumi un pārskatatbildība

Aizsardzības pasākumi un pārskatatbildības mehānismi ir būtiski, lai nodrošinātu patvēruma un uzņemšanas sistēmu taisnīgumu, pārredzamību un efektivitāti. Tie aizsargā personu tiesības un jo īpaši – neaizsargātu grupu, piemēram, bērnu, tiesības, vienlaikus veicinot uzticību šiem procesiem. Skaidri standarti, neatkarīga uzraudzība un regulāra pārraudzība palīdz novērst pārkāpumus, nodrošina konsekvenču un saglabā to lēmumu integritāti, kas ietekmē cilvēku dzīves. Pārredzama lēmumu pieņemšana, ko papildina skaidra dokumentācija un pārskatīšanas mehānismi, nodrošina, ka rīcība ir saskaņota un ētiska.

Neatkarīga pārraudzība un uzraudzība palīdz nodrošināt atbilstību juridiskajiem standartiem, savukārt uz bērniem vērstas pieejas nodrošina, ka prioritāte tiek piešķirta viņu interesēm.

Turklāt pieejami atgriezeniskās saites un tiesiskās aizsardzības mehānismi sniedz personām iespēju apstrīdēt lēmumus un saglabāt uzticību sistēmai.

Pastāvīgi spēju veidošanas pasākumi speciālistiem vēl vairāk veicina aizsardzības pasākumu un pārskatatbildības mehānismu ievērošanu.

1. tabula. Pārskats par galvenajām lomām un pamatdarbībām pārskatatbildības stiprināšanai

Dalībnieks	Loma	Pamatdarbības
Patvēruma iestādes	Apstrādāt bērna starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Pieņemt lēmumus par bērna starptautiskās aizsardzības pieteikumu.	Nodrošināt, lai patvēruma procedūras būtu bērniem piemērotas. Reģistrācijas, interviju un lēmumu pieņemšanas procesā nodrošināt, ka bērna intereses tiek izvirzītas par prioritāti; veikt intervijas, ņemot vērā bērna vajadzības; sadarbojieties ar aizbildņiem, bērnu aizsardzības dienestiem un pašu bērnu; balstīties uz pierādījumiem, kas atspoguļo bērna vajadzības un neaizsargātību. Pierādījumu novērtēšanā izmantot visaptverošu pieeju; nodrošināt, ka bērna intereses ir primārais apsvērums visos lēmumos; sniegt savlaicīgus rakstiskus paziņojumus, kas atbilst bērna vecumam un ir pielāgoti viņa brieduma līmenim; lēmumu paziņošanā izmantot bērniem piemērotus formātus; sadarboties ar attiecīgajām iestādēm, lai iekļautu daudzdisciplīnu perspektīvas. Proaktīvi sadarboties ar citām iestādēm, lai integrētu daudzdisciplīnu ieguldījumu.

Dalībnieks	Loma	Pamatdarbības
Bērnu aizsardzības dienesti vai sociālie dienesti	Novērtēt un apmierināt bērna vajadzības, arī, novēršot riskus un situācijas, kas saistītas ar vardarbību, ekspluatāciju vai nevērīgu attieksmi.	Sniegt tūlītēju atbalstu; nodrošināt drošu mājokli; ņemt vērā bērna vajadzības; koordinēt integrētu bērnu aizsardzības pieeju ⁽²³⁶⁾ . Veikt regulāru lietas pārskatīšanu un turpmākus pasākumus atbilstīgi individuālajam lietu plānam.
Aizbildnis / persona, kas ir piemērota, lai uz laiku pildītu pārstāvja pienākumus	Atbalstīt un aizstāvēt nepavadītos bērnus; nodrošināt viņu tiesību aizsardzību.	Atbalstīt bērnu patvēruma procesa laikā; nodrošināt, ka tiek ņemts vērā bērna viedoklis un briedums. Aizsargāt BI Apmeklēt aizbildņu apmācības programmas ⁽²³⁷⁾ .
Juridiskie konsultanti / juristi	Palīdzēt bērniem orientēties patvēruma piešķiršanas procesā.	Sniegt juridiskas konsultācijas, juridisko palīdzību un pārstāvību. Sniegt nepārtrauktu juridisko palīdzību bērnam un aizbildnim pārsūdzības procesa laikā un veikt turpmākus pasākumus attiecībā uz nepilnībām bērna aizsardzībā vai aprūpē. Nodrošināt bērna tiesību aizsardzību, viņa viedokļa uzklauššanu un efektīvu iepazīstināšanu ar viņa lietu. Sniegt bezmaksas juridisko palīdzību. Sadarboties ar aizbildņiem, lai nodrošinātu, ka lēmumi atbilst bērna interesēm; visos procesa posmos sniegt uz konkrēto bērnu vērstu ekspertīzi.
Juridiskais konsultants	Sniegt bērniem norādījumus un atbalstu, lai viņi izprastu patvēruma procedūru un uzņemšanas procesu, arī savas tiesības, pienākumus un iespējamo iznākumu, tādējādi veicinot apzinātu līdzdalību un lēmumu pieņemšanu.	Sniegt bērnam skaidru, vecumam atbilstošu informāciju par patvēruma procedūru, arī par bērna tiesībām šajā procesā, procedūras posmiem un lēmumu sekām. Atbalstīt bērnu un aizbildni dažādos patvēruma procedūras posmos. Pārliecināties, ka ir saņemta bērna piekrišana atbilstoši prasībām. Nodrošināt bezmaksas juridiskās konsultācijas individuāli vai grupā. Sadarboties ar aizbildņiem, bērnu aizsardzības dienestiem un citiem pakalpojumu sniedzējiem.

⁽²³⁶⁾ Sk. [Komisijas leteikumu \(ES\) 2024/1238](#) par integrētu bērnu aizsardzības sistēmu izstrādi un stiprināšanu bērna interesēs, sk. 6. zemsvītras piezīmi.

⁽²³⁷⁾ Lai iegūtu plašāku informāciju par pārskatatbildības uzlabošanu, sk. Eiropas Aizbildnības tīkls, *7 Standards of Guardianship*, <https://www.egnetwork.eu/wp-content/uploads/2022/12/7-standards-of-guardianship-Infographic.pdf>.

Dalībnieks	Loma	Pamatdarbības
Veselības aprūpes speciālisti	Apmierināt bērnu fiziskās un garīgās veselības vajadzības.	Nodrošināt visaptverošu veselības aprūpi, arī atbalstu garīgās veselības jomā un traumu ārstēšanu. Veikt medicīniskās pārbaudes, lai pamatotu patvēruma pieprasījumus; nodrošināt piekļuvi vakcinācijai un specializētai ārstēšanai. Veidot partnerattiecības ar vietējiem veselības aprūpes sniedzējiem.
Iestādes, kas atbild par izglītību	Veicināt bērna izglītību, attīstību un integrāciju.	Nodrošināt piekļuvi iekļaujošai izglītībai; piedāvāt atbalstu valodas jautājumos, psihosociālo palīdzību un individuāli pielāgotus mācību plānus; novērst iepriekšējās izglītības trūkumus.
Uzņemšanas iestādes	Sniegt ikdienas atbalstu, arī nodrošināt mājokli un citas materiālās un nemateriālās vajadzības, vienlaikus ieviešot attiecīgus aizsardzības pasākumus.	Palīdzēt nodrošināt mājokli, materiālo atbalstu un integrācijas programmas. Koordinēt nemateriālo uzņemšanas apstākļu nodrošināšanu, izmantojot atbalsta pakalpojumus, sniegt specializētu atbalstu nepavadītiem bērniem pārejai uz stabili dzīves vidi. Piedalīties daudzdisciplīnu novērtējumos.
Starptautiskās organizācijas un pilsoniskā sabiedrība	Aizstāvēt un nodrošināt bērnu tiesības patvēruma procesā.	Sniegt tehnisku atbalstu dalībvalstīm; uzraudzīt atbilstību starptautiskajiem un ES standartiem. Piedāvāt juridiskas konsultācijas, spēju veidošanas un izpratnes vairošanas programmas bērniem un viņu aizbildņiem; nodrošināt piekļuvi specializētiem resursiem.
Prokurori	Nodrošināt bērna drošību.	Dažās ES+ valstīs aizbildņu iecelšanu uzrauga prokurori. Prokuroriem ir arī nozīmīga loma tādu noziegumu izmeklēšanā, kas vērsti pret bērniem vai skar viņus, tai skaitā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējus. Būtisks prokurora pienākums ir nodrošināt, lai lēmumi, kas ietekmē bērnus, tiktu pieņemti saskaņā ar bērna interesēm.

Dalībnieks	Loma	Pamatdarbības
Policija	Nodrošināt bērna drošību, ņemot vērā ieceļojušo personu vecumu, dzimumu un daudzveidību. Snigt informāciju par piekļuvi procedūrai un novirzīt uz attiecīgo procedūru tos, kuri pauž vēlmi iesniegt patvēruma pieteikumu.	Nodrošināt, ka visās četrās pārbaudēs, t. i., drošības, identitātes, veselības un neaizsargātības pārbaudēs, tiek ņemtas vērā BI. Novirzīt bērnu tūlītējas palīdzības saņemšanai, nodrošināt, ka pārbaudes veic kvalificēts personāls ar pieredzi bērnu aizsardzības jomā. Runāt bērniem saprotamu valodu un, ja tiek konstatētas konkrētas vajadzības vai savstarpēji saistīti neaizsargātības veidi, vērsties pie attiecīgajām iestādēm. Turklāt policija var palīdzēt veikt BII, sniedzot ar drošību saistītu informāciju ģimenes atkalapvienošanas gadījumos. Ja pastāv drošības riski attiecībā uz personu, ar kuru bērns varētu atkalapvienoties, policija var atzīmēt šo informāciju. Policija parasti ir iesaistīta, ja tiek organizēta pārsūtīšana uz atbildīgo ES+ valsti vai pārcelšanas mērķa valsti. Policija tiek informēta par pārsūtīšanas datumu un laiku, un var atvieglot bērna nokļūšanu lidostā vai, retos gadījumos, pavadīt bērnu pārsūtīšanas laikā, ja tas ir nepieciešams kāda konkrēta iemesla dēļ. Parasti ieteicams, lai pārsūtīšanas laikā bērnu pavadītu aizbildnis.

III pielikums. Bērņa interesēm atbilstoša pieeja vecuma novērtēšanai

Šā uzdevuma galvenais mērķis ir novērtēt, kā jāveic vecuma noteikšana, lai saskaņotu to ar bērna interesēm. Šajā nolūkā iestādēm būtu:

- jāvāc pamatinformācija, piemēram, pieejamie dokumenti, personiskus paziņojumus un novērojumus, lai izveidotu priekšstatu par bērna situāciju, arī par viņa vecumu; un
- jāņem vērā iespējamās neaizsargātības pārbaužu konstatējumus, ja skrīninga posmā tiek veikta vecuma novērtēšana.

Svarīgi apsvērumi vecuma novērtēšanai bērnam piemērotā veidā

Nepareizas klasificēšanas risks. Novērtēt iespējamību, ka bērns var tikt nepareizi identificēts kā pieaugušais vai otrādi, un šādas kļūdas sekas attiecībā uz bērna tiesību un aizsardzības nodrošināšanu.

Vecuma novērtēšanas laiks. Vecuma novērtēšana ir nepieciešams posms, ja pastāv pamatotas šaubas par vecumu. Tomēr iestādēm ir jāizvērtē vispiemērotākais procedūras veikšanas laiks, ņemot vērā to, vai bērns ir fiziski un emocionāli spējīgs to izturēt. Gadījumos, kad bērns nesen ir piedzīvojis satraucošu pieredzi (piemēram, kuģa avāriju), iestādēm, gatavojoties vecuma novērtēšanai, vispirms jānodrošina, ka bērns saņem visu nepieciešamo medicīnisko un psiholoģisko atbalstu. Šī pieeja nodrošina, ka novērtēšana tiek veikta pēc iespējas ātrāk – 30 dienu laikā un tādā veidā, kas garantē bērna intereses un līdz minimumam samazina kaitējuma risku.

Papildu atbalsta pakalpojumi. Lai mazinātu stresu vai trauksmi, psihosociālais atbalsts pirms vecuma novērtēšanas procesa, tā laikā un pēc tā var palīdzēt ne tikai veicināt bērna labbūtību, bet arī sekmēt viņa gatavību sadarboties.

Alternatīvu pierādījumu izmantošana. Noskaidrot, vai informācija, ko cenšas iegūt vecuma novērtēšanas procesā, patiešām ir būtiska, un vai pietiku ar alternatīviem pierādījumiem (piemēram, dokumentiem vai ticamām liecībām, ko sniedz citas personas, piemēram, radnieki, vecāki, draugi vai ceļabiedri).

Procesuālā nepieciešamība. Lemjot par nepieciešamību veikt vecuma novērtēšanu, iestādēm būtu jāizvērtē, vai konkrētajā situācijā ir nepieciešams nekavējoties noskaidrot bērna vecumu. Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad vēl nav pieņemti izšķiroši lēmumi, piemēram, par izmitināšanu bērnam / iespējamajam bērnam piemērotā izmitināšanas vietā vai tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos, vai kad kavēšanās varētu negatīvi ietekmēt bērna labbūtību vai juridisko statusu. Apsvērt arī operatīvo īstenojamību, arī laika grafiku un iespēju iegūt nepārliciecināšus rezultātus.

- Ja riski bērnam atsver procesuālos ieguvumus, lēmumu var atlikt, un pret personu ir jāizturas kā pret bērnu.
- Ja vecuma novērtēšana netiek veikta, bērns ir jāuzskata par bērnu, kuram ir tiesības uz visām ar to saistītajām garantijām un priekšrocībām atbilstoši patvēruma sistēmai.

Uz bērnu vērsta pieeja. Ja tiek uzskatīts, ka ir nepieciešams veikt vecuma novērtējumu, iestādēm ir pienākums nodrošināt, lai šis process tiktu organizēts un veikts, ņemot vērā bērna intereses. Turklāt, pamatojoties uz risku līdzsvarošanu BII vecuma novērtēšanas nolūkā, iestādēm būtu jāpielāgo sava pieeja atbilstoši katra bērna individuālajiem apstākļiem. Lēmumos būtu jāatspoguļo minimālās iejaukšanās princips, tā nodrošinot, ka izvēlēta(-ās) metode(-es) bērna vecuma novērtēšanai ir samērīga(-as) un respektē bērna cieņu (piemēram, nevajadzētu atļaut pārbaudes, kas ietver kailumu vai dzimumorgānu pārbaudi).

Informācijas sniegšana. Aizbildnim, juridiskajam konsultantam un vērtētājiem ir jānodrošina, ka informācija par procesu tiek sniegta bērnam saprotamā un vecumam atbilstošā veidā. Bērnam ir jāizprot novērtēšanas mērķis, izmantotās metodes un iespējamie rezultāti, arī saistībā ar patvēruma pieteikumu un to, kā pārsūdzēt lēmumu.

Dokumentācija. Nodrošināt lēmumu pieņemšanas procesa pārredzamību un paredzēt iespēju pārskatīt lēmumu, ja parādās jauna informācija vai apstākļi.

Pārsūdzība. Iestādes nodrošina, ka bērnam, kurš iesniedzis pieteikumu un kuram palīdz aizbildnis, ir pieejama juridiskā pārstāvība un iespēja saskaņā ar valsts praksi apstrīdēt novērtējuma rezultātu.

Efektivitāte un lietderība. Dažkārt pieaugušie pieteikuma iesniedzēji var nepatiesi apgalvot, ka ir bērni, lai izmantotu bērniem paredzētos aizsardzības pasākumus. Savukārt daži bērni var paziņot, ka ir pieaugušie, piemēram, ja viņi ir cilvēku tirdzniecībā cietušie un ir saņēmuši maldinošu informāciju no tiem, kuri viņus ekspluatē, vai vienkārši tāpēc, ka uzskata, ka viņiem kā pieaugušajiem būtu vieglāk iekļūt darba tirgū (tas ir svarīgs faktors, ņemot vērā spiedienu no ģimenēm dzimtenē palīdzētu nodrošināt ģimenes ienākumus). Iepriekš minētais uzsver, cik svarīga ir precīza un taisnīga procedūra vecuma novērtēšanai, lai saglabātu sistēmas integritāti un novērstu bērnu ekspluatāciju, vienlaikus nodrošinot, ka pieteikuma iesniedzēji, kas patiešām ir bērni, saņem nepieciešamo atbalstu. Tas nozīmē arī to, ka priekšplāna speciālistiem, arī tiem, kas veic neaizsargātības un veselības pārbaudes (skrīninga posmā), ir jānodrošina iespējas un nepieciešamās zināšanas, lai strādātu ar bērniem un spētu atpazīt neaizsargātības pazīmes.

EUAA, *Praktiskā rokasgrāmata par vecuma noteikšanu*, 2025. gada decembris

<https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.

IV pielikums. Piemēri par individuāli pielāgotu atbalstu bērniem uzņemšanas iestādēs, ievērojot bērna intereses

- **Pielāgoti novērtējumi:** veikt rūpīgus individuālus novērtējumus, lai izprastu katra bērna unikālās vajadzības, apstākļus un vēlmes un apzinātu iespējamās īpašās papildu vajadzības.
- **Personalizēti atbalsta plāni:** izstrādāt un īstenot personalizētus atbalsta plānus, pamatojoties uz novērtējumiem un nodrošinot, ka tiek ņemti vērā visi bērna labbūtības aspekti.
- **Aprūpes un reaģēšanas plāns bērniem, kuri ir neaizsargātības situācijā un kuriem ir ļoti specifiskas vajadzības:** nodrošina, ka ne tikai tiek novērtēti savstarpēji saistīti neaizsargātības veidi, bet arī veikti konkrēti pasākumi to novēršanai, īpaši attiecībā uz tiem veidiem, kas pakļauj bērnus liela riskam (piemēram, cilvēku tirdzniecībā, ar dzimumu saistītā vardarbībā cietušos), vai gadījumos, kad bērniem ir atšķirīga seksuālā orientācija, dzimuma identitāte, dzimuma pašizpausme un dzimuma īpašības (SOGIESC).
- **Bērnu līdzdalība:** nodrošināt, ka bērni, ņemot vērā viņu vecumu un briedumu, tiek aktīvi iesaistīti tādu lēmumu pieņemšanā, kas viņus skar.
- **Drošs mājoklis un bērniem draudzīgas telpas:** nodrošināt neapdraudētus un bērniem piemērotus mājokļus, kas atbilst bērnu īpašajām vajadzībām; ir svarīgi, lai būtu bērniem piemērotas telpas, kurās var rotaļāties un droši mācīties un socializēties. ⁽²³⁸⁾
- **Atbalsts izglītībai:** nodrošināt valodas nodarbības, lai palīdzētu bērniem integrēties vietējā izglītības sistēmā un efektīvi sazināties. Atbalstīt gados vecāku bērnu uzņemšanu skolā, arī profesionālās apmācības kursus.
- **Īpašas izglītības vajadzības:** piedāvāt specializētu atbalstu bērniem ar īpašām mācību vajadzībām.
- **Garīgā veselība un psihosociālais atbalsts:** atvieglot konsultāciju un psiholoģisko pakalpojumu pieejamību bērniem ⁽²³⁹⁾ kuri ir piedzīvojuši traumas vai stresu.
- **Medicīniskā aprūpe:** nodrošināt, ka bērni ar hroniskām slimībām vai īpašām veselības problēmām saņem atbilstošu un nepārtrauktu medicīnisko aprūpi.
- **Sociālās un brīvā laika pavadīšanas nodarbes:** organizēt sporta, mākslas un citas brīvā laika pavadīšanas nodarbes, lai atbalstītu bērna sociālo attīstību un labbūtību.
- **Lietu pārvaldība:** ieceļ lietu vadītājus, kas specializējušies bērnu aizsardzībā, lai pārraudzītu bērna vajadzības un koordinētu atbalsta pakalpojumus.

⁽²³⁸⁾ Sk. "Child-friendly spaces and safe spaces for women and girls", 5. nodaļa, no EUAA, *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part III*, 2024. gads. <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-iii-toolbox>.

⁽²³⁹⁾ EUAA, *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II*, 2024, sk. 84. zemsivītras piezīmi.

- **Informēšana par tiesībām:** sniedz bērniem un viņu ģimenēm informāciju par viņu tiesībām un pieejamajiem atbalsta pakalpojumiem, izmantojot vecumam atbilstošu valodu un saziņas kanālus.
- **Bezmaksas juridiskās konsultācijas, juridiskā palīdzība un juridiskā pārstāvība:** bērnam vajadzētu būt piekļuvei bezmaksas juridiskajām konsultācijām un attiecīgā gadījumā bezmaksas juridiskajai palīdzībai.
- **Kultūrsensitivitāte:** sniegt atbalstu, kas respektē un iekļauj bērna kultūras un reliģisko izcelsmi un praksi.
- **Regulāra uzraudzība:** regulāri pārskatīt bērna situāciju, lai pielāgotu atbalstu, ņemot vērā bērna vajadzības, kas laika gaitā mainās.
- **Atsauksmju mehānismi** izveidot kanālus, kur bērni var izteikt savu viedokli un sniegt atsauksmes par saņemto atbalstu, tādējādi nodrošinot, ka viņu viedoklis tiek uzklauts un ņemts vērā.
- **Personāla specializētā apmācība:** nodrošināt apmācību visiem uzņemšanas procesā iesaistītajiem darbiniekiem, tai skaitā sociālajiem darbiniekiem, juridiskajiem konsultantiem un veselības aprūpes sniedzējiem, galveno uzmanību pievēršot bērnu īpašajām vajadzībām un viņu aizsardzības pasākumiem.

V pielikums. Bērņa interešu izvērtēšanas veidlapa

BII veidlapa ir jauns *EUAA* rīks, kas izstrādāts, lai palīdzētu dalībvalstīm īstenot Paktā noteiktās prasības, kas attiecas uz bērniem. Pēc izmēģinājuma posma veidlapā var tikt veiktas izmaiņas.

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

